

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**FİNANSAL ANALİZ SONUÇLARININ VUK VE TMS/TFRS
AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI VE BİR UYGULAMA**

Hazırlayan
Nagihan KANTARCI

İşletme Anabilim Dalı
Muhasebe Finansman Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Prof. Dr. Fatih Coşkun ERTAŞ

TOKAT – 2016

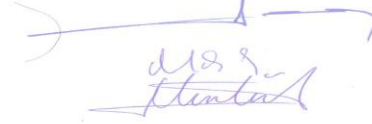
FINANSAL ANALİZ SONUÇLARININ VUK VE TMS/TFRS
AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI VE BİR UYGULAMA

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 02 / 06 / 2016

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

Başkan: Prof. Dr. Fatih Coşkun ERTAŞ
Üye: Doç. Dr. Mustafa KISAKÜREK
Üye: Yrd. Doç. Dr. Mustafa GÜL

İmzası

Bu tez, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 02.06.2016 tarih ve 22.07 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Mustafa ÇOLAK
Enstitü Müdürü

T.C.
GAZIOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçlara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

(02/06/2016)
Tezi Hazırlayan Öğrencinin
Adı ve Soyadı
Nagihan KANTARCI
İmzası

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam boyunca katkılarından dolayı bana her konuda yol gösteren ve bu uzun süreçte motivasyonumu daima yüksek tutmamı sağlayan tez danışmanım ve çok değerli hocam Prof. Dr. Fatih Coşkun ERTAŞ'a ve desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen aileme, özellikle kız kardeşlerime çok teşekkür ederim.

Nagihan KANTARCI

ÖZET

Bir ülkede yaşanan şirket skandalları dünyanın pek çok ülkesinde muhasebe uygulamaları açısından etkisini göstermiştir. 2000’li yıllarda Amerika’da yaşanan şirket skandalları uluslararası standartların benimsenmesinde en büyük etkiye sahiptir. Amerika’nın ulusal muhasebe standartlarının etkili olduğu o dönemde yaşanan skandallar bu etkiyi azaltmış Uluslararası Muhasebe Standartlarının benimsenmesine yol açmıştır. Bunun yanında pek çok işletme uluslararası alanlarda faaliyetlerde bulunmaktadır. Faaliyette bulunulan ülkelerin muhasebe sistemlerindeki farklılıklar, işletmelerin finansal tablolarında ve finansal analizlerinde farklılıklara yol açmaktadır. Bu farklılıkların giderilmesi için ülkeler, Uluslararası Muhasebe Standartları (UMS) ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarını (UFRS) benimsemiştir. Türkiye de bu standartları Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) adı altında benimsemiştir.

Bu çalışmada TMS/TFRS uygulamalarının finansal analiz sonuçlarına etkileri araştırılmıştır. Bu bağlamda Borsa İstanbul (BİST)’da kayıtlı olan gıda sektöründe faaliyet gösteren iki işletmesinin Vergi Usul Kanunu (VUK)’na ve TMS/TFRS’ye göre hazırlanmış finansal tabloları kullanılarak finansal analizleri yapılmış ve analiz sonuçları karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sonucunda TMS/TFRS’nin işletmelerin finansal analiz sonuçlarını etkilediğine fakat bu etkinin artış veya azalış olarak kesin bir şekilde belirlenemediğine ulaşılmıştır. Çünkü bir oran bir işletmede artmış iken diğer işletmede azalmıştır ve de oranlar üzerindeki değişimler de farklılık göstermektedir. Bazı oranlar büyük ölçüde etkilenmiştir; bazıları ise çok az etkilenmiştir. Standartlardan likidite oranlarının büyük ölçüde etkilendiği karlılık oranlarının ise daha az etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: UMS/UFRS, TMS/TFRS, Finansal Analiz.

ABSTRACT

Corporate scandals that took place in a country has an impact in terms of accounting practices in many countries of the world. Corporate scandals that occurred in America in the 2000s has the biggest impact on the adoption of international standards. Scandals in the period which is effective of America's national accounting standard reduced this effect and has led to the adopting of International Accounting Standards (IAS). Besides, a lot of firms are operating in the international arena. Operated countries's differences in their accounting system lead to differences in the financial statements and financial analysis. In order to eliminate these differences most countries adopted International Accounting Standards and International Financial Reporting Standards (IFRS). Also Turkey adopted with the name of Turkish Accounting Standards (TAS) and Turkish Financial Reporting Standards (TFRS).

In this study, the effects of TAS/TFRS on financial analysis results are investigated. In this context, financial statements which prepared according to Tax Procedure Law and TAS/TFRS of two businesses registered in Istanbul Stock Exchange and operated in the food sector are used, are made financial analysis and the analysis results are compared. As a result of this comparison, TAS/TFRS impress financial analysis results but it has been concluded that the effect cannot be determined precisely as increase or decrease. Because while the rate has increase at a firm this rate has decrease at the other firm. Changes in rates are also different. Some rates are influenced greatly; the others are influenced very little. Liquidity rates are greatly affected. The profitability ratios are less affected.

Key words: IAS/IFRS, TAS/TFRS, Financial Analysis.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ETİK SÖZLEŞME	i
TEŞEKKÜR	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ	viii
KISALTMALAR LİSTESİ	ix
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: FİNANSAL ANALİZE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER	3
1.1. FİNANSAL ANALİZİN TANIMI VE ÖNEMİ	3
1.2. FİNANSAL ANALİZ KULLANICILARI	4
1.3. FİNANSAL ANALİZ TÜRLERİ	5
1.3.1.İçeriğine Göre Analiz Türleri	5
1.3.2.Amacına Göre Analiz Türleri	5
1.3.3.Analizi Yapacak Olan Kişiye Göre Analiz Türleri.....	6
1.4. FİNANSAL ANALİZ TEKNİKLERİ	6
1.4.1.Oran Analizi	6
1.4.2.Karşılaştırmalı Tablolar Analizi	10
1.4.3.Dikey Analiz.....	10
1.4.4.Trend Analiz.....	11
2. BÖLÜM: TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARI GELİŞİMİ İLE VUK VE TMS/TFRS DEĞERLEME ESASLARININ KARŞILAŞTIRMASI	12
2.1. TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARI GELİŞİMİ	12
2.1.1.3568 Sayılı Meslek Yasasının Yayınlanması	12
2.1.2.Tekdüzen Muhasebe Uygulamaları	12

2.1.3.Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TМУDESK).....	13
2.1.4.Sermaye Piyasası Kurulu ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu	13
2.1.5.Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK).....	13
2.1.6.Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK).....	14
2.1.7.6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu.....	14
2.2. VUK VE TMS/TFRS DEĞERLEME ÖLÇÜLERİ	15
2.2.1.Değerleme Kavramı.....	15
2.2.2.Vergi Usul Kanunu Değerleme Ölçüleri	15
2.2.3.TMS/ TFRS Değerleme Ölçüleri.....	19
2.3. VUK DEĞERLEME ÖLÇÜLERİ İLE TMS/TFRS DEĞERLEME ÖLÇÜLERİ KARŞILAŞTIRMASI.....	20
2.3.1.Hazır Değerlerin Değerleme Ölçülerinin Karşılaştırılması	21
2.3.1.1.Kasa Mevcutlarının Değerlemesi	21
2.3.1.2.Alınan ve Verilen Çeklerin Değerlemesi	22
2.3.1.3.Banka Hesaplarının Değerlemesi	23
2.3.2.Menkul Kıymetlerin Değerleme Ölçülerinin Karşılaştırılması.....	23
2.3.2.1.VUK' a Göre Menkul Kıymetlerin Değerlemesi	23
2.3.2.2.TMS/TFRS'ye Göre Menkul Kıymetlerin Değerlemesi	25
2.3.3.Alacakların Değerleme Ölçülerinin Karşılaştırılması.....	28
2.3.3.1.VUK'a Göre Alacakların Değerlemesi	28
2.3.3.2.TMS/TFRS'ye Göre Alacakların Değerlemesi	30
2.3.4.Stokların Değerleme Ölçülerinin Karşılaştırılması.....	31
2.3.4.1.VUK'a Göre Stokların Değerlemesi	31
2.3.4.2.TMS/TFRS'ye Göre Stokların Değerlemesi	32
2.3.5.Maddi Duran Varlıkların Değerleme Ölçülerinin Karşılaştırılması	34
2.3.5.1.VUK'a Göre Değerleme.....	34
2.3.5.2.TMS/TFRS'ye Göre Değerleme.....	36
2.3.6.Maddi Olmayan Duran Varlıkların Değerleme Ölçülerinin Karşılaştırılması....	39
2.3.6.1.VUK a Göre Değerleme	40
2.3.6.2.TMS/TFRS'ye Göre Değerleme.....	42

2.3.7.Finansal Borçların Değerleme Ölçülerinin Karşılaştırılması.....	43
2.3.7.1.Verilen Çekler ve Senetlerin Değerlemesi	44
2.3.7.2.Banka Kredilerinin Değerlemesi	44
2.3.7.3.Senet ve Çeke Bağlı Olmayan Borçların Değerlemesi.....	46
2.3.7.4.Çıkarılmış Tahvil, Senet ve Bonoların Değerlemesi	46
3. BÖLÜM: LİTERATÜR TARAMASI.....	48
4. BÖLÜM: FİNANSAL ANALİZ SONUÇLARININ VUK VE TMS/TFRS	
AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASINA YÖNELİK BİR UYGULAMA.....	52
4.1. ARAŞTIRMANIN AMACI ve ÖNEMİ.....	52
4.2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI.....	52
4.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	53
4.4. ARAŞTIRMANIN KISITLARI.....	53
4.5. VERİLERİN ANALİZİ.....	54
4.6. ARAŞTIRMANIN BULGULARI.....	55
4.6.1.Likidite Oranları	57
4.6.2.Finansal Yapı Oranları.....	63
4.6.3.Faaliyet Oranları	72
4.6.4.Karlılık Oranları	76
SONUÇ	80
KAYNAKLAR	82
ÖZGEÇMİŞ	94

TABLOLAR LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 4.1. VUK ve TMS/TFRS' ye Göre X ve Y İşletmelerinin Finansal Analizi.....	56
Tablo 4.2. X ve Y İşletmelerinin Likidite Oranları ve Değişimleri.....	57
Tablo 4.3. X ve Y İşletmelerinin VUK ve TMS/TFRS Dönen Varlıkları Verileri.....	58
Tablo 4.4. X ve Y İşletmelerinin VUK ve TMS/TFRS KVK Verileri.....	61
Tablo 4.5. X ve Y İşletmelerinin Finansal Yapı Oranları ve Değişimleri.....	63
Tablo 4.6. X ve Y İşletmelerinin VUK ve TMS/TFRS Duran Varlık Verileri.....	65
Tablo 4.7. X ve Y İşletmelerinin VUK ve TMS/TFRS UVK Verileri.....	68
Tablo 4.8. X ve Y İşletmelerinin VUK Özkaynak Verileri.....	70
Tablo 4.9. X ve Y İşletmelerinin TMS/TFRS Özkaynak Verileri.....	70
Tablo 4.10. X ve Y İşletmelerinin Faaliyet Oranları ve Değişimleri.....	73
Tablo 4.11. X ve Y İşletmelerinin Karlılık Oranları ve Değişimleri.....	77
Tablo 4.12. X ve Y İşletmelerinin VUK ve TMS/TFRS Gelir Tablosu Verileri.....	78

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
BİST	Borsa İstanbul
GVK	Gelir Vergisi Kanunu
IASC	Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi
IASB/UMSK	Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu
KDV	Katma Değer Vergisi
KAP	Kamuyu Aydınlatma Platformu
KGK	Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu
MSUGT	Maliye Bakanlığı Muhasebe Sistemleri Uygulama Genel Tebliği
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
TMS	Türkiye Muhasebe Standartları
TFRS	Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMUD	Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği
TÜRMOB	Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odası Birliği
TMUDESK	Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu
TMSK	Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu

TTK	Türk Ticaret Kanunu
TDHP/THP	Tekdüzen Hesap Planı
UMS/IAS	Uluslararası Muhasebe Standartları
UFRS/IFRS	Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
UR	Uygulama Rehberi
VUK	Vergi Usul Kanunu

GİRİŞ

Uluslararası Muhasebe Standartlarının tüm dünyada yayılmasının en önemli nedenlerinden birisi 2000’li yıllarda Amerika’da meydana gelen şirket skandallarıdır. O yıllarda “ABD Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri (US GAAP)”, Amerika’da muhasebe standartları açısından önemli bir yere sahiptir. Sadece o ülkede değil aynı zamanda uluslararası düzeyde gelişmekte olan ülkelerin tercih ettiği standartlardır. US GAAP, dünyada önemli bir yere sahip iken 2000’li yıllarda Amerika’da meydana gelen Enron, Worldcom şirket skandalları bu muhasebe standartlarının önemini yitirmesine neden olmuştur. Dünyanın örnek aldığı muhasebe standartlarına sahip bir ülkede büyük skandalların yaşanması ile bu standartların eksiklikleri ortaya çıkmıştır. Amerika bu skandallardan sonra ulusal muhasebe sisteminin yetersiz olduğunu bunun yerine Uluslararası Muhasebe Standartlarının benimsenmesi gerektiği kararını almıştır ve pek çok ülke yaşanan şirket skandallarından etkilenerek uluslararası standartları geliştirmiş ve benimsemişlerdir.

Şirket skandalları yanında uluslararası işletmelerin sayısının giderek artması da uluslararası standartların önemini artırmıştır. Her ülkenin kendilerine ait muhasebe sistemleri mevcuttur. Ülkelerin muhasebe sistemleri arasında farklılıklar bulunmaktadır. İşletmelerin ulusal sınırları dışında faaliyette bulunmaları işletmeleri, farklı muhasebe sistemleri ile karşılaştırmıştır. Bir çok ülkede faaliyette bulunan uluslararası işletmeler, her ülkenin muhasebe sistemine uygun finansal tablolar hazırlamak zorunda kalmıştır. Hazırlanan bu tablolar her muhasebe sisteminde farklı sonuçlanmış olacaktır. Hem uluslararası işletmeler hem de bu işletmelere yatırım yapacaklar, finansal tablolardaki farklı sonuçlardan doğru kararlar alamayacaklardır. Bu doğrultuda, Uluslararası Muhasebe Standartlarının (UMS) ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının (UFRS) hazırlanması ve ülkelerin bu standartları benimsemesi ortak bir muhasebe sistemine zemin hazırlamıştır.

Ülkemizde de UMS/UFRS’leri uygulama kararı alınmış ve bu standartlar Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) olarak çevrilerek resmi gazetede yayımlanmıştır. TMS/TFRS ile hazırlanan finansal tablolar ve mevcut sistem olarak kullanılan Vergi Usul Kanunu (VUK) ile hazırlanan finansal tablolar arasında farklılıklar ortaya çıkmıştır. Bu farklılıklar finansal analiz sonuçlarını da etkilemiştir.

Bu çalışmanın amacı, ülkemizde işletmelerin TMS/TFRS'ye göre hazırladığı finansal tablolar ile önceki sisteme göre hazırlanan finansal tablolar kullanılarak hazırlanan finansal analiz sonuçlarını karşılaştırmak ve TMS/TFRS uygulamalarının finansal analiz sonuçları üzerine etkilerini incelemektir. İşletmelerin aynı dönem verileri ile VUK' a ve TMS/TFRS' ye göre oran hesaplamaları yapılarak standartların finansal analiz sonuçlarını nasıl etkilediği incelenmiştir.

Belirlenen amaç doğrultusunda çalışmanın birinci bölümünde finansal analizin tanımı, önemi, finansal analiz kullanıcıları ve bu kullanıcıların hangi amaçlarla finansal analizi kullandığı, finansal analizin kapsamına, amaçlarına ve analizi yapan kişiye göre ayrılan türlerine yer verilecektir. Bu bölümde son olarak finansal analiz teknikleri olan oran analizi, karşılaştırmalı tablolar analizi, dikey analiz ve tren analiz açıklanacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümünde Türkiye Muhasebe Standartlarının gelişimine ve VUK ile TMS/TFRS değerlendirme ölçülerine yer verildikten sonra hazır değerler, menkul kıymetler, alacaklar, stoklar, maddi ve maddi olmayan duran varlıklar ve finansal borçların VUK ve TMS/TFRS değerlendirme ölçüleri açısından karşılaştırması yapılacaktır.

Üçüncü bölümde ise TMS/TFRS uygulamalarının finansal analiz açısından değerlendirilmiş olan araştırmaların yer aldığı literatür taramasına yer verilecektir.

Dördüncü bölümde BİST'te kayıtlı iki işletmenin VUK ve TMS/TFRS'ye göre finansal analizleri yapılarak sonuçlar her iki türe göre karşılaştırılacak ve standartların finansal analiz sonuçlarına etkileri belirlenecektir.

Son olarak araştırmadan elde edilen sonuçlara yer verilecek ve değerlendirmelerde bulunulacaktır.

1. BÖLÜM

FİNANSAL ANALİZE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

Finansal analize ilişkin genel bilgiler başlıklı bu bölümde finansal analizin tanımına, önemine, finansal analiz kullanıcılarına ve türlerine yer verilecektir. Son olarak “dikey analiz, karşılaştırmalı tablolar analizi, trend analiz ve oran analizi” olan finansal analiz türlerine ait açıklamalarda bulunulacaktır.

1.1. FİNANSAL ANALİZİN TANIMI VE ÖNEMİ

Finansal analiz, bilanço ve gelir tablosunda yer alan kalemler arasındaki ilişkiyi düzgün bir şekilde kurarak işletmelerin finansal güçlüklerinin ve zayıflıklarının tanımlanma sürecidir (Ramagopal, 2008: 36).

İşletmenin amaçları doğrultusunda finansal tablo kalemlerinin analiz teknikleri kullanılarak hem kendi aralarındaki hem de bütün içindeki ilişkilerinin incelenmesi, yorumlanması ve değerlendirilmesine finansal analiz denir (Akdoğan ve Tenker, 2001: 515).

Yukarıda yapılan tanımlar ışığında finansal analiz, bir işletmenin finansal tablolarındaki kalemler arasındaki ilişkiyi incelemek, yorumlamak, işletme için oluşmuş olumlu/olumsuz durumları belirleme ve işletmenin finansal durumunu ortaya koyma sürecidir.

“Okka’ya göre finansal analizin işletmeler için önemi aşağıdaki gibidir (aktaran Atmaca, 2010: 41);

- İşletmenin dönemler itibariyle faaliyetlerinin etkinliğini ve başarı derecesinin ölçülmesi,
- İşletmenin hedeflerine ne ölçüde ulaştığının belirlenmesi,
- İşletmenin finansal yapısının gösterdiği trendin belirlenmesi,
- Geleceğe yönelik planların hazırlanması,
- İşletmenin faaliyetlerinin denetimi ve değerlendirilmesi,
- İşletmenin borç ödeme gücünün ölçülmesi,
- İşletmenin birleşme, satılma, tasfiye gibi stratejik kararların alınmasında verilerin sağlanması.”

1.2. FİNANSAL ANALİZ KULLANICILARI

Finansal analiz, bir işletmenin yönetimi tarafından veya ilgili gruplar tarafından, işletme dışından kullanıcılar tarafından üstlenilebilir. İşletme dışından kullanıcılar; hissedarlar, kreditorler, yatırımcılar ve diğerleri özellikle potansiyel borç verenlerdir. Analizin geleceği, kullanıcıların amaçlarına veya gereksinimlerine bağlıdır. Kullanıcılar gerekli analizi yaparlar ve elde edilen sonuçların değerlendirilmesine bağlı olan kararları alırlar (Ramagopal, 2008: 36).

Farklı gruplar finansal analizden yararlanırlar. Her bir kullanıcının finansal analizden yararlanma amaçları farklıdır. Finansal analiz kullanıcıları ve kullanma amaçları aşağıdaki gibidir.

Satıcılar: İşletmeye mal ve hizmet sağlayanlardır. Satıcılar, zamanında geri ödeme ile ilgilenirler. Bundan dolayı, satıcılar hizmet vermeden önce onlar, işletmenin kısa bir zamanda borçlarını ödeyecek bir pozisyonda olduğundan emin olmak isterler. Onlar, işletmenin kısa vadeli likidite pozisyonuyla onun değerini analiz ederler. Bu kısa vadeli likidite, borçları vadesinde ödeme yeteneğini ifade eder (Ramagopal, 2008: 36).

Uzun Vadeli Borç Tedarikçileri: Bu grup kullanıcılar uzun bir dönem için kredi sağlarlar. Onlar, işletmenin karlılığına ve nakit yaratmaya bağlı olan borç ödeme yeteneği ve faaliyetlerini uzun dönemli devam ettirmesiyle ilgilenirler. Onlar borç vermeden önce organizasyonun kredi taksit ve faizlerini ödeyebilecek yeterli likit fonları oluşturabileceğini kendilerine garanti edilmesi isterler. İşletmenin gelecek finansal durumuna karar vermek için finansal tablolarına ait geçmiş verileri kullanırlar (Ramagopal, 2008: 36).

Hisse Sahipleri ve Yatırımcılar: Kar payı olmak ve hisse değerini artırmak için işletmenin hisselerine yatırım yaparlar. İşletmenin mevcut ve gelecek karlılığı ile ilgilenirler. Kar payı ödeyecek işletmenin yeteneği, gelecek beklentilerine ve işletmenin para kazanma kapasitesine bağlıdır. Hisse sahipleri ve yatırımcılar, kazancı sürekli büyüyen bu işletmelere daha çok güvenirlir. Onlar aynı zamanda işletmenin finansal yapısı ile de ilgilenirler (Ramagopal, 2008: 37).

İşletme Yöneticileri: İşletme yöneticileri, finansal analizin her yönüyle ilgilenirler. Onlar, finansal tabloları ve diğer yararlı bilgileri analiz ederek kaynakların etkili ve verimli kullanımıyla ilgilenirler (Ramagopal, 2008: 37).

Hükümet: Hükümet, kamu yararı için tüm organizasyonların işlevlerini düzenler. Bu amaç için yeterli gelir oluşturmak zorundadır. Vergi toplama ve gelecek politikalara karar vermek için gerekli bilgi, işletmelerin finansal tablolarına bağlanılmıştır (Ramagopal, 2008: 37).

1.3. FİNANSAL ANALİZ TÜRLERİ

Finansal analiz türlerinde farklı gruplandırmalar yer almaktadır. Bu çalışmada finansal analiz türleri; içeriğine, amacına ve analizi yapacak olan kişiye göre olmak üzere üç başlık altında incelenecektir.

1.3.1. İçeriğine Göre Analiz Türleri

Finansal analiz içeriğine göre statik ve dinamik analiz olarak iki şekilde incelenir.

Statik Analiz: Tek döneme ait hazırlanmış finansal tablolarda hesaplanmış kalemler arasındaki ilişkiyi ortaya koyan analizdir. İşletmenin varlık ve borç yapısı analiz sonucunda incelenmiş olur. Statik analize örnek olarak dikey analiz verilebilir (Sayılğan, 2013: 169).

Dinamik analiz: Finansal tabloların birbirini izleyen dönemler olması gerekir. Bu tablolardaki kalemlerin göstermiş olduğu eğilimler belirlenir. İşletmenin zaman içindeki değişimini incelemek için cari dönem ile geçmiş dönemlere ait finansal tabloları karşılaştırır (Akdoğan ve Tenker, 2001: 517-518).

1.3.2. Amacına Göre Analiz Türleri

Analizi yapacak işletme yetkilisinin amacına göre bu analiz türü değişik şekillerde yapılabilir. Bunlar; yönetim analizi, kredi analizi ve yatırım analizidir.

Yönetim Analizi: İşletmenin hedeflerine ne derece ulaşabildiğini anlamak, karşılaşılan olumsuz durumların kaynağını bulmak, gelecek için planlar yaparak karlılığın artmasını sağlamak için yapılan analizdir (Aydın ve diğerleri, 2009: 47).

Kredi Analizi: İşletmeye kredi verenlerin yaptığı bu analiz, işletmenin borç ödeme gücünü ölçmek için yapılır (Akdoğan ve Tenker, 2001: 516).

Yatırım Analizi: İşletmenin yatırımlarından gelecekte elde edeceği kazancı belirleyebilmek için mevcut ve potansiyel hissedarlar ile işletmeye uzun vadeli kaynak sağlayan grupların yaptığı analizdir (Aydın ve diğerleri, 2009: 47).

1.3.3. Analizi Yapacak Olan Kişiyeye Göre Analiz Türleri

İşletme içinden ve dışından bir kişinin analizi yapmasına göre değişen bu analiz türü iki şekilde gerçekleşir. Bunlar; iç analiz ve dış analizdir.

Dış Analiz: İşletme dışından işletme için üçüncü bir kişi olanların yaptığı analizdir. İşletmenin yayımlanmış olan finansal tablolarını kullanarak analizlerini yaparlar.

İç Analiz: Yöneticilerin, muhasebecilerin yani işletme kadrosundan olanların yaptığı analizdir.

1.4. FİNANSAL ANALİZ TEKNİKLERİ

Finansal analiz, esasen işletmelerin finansal ve operasyonel performanslarını belirlemek için yapılır. Pek çok metot ve teknik, işletmenin finansal analizinde kullanılır. Yaygın olarak kullanılan teknikler şunlardır (Paramasivan, 2009: 14):

- Oran analizi
- Karşılaştırmalı tablolar analizi
- Yüzde yöntemi ile analiz (dikey analiz)
- Eğilim yüzdeleri yöntemi ile analiz (trend analizi)

1.4.1. Oran Analizi

Finansal tablolarda mevcut kalemlerin anlamlı bir sonuç verebilecek şekilde tutarların birbirine oranlanması ile yapılan bir finansal analiz tekniğidir. “Oranlar, işletmenin; likidite durumu, finansal durumu, karlılık durumu ve faaliyet etkinliği durumu hakkında saptamalarda bulunma amacı ile hesaplanır” (Sayılğan, 2013: 180).

İşletmelerin kaynak yapısını, özkaynağının yeterliliğini, kısa vadeli borçlarını ödeme derecesini ve bütün bir dönemi karlı geçirip geçirmediğini hesaplayan oranlardır.

a- Likidite Oranları

Likidite oranları ile işletmenin kısa vadeli borçlarını ödeme gücü ölçülür. Net işletme sermayesinin yeterli olup olmadığı bu oranların sonucuna göre belirlenir. Bir işletme kısa vadeli borçlarını ödemede bir güçlükle karşılaşmıyor ise likidite oranları yüksektir. Likidite oranları gerekli olandan çok yüksek olursa işletmenin dönen varlıklarının kullanılmadığı, kar fırsatlarının iyi değerlendirilmediği anlamına gelir (Aydın ve diğerleri, 2009: 49-50). “Sıklıkla kullanılan likidite oranları; cari oran, asit-

test oranı (likidite oranı), nakit oran ve stok bağımlılık oranıdır.” Bu oranlar ve açıklamaları aşağıdaki gibidir:

Cari oran: İşletmenin kısa vadeli borçlarını ödeyebilme gücünü ölçmek için dönen varlıklar toplam tutarının kısa vadeli yabancı kaynaklar toplam tutarına oranlanması ile bulunur. Bir yıl içinde elde edilen nakitlerin, bir yıl içinde ödenecek borçların kaç katı olduğunu gösterir. Cari oranın 1,5- 2 olması istenir (Sayılğan, 2013: 182-183). Oranın yüksek olması bir işletmenin borç ödeme gücünün de yüksek olduğunu gösterir. Kredi verenler oranın yüksek olmasını isterler ama bu durum işletme için olumsuzluk ifade edebilir. Yüksek bir cari orana sahip işletme atıl fona sahiptir ve kaynaklarını etkin kullanmamaktadır.

Asit-Test Oranı (Likidite Oranı): Stoklar dönen varlıklardan düşüldükten sonra dönen varlıkların kalan tutarının kısa vadeli yabancı kaynak tutarına oranlanması ile hesaplanır. Oranın istenilen seviyesi 1’dir. Oranın 1’den düşük olması işletmenin kısa vadeli borçlarını nakit ve kısa sürede nakde dönüştürülmesi mümkün olan iktisadi kıymetlerle ödeyemeyeceği anlamına gelir.

Nakit Oran: Stoklar ve alacaklar toplamı dönen varlıklardan çıkartıldıktan sonra kalan tutarın kısa vadeli yabancı kaynaklara oranlanması ile hesaplanır. Nakit oran için istenilen seviye 0,2’dir. Oranın istenilen seviyeden düşük olması işletmenin sıkışık bir para durumuna sahip olduğunu ve işletmenin yeni krediler alması gerektiğini gösterir. Ancak oranın yüksek olması da istenilen bir durum değildir. İşletmede devamlı olarak nakit fazlasının olması, paranın iyi kullanılmadığını ve hareketsiz bırakıldığını gösterir.

Stok Bağımlılık Oranı: Hazır değerler ve menkul kıymet toplamının kısa vadeli yabancı kaynaklardan düşülmesi ile kalan kısmın stoklara bölünmesi ile hesaplanır. Stokların kaç katı kadar satış yapılmalı ki para ve benzeri varlıkları aşan kısa vadeli yabancı kaynaklar ödenmiş olsun.

b- Finansal Yapı Oranları

“İşletmenin kaynak yapısının ve uzun vadeli borç ödeme gücünün ölçülmesinde kullanılan oranlardır. İşletmenin özkaynağının yeterli olup olmadığı, kaynak yapısı içinde borç ve özkaynağın dengesi ve özkaynak olarak yaratılan fonların ne tür dönen varlık ya da duran varlıklara kullanıldığının ölçülmesinde kullanılan oranlardır. Bu oranlar; finansal kaldıraç oranı, özkaynakların aktif toplam oranı, finansman oranı,

duran varlık devamlı sermaye oranı ve duran varlık özkaynak oranıdır (Akdoğan ve Tenker, 2001: 618).”

Finansal Kaldıraç Oranı: Toplam borcun aktif toplamına oranlanması ile hesaplanır. Varlıkların yüzde kaçının yabancı kaynaklarla finanse edildiği bu oran sonucunda hesaplanır.

Özkaynakların Aktif Toplam Oranı: Özkaynakların aktif toplamına bölünmesi ile bulunur. Bu oran, varlıkların ne kadarının işletme sahip ve ortakları tarafından finanse edildiğini gösterir.

Finansman Oranı: Özkaynakların, toplam yabancı kaynaklar toplamına bölünmesi ile hesaplanır. Oranın en az 1:1 olması istenir. Oranın yüksek olması işletmeyi, üçüncü kişilerin baskısından kurtarır. Oranın 1’den düşük olması ise işletmeye kredi verenlerin, işletme sahip ve ortaklarından daha fazla işletmeye yatırımda bulduklarını gösterir.

Duran Varlık Özkaynak Oranı: İşletmenin duran varlıklarının, özkaynaklara bölünmesi elde edilir. Bu oran, duran varlıkların finansmanında özkaynakların ne kadarlık bir kısmının kullanıldığını gösterir.

Duran Varlık Devamlı Sermaye Oranı: Duran varlıkların devamlı sermayeye bölünmesi ile hesaplanır. Oranın kesinlikle 1’den küçük olması istenir. Oranın birden büyük olması duran varlıkların bir kısmının kısa vadeli yabancı kaynaklarla finanse edildiğini gösterir. Bu durum ise işletmenin üçüncü kişilerin baskısı altına girdiğini ifade eder.

c- Faaliyet Oranları

İşletmenin varlıklarını faaliyetleri boyunca ne kadar etkili kullandığını hesaplayan oranlardır. “Bu oranlar; stok devir hızı oranı, ortalama stokta kalma süresi, alacak devir hızı oranı, ortalama tahsilat süresi, aktif devir hızı oranı, dönen varlıklar devir hızı oranı, duran varlıklar devir hızı oranı ve özsermaye devir hızı oranıdır” (Akdoğan ve Tenker, 2001: 624).

Stok Devir Hızı Oranı: Satılan ticari mallar maliyetinin ortalama ticari mal stokuna bölünmesi ile hesaplanır. Ticari malın satış hasılatına dönüşme süresini gösterir.

Ortalama Stokta Kalma Süresi: Bir yıldaki gün sayısının, stok devir hızı oranına bölünmesi ile bulunur. Bu oran ile işletmenin stoklarını elde ettikten sonra ne kadar bir sürede sattığını ortalama olarak hesaplar.

Alacak Devir Hızı Oranı: Net satışların, ticari alacaklar tutarına bölünmesi ile elde edilir. Alacakların tahsil yeteneğini ölçen bir orandır.

Ortalama Tahsilat Süresi: Bir yıldaki gün sayısının, alacak devir hızı oranına bölünmesi ile bulunur. Alacakları ortalama olarak kaç günde bir tahsil edildiğini gösteren orandır.

Aktif Devir Hızı Oranı: Net satışlara toplam aktifin bölünmesi ile hesaplanır. Satışların aktif toplamın kaç katı kadar olduğunu gösterir.

Dönen Varlıklar Devir Hızı Oranı: Net satışlara, dönen varlıkların bölünmesi ile elde edilir. Dönen varlıkların verimliliğinin yüksek olması için bu oranın da yüksek olması gerekir.

Duran Varlık Devir Hızı Oranı: Duran varlıklara fazla bir yatırım yapıp yapılmadığını belirlemek için net satışlara duran varlıkların bölünmesi gereklidir.

Özsermaye Devir Hızı Oranı: Net satışlara özsermayenin bölünmesi ile hesaplanır. İşletme özsermayesinin verimli bir biçimde kullanılmış olması için oranın yüksek olması gerekir.

d- Karlılık Oranları:

İşletmelerin tüm faaliyetlerinde karlı çalışıp çalışmadığının belirlenmesinde bu oranlar hesaplanır. “Karlılık oranları; brüt kar marjı, faaliyet karının net satışlara oranı, olağan karın net satışlara oranı, dönem karının net satışlara oranı, satış karlılığı, özsermaye karlılığı ve aktif karlılığıdır” (Akdoğan ve Tenker, 2001: 634).

Brüt Kar Marjı: Brüt satış karının net satışlara oranlanması ile hesaplanır. Net satışların yüzde kaçının brüt satış karı olduğunu gösterir.

Faaliyet Karının Net Satışlara Oranı: İşletmenin esas faaliyet alanında karlı çalışıp çalışmadığını ölçmek için faaliyet karının, net satışlara bölünmesi gereklidir.

Olağan Karın Net Satışlara Oranı: Olağan karın net satışlar içindeki payını hesaplamak için olağan karın net satışlara bölünmesi yeterli olacaktır.

Dönem Karının Net Satışlara Oranı: Dönem karının net satışlara bölünmesi ile her yüz liralık net satış gerçekleştiğinde vergiden önceki karın tutarını hesaplar.

Satış Karlılığı Oranı: Net karın net satışlar içindeki yüzdesini hesaplamak için net karı net satışlara bölmek yeterli olacaktır.

Özsermaye Karlılığı: İşletme sahipleri tarafından sağlanan kaynağın bir birimine düşen kar payını hesaplamak için net karın özsermayeye bölünmesi gereklidir.

Aktif Karlılığı: Varlıkların işletmede verimli olarak kullanıldığını ölçmek için net karın toplam varlıklara oranlanması gereklidir.

1.4.2. Karşılaştırmalı Tablolar Analizi

İşletmelerin yıllar itibariyle finansal tablo kalemlerinde meydana gelen değişimleri gösteren ve kalemlerin karşılaştırılmasını sağlayan bir analizdir. Geçmiş dönem finansal tablo verileri ile cari dönemin verileri arasındaki artış veya azalışlar hesaplanmaktadır ve sonuçlar hem mutlak değer hem de yüzde değerlendirilmektedir. (Akdoğan ve Tenker, 2001: 519).

Herhangi bir işletmenin 7. 8. ve 9. yıllara ait bilanço ve gelir tabloları karşılaştırmalı tablolar analizi ile incelenmesi düşünüldüğünde bir baz yıl seçilecek ve seçilen yıllar ile diğer yıllar karşılaştırılacaktır. İşletmenin baz yılı 7. yıl olduğunu düşünürsek diğer iki yılı baz yıl ile karşılaştırmamız gereklidir. Baz yıl ile 8. yıl kalemleri arasındaki artış veya azalışlar ile yüzde olarak değişimleri hesaplanacaktır. Aynı işlem 9. yıl içinde uygulanacak ve işletmenin karşılaştırmalı tablolar analizi yapılmış olacaktır.

1.4.3. Dikey Analiz

Yüzde yöntemi ile analiz de denilmektedir. İşletmenin tek yıl finansal tablo kalemlerinin hem kendi arasında hem de grup içindeki tutarlara hesaplanarak dikey analiz yapılır (Sayılğan, 2013: 174).

Bir işletmenin tek yıl bilançosundaki kalemlerin grup içindeki yüzde değerlerini hesaplamak için aktif toplam içinde dönen varlıklar 100 kabul edilir ve bu varlıklar içinde yer alan her kalem dönen varlık toplamına oranlanır. Böylelikle her kalemin grup toplamındaki yüzde değeri bulunur. Genel toplam içindeki yüzde değerleri hesaplanırken aktif toplam 100 kabul edilir ve diğer kalemler aktif toplama oranlanır. Gelir tablosunda ise net satışlar 100 kabul edilir ve diğer gelir tablosu kalemleri net satışlara oranlanarak dikey analizleri yapılır.

1.4.4. Trend Analiz

Trend analizde bir baz yıl seçilir ve bu yılın finansal tablo kalemleri 100 kabul edilir. İzleyen dönemlerin baz yıla göre artış veya azalışları belirlenir ve bu değişimlerin yüzde olarak hesaplaması yapılır.

2. BÖLÜM

TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARI GELİŞİMİ İLE VUK VE TMS/TFRS DEĞERLEME ESASLARININ KARŞILAŞTIRMASI

Bu bölümde Türkiye Muhasebe Standartları (TMS)'nin gelişimine, Vergi Usul Kanunu (VUK) ve Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları (TMS/TFRS) değerlendirme ölçüleri açıklanarak VUK değerlendirme ölçüleri ile TMS/TFRS değerlendirme ölçülerine göre hazır değerler, menkul kıymetler, alacaklar, stoklar, maddi/maddi olmayan duran varlıklar ve finansal borçlar karşılaştırılmaya çalışılmıştır.

2.1. TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARI GELİŞİMİ

Ülkemizde devletin katkılarıyla muhasebe standartlarında gelişmeler yaşanmıştır. Muhasebe uygulamalarında ilişkide olduğumuz ülkelerin etkisinde kalınmıştır. Muhasebe uygulamalarında öncelikle Fransız mevzuatından daha sonra da Alman mevzuatından etkilenilmiştir. Avrupa Birliğine 1987 yılından sonra yapılan tam üyelik başvurusu ile AB'nin etkisinde kalınmıştır (Gökçen ve diğerleri, 2006: 4). Muhasebe standartlarında gelişim gösteren kuruluşlar ve yapmış oldukları çalışmalar aşağıda incelenmiştir.

2.1.1. 3568 Sayılı Meslek Yasasının Yayımlanması

1989 tarihinde yayımlanan 3568 sayılı “Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu” ile ülkemizde muhasebe mesleği yasal olarak oluşmuştur. Bu kanunla birlikte her alanda mesleğin temsilciliğini üstlenmek ve uluslararası mesleki alanında çalışmalara katkıda bulunmak için meslek odaları ve odalar birliği (TÜRMOB) kurulmuştur (Yalkın ve diğerleri, 2006: 295).

2.1.2. Tekdüzen Muhasebe Uygulamaları

Maliye Bakanlığının 1992 tarihinde yayımlanmış olduğu 1 sayılı Muhasebe Uygulamaları Genel Tebliği ile zorunlu hale getirilen tekdüzen muhasebe uygulamaları önemli bir gelişmedir. Muhasebe politikalarının belirlenmesi, muhasebenin temel kavramları, finansal tabloların düzenlenmesi ve tekdüzen hesap planının işleyişi gibi konularda bu tebliğ ile gelişmeler olmuştur (Elitaş ve Elitaş, 2010: 9).

2.1.3. Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (T MUDESK)

Ulusal muhasebe ilkelerinin gelişmesini ve finansal tabloların ihtiyaca uygun, güvenilir ve karşılaştırılabilir olmasını sağlamak için Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu, 1994 yılında TÜRMOB tarafından kurulmuştur (Gökçen ve diğerleri, 2006: 9). T MUDESK 19 adet muhasebe standardı yayımlamıştır ama kurulun yaptırım gücü olmadığı için standartlar uygulanamamıştır.

2.1.4. Sermaye Piyasası Kurulu ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu

Muhasebe standartları açısından büyük bir öneme sahip olan Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) ulusal muhasebe standartlarının SPK'ya tabi ortaklıklar ve bankacılık sektöründe faaliyet gösterenler için hazırlanan standartlara uygulanması zorunlu kılınmıştır. SPK 2005 tarihinden itibaren finansal tablolarda uygulanmak üzere “Seri: XI No: 25 Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliği” yayımlamıştır. Bu tebliğde UFRS ile uyumlu 33 adet tam set tebliğ yer almaktadır (Elitaş ve Elitaş, 2010: 10-11).

BDDK Şubat 2002’de konsolide ve konsolide olmayan finansal tablolara ait Muhasebe Uygulama Yönetmeliği yayımlamış ve bu yönetmeliğin amacı finansal tabloların zamanında ve doğru bir şekilde hazırlanması ve yayımlanmasına ilişkin esas, usul ve ilkeleri belirlemektir. Bu yönetmelikle birlikte 17 adet standart oluşturulmuştur. 2006 yılında BDDK bir yönetmelik yayımlayarak TMSK’nın yayımladığı “Kavramsal Çerçeve Hakkında Tebliğ” ile bankaların tablolarını muhasebeleştirirken TMS’yi dikkate almaları zorunlu kılınmıştır (Güleryüz, 2014: 20).

2.1.5. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK)

1999 tarihinde ulusal muhasebe sistemlerinin belirlemek ve muhasebe ilkelerinin gelişmesini sağlamak için Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) kurulmuştur (Yalkın ve diğerleri, 2006: 298).

TMS setinde Uluslararası Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları (UMS/UFRS) ve yorumlarının TMSK tarafından birebir Türkçe’ye çevrilmiş olarak hazırlanmış olan muhasebe/finansal raporlama standartları ve yorumları yer alır (Akdoğan, 2007: 101-102).

“660 sayılı Kanun Hükmünde Kararname” ile TMSK’nın görevleri “Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu”na devretmesi ile sona ermiştir.

2.1.6. Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK)

Yeni Türk Ticaret Kanunu gereğince 2011 yılında 660 sayılı Kararname ile bağımsız denetimi düzenlemek için kurulmuştur (Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, http://www.kgk.gov.tr/contents/files/Pdf/KGK_Brosur.pdf, Erişim Tarihi: 09.12.15).

Hangi işletmelerin finansal tablolarını düzenlerken TMS'yi esas almaları gerektiği KGK tarafından 2012 yılında "Türkiye Muhasebe Standartlarının Uygulama Kapsamının Belirlenmesine İlişkin Kararı" yayımlaması ile belirlenmiştir. Bu işletmeler aşağıdaki gibidir;

- "Bankalar, finansal kiralama işletmeleri, halka açık işletmeleri, finansman işletmeleri, emeklilik fonları, sermaye piyasası kurumları gibi kamu yararını gözeten kuruluşlar,
- Bakanlar kurulunun belirlediği bağımsız denetime tabi olması gereken işletmeler,
- Bireysel emeklilik şirketleri, aracı kurumlar, bankalar ve bağlı otaklıklar, portföy yönetim işletmeleri gibi Türk Ticaret Kanunu (TTK)'nda 1534. maddesinde yer alan işletmelerdir."

2.1.7. 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu

2012 yılında yürürlüğe giren TTK'nın ticari defterlerin tutulması ile ilgili maddesi "Defterler ve gerekli diğer kayıtlar, olgu ve işlemleri saptayan belgelerin dosyalanması şeklinde veya veri taşıyıcıları aracılığıyla tutulabilir; şu şartla ki muhasebenin tutuluş biçimleri ve bu konuda uygulanan yöntemler Türkiye Muhasebe Standartları'na uygun olmalıdır" ifadesi ile kabul edilmiştir. Bu maddenin "; şu şartla ki, muhasebenin bu tutuluş biçimleri ve bu konuda uygulanan yöntemler Türkiye Muhasebe Standartlarına uygun olmalıdır" kısmı 6335 sayılı Kanununun 41.maddesi ile kanun metninden çıkartılmıştır.

TMS'lere uygun olarak finansal tablo hazırlama TTK yasalaştığı zaman bütün işletmeler için zorunlu iken daha sonra yapılan düzenlemeler ile kapsam daraltılmış ve sadece işletmelerin KGK tarafından belirlenmiş olanlar için zorunlu hale getirilmiştir. Belirlenen kapsama girmeyen işletmeler ise yürürlükte olan mevzuata göre finansal tablolarını hazırlayacaklardır (Güleryüz, 2014: 32).

2.2. VUK VE TMS/TFRS DEĞERLEME ÖLÇÜLERİ

Bu kısımda değerleme kavramından ve VUK ile TMS/TFRS değerleme ölçülerinden bahsedilecektir.

2.2.1. Değerleme Kavramı

“VUK’un 258.maddesinde değerleme, vergi matrahlarının hesaplanmasıyla ilgili iktisadi kıymetlerin takdir ve tespiti” olarak tanımlanmıştır.

Kanunun değerleme ile ilgili maddesinde iki önemli unsur yer almaktadır. İlk unsura göre vergi matrahlarının hesaplanması yönelik olarak değerlendirilir. İkinci unsur ise vergi matrahının hesaplanması için iktisadi kıymetlerin değerlerinin takdir ve tespit edilmesidir. İlgili kanunda değerlemeye tabi tutulacak iktisadi kıymetler; mevcutlar, alacaklar ve borçlar olarak sıralanmıştır. Kanunda birbirini tamamlayacak şekilde takdir ve tespit kavramları kullanılmıştır. İşletmenin sahip olduğu ekonomik değerlerin değerlendirme gününde sayılması, ölçülmesi ve tartılmasına tespit denilir. Ekonomik maddeleri değerlendirme ölçüleri ile fiyatlandırma işlemi ise takdir esaslıdır. Vergi matrahı hesaplanırken değeri tespit edilemeyen iktisadi kıymetlerin takdir esaslı ile değerinin tespit edilmesi gerekir (Demir, 2012: 29-32).

2.2.2. Vergi Usul Kanunu Değerleme Ölçüleri

“VUK’un 261.maddesine göre değerlendirme, iktisadi kıymetin nevi ve mahiyetine göre, aşağıdaki ölçülerden biri ile yapılır:

- Maliyet bedeli
- Borsa rayici
- Tasarruf değeri
- Mukayyet değer
- İtibari değer
- Vergi değeri
- Rayiç bedel
- Emsal bedeli ve ücreti.”

Maliyet Bedeli:

“VUK madde 262’ ye göre; maliyet bedeli, iktisadi bir kıymetin iktisap edilmesi veyahut değerinin arttırılması münasebetiyle yapılan ödemelerle bunlara müteferri bilimum giderlerin toplamını ifade eder.”

İktisadi kıymetin maliyet bedeline eklenecek unsurlar; iktisadi kıymetin iktisabı için yapılan ödemeler, iktisap edilmiş olan iktisadi kıymetin değerini artırmak üzere yapılan harcamalar ve bu iki unsurla ilgili olarak ortaya çıkan harcamalardır (Demir, 2012: 38).

VUK değerlendirme ölçüleri arasında maliyet bedeli yer alırken alış bedeli yer almamaktadır. Alış bedeli maliyet bedelinin içinde değerlendirilerek ayrı bir değerlendirme ölçüsü olarak düşünülmemiştir. Ama alış ve maliyet bedelinde farklılıklar mevcuttur. Alış bedeli, sadece satın alma bedelidir. Maliyet bedeli ise satın alma bedeline değer artırıcı harcamaların ve iktisadi kıymete ait bağlantılı giderlerin eklenmesi ile bulunur (Demir, 2012: 41)

Borsa Rayici:

“VUK’un 263.maddesine göre borsa rayici, gerek menkul kıymetler ve kambiyo borsasına, gerekse ticaret borsalarına kayıtlı olan iktisadi kıymetlerin değerlemeden evvelki son muamele gününde borsadaki muamelelerin ortalama değerlerini ifade eder.”

“Borsa rayicine göre aşağıda yer alan iktisadi kıymetler değerlemeye tabi tutulacaktır;

- Yabancı paralar, yabancı para ile olan senetli veya senetsiz alacaklar ve borçlar, (VUK m. 280)
- Hisse senetleri ile fon portföyünün en az %51’i Türkiye’ de kurulmuş bulunan şirketlerin hisse senetlerinden oluşan yatırım fonu katılma belgeleri dışında kalan her türlü menkul kıymetler, (VUK m. 279)
- Yabancı parayla ödenen ücretler, (GVK m. 67)
- Yabancı parayla ödenen serbest meslek kazançları, (GVK m. 67)
- Yabancı parayla yapılan gayrimenkul sermaye iratları, (GVK m. 72)
- Menkul sermaye iratları, yabancı parası ile tahsil edildiği veya yabancı parası olarak kayıtlara intikal ettirildiği veya bu iratlara yabancı parası olarak tasarruf edildiği takdirde, (GVK m. 79)
- VUK’un ilgili maddesine göre özel haller de borsa rayici ile değerlendirilir. Özel haller, VUK’un değerlendirme bölümünde yazılı olmayan veya yazılı olup da kendi ölçüleri ile değerlendirme imkanı olmayan iktisadi kıymetlerin değerlemesinde mümkün kılınmıştır (VUK m. 289).”

Tasarruf Değeri:

“VUK’un 264.maddesine göre tasarruf değeri, bir iktisadi kıymetin değerlendirme gününde sahibi için arz ettiği gerçek değerdir.”

“Senetli alacaklar (VUK md.281), senetli borçlar (VUK md.285), değersiz alacaklar (VUK md. 322) ve şüpheli alacaklar (VUK md.323) gibi iktisadi kıymetler tasarruf değerleriyle değerlendirilir.”

VUK’a göre alacaklar ve borçlar mukayyet değerleriyle değerlendirilir. Ancak senetli alacaklar ve borçlar reeskonta tabi tutularak tasarruf değerleriyle değerlendirilebilirler (Demir, 2012: 45).

Mukayyet Değer:

“VUK’un 265.maddesine göre mukayyet değer, bir iktisadi kıymetin muhasebe kayıtlarında gösterilen hesap değeridir.”

“Senetsiz alacaklar (VUK md.281), senetsiz borçlar (VUK md.285), gelecek yıllara ait giderler (VUK md.283), gelecek yıllara ait gelirler (VUK md.287) ve karşılıklar (VUK md.288) gibi iktisadi kıymetler mukayyet değerleri ile değerlendirilir.”

İtibari (Nominal) Değer:

“VUK’un 266.maddesine göre itibari değer, her nevi senetlerle esham (hisse senedi) ve tahvillerin üzerinde yazılı olan değerlerdir.”

İktisadi kıymetlerin üzerinde yazılı değerlerinin olması itibari değerle değerlendirilmesi anlamına gelmez. Hisse senetleri örnek olarak verilebilir. Hisse senetlerinin üzerinde itibari değerleri vardır fakat itibari değerle değerlendirilmesi (Demir, 2012: 47).

“Kasa mevcudu (TL) (VUK md.284) ve çıkarılmış tahviller (VUK md.286) gibi iktisadi kıymetler itibari değerle değerlendirilir.”

Rayıç Bedel:

“VUK’un 263’ üncü maddesine göre rayıç bedel, bir iktisadi kıymetin değerlendirme günündeki normal alım satım değeridir.”

Aynı özelliklere sahip malların alım satım bedelleri rayıç bedel belirlenirken dikkate alınmalıdır. Çünkü rayıç bedel, piyasa fiyatının arz ve talebe göre oluşmuş şeklindedir (Demir, 2012: 48).

Vergi Değeri:

“VUK’un 268’ inci maddesine göre bina ve arazinin Emlak Vergisi Kanununun 29’ uncu maddesine göre tespit edilen değer, vergi değeridir.”

Aynı kanununun 289.maddesinde iktisadi işletmelere dahil olan ve maliyet bedeli bilinmeyen bina ve arazinin değerlendirilmesinde vergi değeri kullanılmaktadır. Örneğin, bir kişinin maliyet bedelini bilmediği arsasını ticari işletmesinin aktifine almak istemesi halinde bu iktisadi kıymeti emlak vergisi bildiriminde bildirdiği vergi değeri ile aktifine almalıdır (Demir, 2012: 50).

Emsal Bedeli ve Emsal Ücreti:

“VUK’un 267.maddesine göre emsal bedeli, gerçek bedeli olmayan veya bilinmeyen veyahut tespiti doğru olarak belirlenemeyen bir malın, değerlendirme gününde satılması halinde emsaline nazaran haiz olacağı değerdir. Emsal bedeli, aşağıdaki esaslara göre belirlenir:

Birinci sıra: (Ortalama fiyat esası)

Aynı cinsteki mallardan sıra ile değerlemenin yapılacağı ayda veya bir evvelki veya bir daha evvelki aylarda satış yapılmışsa, bu satışların miktar ve tutarına göre mükellef tarafından çıkarılacak olan "Ortalama satış fiyatı" ile emsal bedeli hesaplanır. Ortalama fiyat esasını uygulayabilmek için, aylık satış miktarının, emsal bedeli tayin olunacak her bir malın miktarına nazaran % 25’ ten az olmaması gerekir.

İkinci sıra: (Maliyet bedeli esas)

Emsal bedeli belirlenecek malın, maliyet bedeli biliniyor veya çıkarılması olanaklıysa, emsal bedelini belirlemek için mükellef bu maliyet bedeline, toptan satışlar için % 5, perakende satışlar için % 10 ilave etmelidir.

Üçüncü sıra: (Takdir esas)

Yukarıda yer alan her iki esasa göre belli edilemeyen emsal bedelleri ilgililerin müracaatı ile takdir komisyonunca takdir yolu ile belli edilir. Takdirler, maliyet bedeli ve piyasa kıymetleri araştırılmak ve kullanılmış eşya için ayrıca yıpranma dereceleri dikkate alınarak yapılır. Takdir edilen bedellere mükelleflerin vergi mahkemesinde dava açma hakkı saklıdır. Fakat, dava açılırsa verginin tahakkuk ve tahsilini etkilemez.

Mükellef tarafından bizzat hesaplanan emsal bedellerine ait kayıt ve cetveller ispat edici kağıtlar oldukları için muhafaza edilir. Bu esaslarla mukayyet olmaksızın kaza mercilerinin re'sen biçtikleri değerler ile zirai kazanç ölçülerini tespit eden kararnamelerde yer alan unsurlar emsal bedeli yerine geçer. Ücretle yapılan imalatta ücretin gerçek miktarının bilinmemesi veya doğru bir şekilde belirlenememesi durumunda tespit edilecek emsal ücret de aynı esaslara göre tayin olunur.”

2.2.3. TMS/ TFRS Değerleme Ölçüleri

“TMS’de değerleme kavramı yerine ölçümleme terimi kullanılmıştır. Finansal tablolarda yer alan unsurların bilançoda ve gelir tablosunda tahakkuk ettirilecekleri ve gösterilecekleri parasal tutarların belirlenmesi işlemine ölçüm denir (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve: paragraf 4.54).”

“Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve paragraf 4.55’e göre finansal tablolarda değişik derecelerde ve bileşimlerde kullanılan farklı ölçüm esasları vardır. Bu ölçüm esasları şöyledir:

- Tarihi maliyet
- Cari maliyet
- Gerçekleşebilir değer
- Bugünkü değer
- Gerçeğe Uygun Değer”

Tarihi Maliyet (Maliyet Bedeli) :

“Tarihi maliyeti, varlıkların alımları için elde edildikleri tarihte ödenen nakit veya nakit benzerlerinin tutarları ile veya onlara karşılık verilen varlıkların piyasa değerleri ile ölçümlenir. Borçların tarihi maliyeti ise borç karşılığında elde edinilen tutar ile işletmenin normal faaliyetlerden elde edilen borcun ödenmesi için gereken nakit veya nakit benzerlerinin tutarı biçiminde açıklamıştır (Kavramsal Çerçeve, paragraf 4.55).”

TMS/TFRS ve VUK’a göre maliyet bedeli benzerlik göstermektedir. TMS/TFRS’ ye göre iktisadi kıymetin iktisap edilmesi ve bu kıymetin değerini artırmak için katlandığı harcamalar maliyet bedelidir. Stoklar, yatırım amaçlı gayrimenkuller finansal varlıklar ve borçların değerlendirilmesi maliyet bedeli ile yapılır ve kayıtlara bu değer üzerinden alınır (Demir,2012: 54).

Cari Maliyet:

“Varlıklar aynı varlığın veya bu varlıkla benzer olan bir varlığın satın alınması için halihazırda gereken nakit veya nakit benzerlerinin tutarı ile gösterilirler. Borçlar, yükümlülüğün kapatılması için gereken nakit ve nakit benzerlerinin iskonto edilmemiş tutarları ile gösterilir (Kavramsal Çerçeve: paragraf 4.55).”

Gerçekleşebilir Değer (Ödeme Değeri):

“İşletmenin normal faaliyet koşullarında, bir varlığın elden çıkarılması halinde elde edilecek olan nakit ve nakit benzerlerinin tutarı varlıklardır. Borçlar, işletmenin normal faaliyet koşullarında, kapatılmaları için ödenmesi gereken nakit ve nakit benzeri değerlerin iskonto edilmemiş tutarları ile gösterilir (Kavramsal Çerçeve: paragraf 4.55).”

Bugünkü Değer (Kullanım Değeri):

“Varlıklar, işletmenin normal faaliyet koşullarında, ileride yaratacakları net nakit girişlerinin bugünkü iskonto edilmiş değerleri ile gösterilirler. Borçlar, işletmenin normal faaliyet koşullarında, kapatılmaları için ileride ödenmesi gereken net nakit çıkışlarının bugünkü iskonto edilmiş değerleri ile gösterilir (Kavramsal Çerçeve, paragraf 4.55).”

“Bir varlık veya nakit yaratan birimden elde edilmesi beklenen gelecekteki nakit akışlarının bugünkü değeri, kullanım değeridir (TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü: paragraf 6).”

Gerçeğe Uygun Değer:

“Gerçeğe uygun değer, karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi ile ortaya çıkması gereken tutar” olarak pek çok standartta aynı tanımla kullanılmıştır (Ayçiçek, 2009: 40).

Varlık ve borçların pek çoğu gerçeğe uygun değerle değerlendirildiği standartlarda açıklanmaktadır. Bu varlık ve borçların özelliklerine göre gerçeğe uygun değer farklı şekillerde ifade edilebilir. “Yeniden değerlendirme modeline göre değerlendirilen maddi ve maddi olmayan duran varlıklar, gerçeğe uygun değerle değerlendirilen yatırım amaçlı gayrimenkuller, nakit ve nakit benzeri varlıklar, satılmaya hazır finansal varlıklar, gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılan finansal varlıklar, ticari ve diğer varlıklar ve kıdem tazminatı karşılıkları” gerçeğe uygun değerle değerlendirilen varlıklardır (Özerhan Akbulut, 2008: 18-25).

2.3.VUK DEĞERLEME ÖLÇÜLERİ İLE TMS/TFRS DEĞERLEME ÖLÇÜLERİ KARŞILAŞTIRMASI

Varlıklar ve borçlar standartlarla birlikte değerlemede VUK’ a göre TMS/TFRS’ de farklılıklar yaşanmıştır. Bu başlık altında “hazır değerler, menkul kıymetler,

alacaklar, stoklar, maddi ve maddi olmayan duran varlıklar ve finansal borçların” değerleme ölçüleri karşılaştırması yapılacaktır.

2.3.1. Hazır Değerlerin Değerleme Ölçülerinin Karşılaştırılması

Hazır değerler I Nolu Muhasebe Sistemi Uygulama Tebliğine göre elde veya bankada nakit halde bulunan varlıklar ile paraya çevrilirken değer kaybına uğramayan varlıklardan oluşur.

“Bir değişim aracını temsil ettiği ve bütün işlemleri ölçtüğü ve finansal tablolara yansıttığı için para bir finansal varlıktır. Bir banka ya da benzeri bir finansal kuruluş nezdindeki nakit mevduat bir finansal varlıktır, çünkü sahibine, sözleşmeden doğan, kuruluştan nakit çekme veya bakiyesine karşılık kredi veren lehine bir finansal borcun ödenmesinde kullanılacak çek veya benzer bir araç keşide etme hakkını temsil eder (TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum: Tanımlar Paragraf 11-14 UR 3).”

Bir varlık kısa vadeli yükümlülükler için elde tutulan ve yatırım amacıyla kullanılmayan ise nakit benzeri varlıktır. Finansal araçlardan çekler (vadesiz), kısa vadeli tahvil ve bonolar ve ters repo işlemlerinden alacaklar nakit benzerleri varlıklara örnektir (Finansal Tablo Örnekleri ve Kullanım Rehberi Eki, 2013: 37).

2.3.1.1. Kasa Mevcutlarının Değerlemesi

Dönen varlıklarda yer alan ve en likit varlık olan kasanın VUK ve TMS/TFRS açısından değerlemeleri sırası ile açıklanmıştır.

VUK’ a Göre Değerleme:

“Kasa mevcutları itibari kıymetleriyle değerlendirilir (VUK md. 284).”

“Yabancı paralar borsa rayici ile değerlendirilir, borsa rayicinin belirlenmesinde muvazaa olduğu anlaşılırsa bu rayiç yerine alış bedeli esas alınır. Yabancı paranın borsada rayici yoksa değerlemeye uygulanacak kur Maliye Bakanlığınca tespit olunur (VUK md.280).”

VUK Genel Tebliği Sıra No: 423’ de Maliye Bakanlığı dövizler ve efektifler için değerlemede kullanılacak kurları belirlemektedir. Yabancı paraların efektif türünden olanlar efektif alış kuru ile döviz türünden olanlar ise döviz alış kuru ile değerlendirileceği ilgili tebliğde açıklanmıştır.

TMS/TFRS’ ye Göre Değerleme:

“TMS’de nakit değerler, finansal varlık olarak tanımlanmaktadır (TMS 32 paragraf 11). Finansal varlıklar hem başlangıçta hem de sonraki değerlendirme gününde gerçeğe uygun değerleriyle değerlendirilirler (TMS 39 paragraf 43).” Bu itibarla bir finansal varlık olan kasa mevcutları gerçeğe uygun değerle değerlendirilir.

Kasa mevcutlarının değerlendirilmesi VUK ve standartlar açısından farklı değildir çünkü kasa mevcudunun (TL) itibari değeri standartlarda gerçeğe uygun değeridir (Demir, 2012: 534).

Standartlarda kasa mevcutları (yabancı para) gerçeğe uygun değerle değerlendirilir. Borsa rayici veya Maliye Bakanlığı’nın ilan ettiği kur, kasa mevcutlarının (döviz cinsi) gerçeğe uygun değeridir (Demir, 2012: 537).

2.3.1.2. Alınan ve Verilen Çeklerin Değerlemesi

Alınan ve verilen çeklerin VUK ve TMS’ye göre değerlendirilmesi aşağıdaki gibidir.

VUK’ a Göre Değerleme:

“Çekler, değerlendirme gününde itibari değerleri (üzerinde yazılı olan değerleri) ile değerlemeye tabi tutulur (VUK md. 266). Çekler hem Türk lirası cinsinden hem de yabancı para cinsinden düzenlenebilir. Yabancı paralar, borsa rayici ile değerlendirilir. Yabancı paranın borsa rayici yoksa değerlemede esas alınacak kur Maliye Bakanlığınca tespit olunur (VUK md. 280). Maliye Bakanlığınca kur ilan edilmediği durumlarda T.C. Merkez Bankasınca ilan edilen kurların esas alınması gerekmektedir. Yapılacak değerlemelerde efektif cinsinden yabancı paralar için efektif alış kurunun, döviz cinsinden yabancı paralar içinse döviz alış kurunun uygulanacağı tabiidir (VUK Genel Tebliği Sıra No. 283).”

VUK’ un ilgili maddelerince çekler vadesine bakılmaksızın itibari değerleri ile değerlendirilir.

“Çekin ödeme aracı olmasından dolayı senet olarak kabul edilmesi mümkün olmadığından 5838 sayılı Kanununun 18 inci maddesiyle yapılan düzenlemeye uyan çeklere de reeskont uygulanması mümkün değildir (VUK Sirküleri 41).”

TMS/TFRS’ ye Göre Değerleme:

TMS/TFRS’de çekler vadeli veya vadesiz olmalarına göre değerlendirilmektedir. Vadesiz çekler nakittir ve nakit bir finansal varlıktır. “Finansal varlıklar hem başlangıçta hem de sonraki değerlendirme gününde gerçeğe uygun değerleri ile değerlendirilirler (TMS 39 paragraf 43-46).” Kredi ve alacaklar grubuna giren vadeli çekler

ise TMS 39 standardına göre finansal varlıklardan kredi ve alacaklar “itfa edilmiş maliyet değeri” ile değerlendirilir. Dolayısıyla vadeli çeklerde “itfa edilmiş maliyet değeri” ile değerlendirilir.

2.3.1.3. Banka Hesaplarının Değerlemesi

Bankalar hesabında işletmelerin vadeli veya vadesiz mevduat hesaplarına yatırılan ve çekilen paralar izlenir. Bankaların VUK ve TMS/TFRS’ye göre değerlendirilmesi şöyledir:

VUK’ a Göre Değerleme:

VUK’ a göre banka hesapları alacak niteliğindedir. “Alacaklar mukayyet değerleri ile değerlendirilir. Mevduat veya kredi sözleşmelerine müstenit alacaklar değerlendirme gününe kadar hesaplanacak faizleriyle birlikte dikkate alınır (VUK md. 281).”

TMS/TFRS’ ye Göre Değerleme:

“Sahibine, sözleşmeden doğan, kuruluştan nakit çekme veya bakiyesine karşılık kredi veren lehine bir finansal borcun ödenmesinde kullanılacak çek veya benzer bir araç keşide etme hakkını temsil ettiği için bir banka ya da benzeri bir finansal kuruluştaki yer alan nakit mevcutları finansal varlıktır (TMS 32 UR paragraf 3).” “Finansal bir varlık ilk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değerleri üzerinden değerlendirilir (TMS 39 paragraf 43).” “Finansal varlık ilk muhasebeleştirilmeden sonraki değerlemelerinde kredi ve alacaklarında içinde olduğu dört gruba ayrılmaktadır (TMS 39 par. 45).” “Buna göre alacaklar, etkin faiz yöntemiyle hesaplanan itfa edilmiş maliyetleri ile değerlendirilir (TMS 39 par. 46/a).”

2.3.2. Menkul Kıymetlerin Değerleme Ölçülerinin Karşılaştırılması

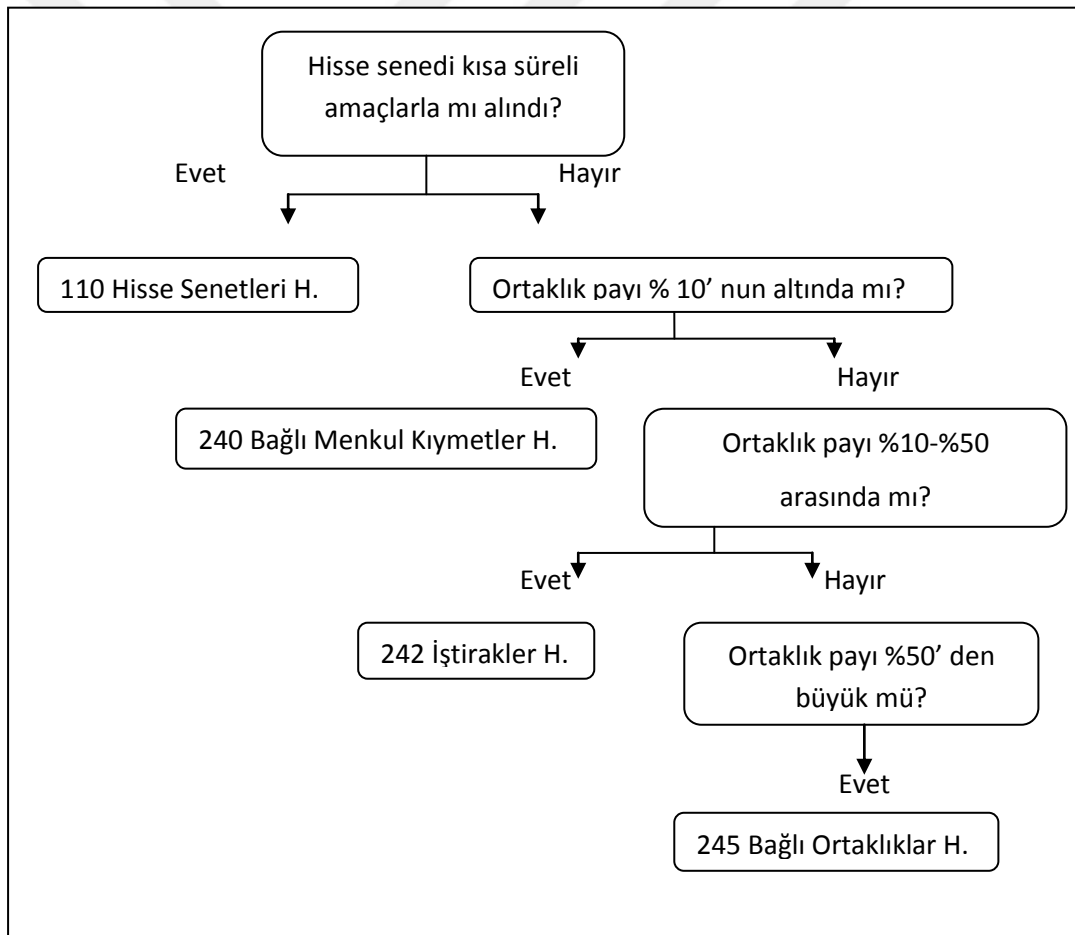
“Bu grup faiz geliri, kar payı sağlamak veya fiyat değişimlerinden yararlanarak karlar elde etmek amacıyla kullanılır. Geçici bir süre elde tutulmak üzere alınan hisse senedi, tahvil, hazine bonusu, finansman bonusu, yatırım fonu katılma belgesi, kar-zarar ortaklığı belgesi ve gelir ortaklığı senedi gibi menkul kıymetler ile bunlara ait değer azalma karşılıklarının izlenmesi amacıyla kullanılır (Küçüksavaş, 2014: 241).”

2.3.2.1. VUK’ a Göre Menkul Kıymetlerin Değerlemesi

“Hisse senetleri ile fon portföyünün en az % 51’i Türkiye’de kurulmuş bulunan şirketlerin hisse senetlerinden oluşan yatırım fonu katılma belgeleri alış bedeliyle,

bunlar dışında kalan her türlü menkul kıymet borsa rayici ile değerlendirilir. Borsa rayici yoksa veya borsa rayicinin muvazaalı bir şekilde oluştuğu anlaşılırsa değerlemeye esas bedel, menkul kıymetin alış bedeline vadesinde elde edilecek gelirin (kur farkları dahil) iktisap tarihinden değerlendirme gününe kadar geçen süreye isabet eden kısmının eklenmesi suretiyle hesaplanır. Ancak, borsa rayici bulunmayan, getirisi ihraç edenin kar ve zararına bağlı olarak doğan ve değerlendirme günü itibariyle hesaplanması mümkün olmayan menkul kıymetler, alış bedeli ile değerlendirilir (VUK md. 279).”

Hisse senetleri; bağlı menkul kıymetler, iştirakler ve bağlı ortaklıkları kapsamaktadır. Aşağıdaki şekilde bu üç hesabın hangi durumlarda gerçekleştiği yer almaktadır. Hisse senetleri de bu üç hesaplar alış bedeli ile değerlendirilir.

Kaynak: Orhan Sevilengül, “**Genel Muhasebe**”, 15. Basım, Ankara: Gazi Kitabevi, 2009, s. 189.

2.3.2.2. TMS/TFRS'ye Göre Menkul Kıymetlerin Değerlemesi

“Standartlarda finansal varlıklar aşağıdaki gibi sınıflandırılmıştır (TMS 32 paragraf 11):

- Nakit: İşletmelerin sahip olduğu nakit varlıklardır. Kasa, banka hesapları gibi,
- Başka bir işletmenin öz kaynağına dayalı finansal araçlar: İşletmelerin başka bir işletmenin öz kaynağına dayalı olarak ihraç ettiği finansal araçlara sahip olması, bu araçları varlık olarak aktifinde bulundurmasıdır. Hisse senetleri buna örnek verilebilir.
- Başka bir işletmeden nakit ya da başka bir finansal varlık alma hakkı: Türev finansal araçlar örnek verilebilir. Bu kapsamda düzenlenen sözleşmeler işletmenin varlıkları olmayıp bilanço dışı finansal araçlardır.
- Potansiyel olarak işletmenin lehine olan durumlarda finansal varlık veya borçların başka bir işletme ile takas edilmesi için düzenlenen sözleşmeden doğan hak: Alacaklar örnek olarak gösterilebilir.”

Gerçeğe uygun değer, finansal varlıkların ilk muhasebeleştirilmesinde kullanılan değerlendirme ölçüsüdür.

“Finansal varlıkların ilk muhasebeleştirilme sonrası değerlendirilmesinde, finansal varlıklar dört grupta incelenmektedir (TMS 39 paragraf 9):

1. Gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılan finansal varlıklar
  - a- Bu kategoride alım satım amaçlı elde tutulan finansal varlıklar yer almaktadır. Bir finansal varlığın alım satım amaçlı elde tutulan olarak sınıflandırılması aşağıdaki durumlarda söz konusudur:
    - Edinildikten sonra yakın bir tarihte satılmak amaçlanmıştır,
    - Kısa dönemde kar etme konusunda belirgin bir eğilimi olduğu yönünde kanıt bulunan belirli finansal araçlardan oluşan bir portföyün parçasıdır,
    - Bir türev ürünüdür.
  - b- İlk muhasebeleştirme sırasında işletme tarafından gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılan olarak sınıflanmıştır. İşletme, bu sınıflamaya daha doğru bir bilgi sunulması sonucunu doğuran durumlarda kullanabilir.
2. Vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar

İşletmenin vadeye kadar elde tutma isteği bulunduğu sabit veya belirlenebilir nitelikte ödemeler içeren ve sabit bir vadesi bulunan aşağıdakiler dışında kalan türev olmayan finansal varlıklardır.

- İşletmenin ilk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılan olarak sınıflandığı finansal varlıklar,
- İşletmenin satılmaya hazır olarak belirlediği finansal varlıklar,
- Kredi ve alacak grubuna giren finansal varlıklar.

3. Kredi ve alacaklar

Aktif bir piyasada işlem görmeyen sabit veya belirlenebilir nitelikte ödemelere sahip olan aşağıdakiler dışında kalan türev olmayan finansal varlıklardır.

- İşletmenin satmayı istediği alım satım amaçlı elde tutulan olarak sınıflandıran varlıklar ile işletme tarafından ilk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılan olarak sınıflanan türev olmayan finansal varlıklar,
- İlk muhasebeleştirmede işletme tarafından satılmaya hazır varlık olarak sınıfladığı finansal varlıklar,
- Satılmaya hazır olarak sınıflanması gereken ve alacaklının, kredi değerliliğindeki kötüleşme dışındaki nedenlerden dolayı yapılan ilk yatırımın çok büyük bir kısmını geri kazanamayabileceği türev olmayan finansal varlıklar.

4. Satılmaya hazır finansal varlıklar

Satılmaya hazır olarak tanımlanan veya kredi ve alacak, vadeye kadar elde tutulacak yatırım veya gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılan finansal varlık olarak sınıflanmayan türev olmayan finansal varlıklardır. Satılmaya hazır finansal varlıklar içerisinde gerçeğe uygun değeri tespit edilenler gerçeğe uygun değeri ile değerlemeye tabi tutulur ve gerçeğe uygun değerlendirme farkları öz kaynaklarda raporlanır. Finansal varlıklardan gerçeğe uygun değeri tespit edilmeyenler ise maliyet değeri ile değerlendirilir.”

Hisse senetleri, TMS 39 paragraf 9’da ifade edilen finansal varlıklardan gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılan finansal varlıklar ve satılmaya hazır finansal varlıklar içerisinde değerlendirilebilir (Demir, 2012: 339- 343).

Tahvillerin Değerlemesi:

Tahvil, senet ve bonolar itfa edilmiş maliyet değerleriyle değerlendirilir. Bu gibi finansal varlıkların elde edilmesinde katlanılan giderler (ödenen komisyon) direkt maliyete eklenir gider yazılmazlar (Güleryüz, 2014: 245).

“İtfa edilmiş maliyet değeri: İlk muhasebeleştirme esnasında finansal varlık veya finansal borcun ölçülen değerinden anapara geri ödemeleri düşüldükten, anılan ilk tutar ile vadedeki tutar arasındaki farkın etkin faiz yöntemi ile hesaplanan birikmiş itfa payı düşüldükten veya eklendikten, ve değer düşüklüğü ya da tahsil edilememe durumuna ilişkin her türlü indirimin yapılmasından sonra geriye kalan tutardır (TMS 39 paragraf 9).”

“Etkin faiz yöntemi: Finansal varlık veya borcun (veya bir finansal varlık veya borç grubunun) itfa edilmiş maliyetlerinin hesaplanması ve ilgili faiz gelir veya giderlerinin ilişkili olduğu döneme dağıtılmasıdır. Etkin faiz oranı: Finansal aracın beklenen ömrü boyunca veya uygun olması durumunda daha kısa bir zaman dilimi süresince yapılacak gelecekteki tahmini nakit ödeme ve tahsilatlarını tam olarak ilgili finansal varlık veya borcun net defter değerine indirgeyen orandır (TMS 39 paragraf. 9).”

İştiraklerdeki Yatırımların Değerlemesi:

TMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar Standardının uygulanması için herhangi bir işletmenin ortaklık payının % 20-50 oranı arasında yer alması gerekmektedir.

“İştirak; yatırımcı işletmenin üzerinde önemli bir etkisinin olduğu işletmedir. Önemli etki: Yatırım yapılan işletmenin finansal ve faaliyetlerine ait politikaların belirlenmesi kararlarına katılma gücü olup bu politikaları tek başına ya da bir başka taraf ile müşterek kontrol etme gücüne denir (TMS 28 paragraf 3).”

“Bir işletmenin doğrudan ya da dolaylı olarak (örneğin bağlı ortaklıkları vasıtasıyla) yatırım yapılan işletmenin oy hakkının % 20 ya da daha fazlasını elinde bulundurması durumunda, aksi kanıtlanmadığı sürece, söz konusu işletmenin önemli etkisinin bulunduğu düşünülür (TMS 28 paragraf 5).”

İştiraklerdeki yatırımlar öz kaynak yöntemi uygulanarak değerlemeye tabi tutulur.

“Öz kaynak yöntemi: Yatırımın başlangıçta elde etme maliyeti ile muhasebeleştirildiği ve sonrasında bu tutarın yatırım yapılan işletmenin net

varlıklarında yatırımcı işletmenin payına düşen kısmı yansıtacak şekilde düzeltildiği bir yöntemidir. Yatırımcı işletmenin kar veya zararı, yatırım yapılan işletmenin kar veya zararından kendisine düşen payı; yatırımcı işletmenin diğer kapsamlı karı, yatırım yapılan işletmenin diğer kapsamlı karından kendisine düşen payı kapsamaktadır (TMS 28 paragraf 3).”

2.3.3. Alacakların Değerleme Ölçülerinin Karşılaştırılması

“I Seri Nolu Muhasebe Uygulama Genel Tebliğine” göre işletmenin ticari ilişkileri sonucu ortaya çıkan ve bir yıl içerisinde paraya dönüşmesi düşünülen senetli ve senetsiz alacakların izlendiği hesap grubudur.

2.3.3.1. VUK’a Göre Alacakların Değerlemesi

“Alacaklar mukayyet değerleriyle değerlendirilir. Mevduat veya kredi sözleşmelerine müstenit alacaklar değerlendirme gününe kadar hesaplanacak faizleriyle birlikte dikkate alınır. Vadesi gelmemiş olan senede bağlı alacaklar değerlendirme gününün kıymetine irca olunabilir. Bu takdirde, senette faiz nispeti açıklanmış ise bu nispet, açıklanmamışsa Merkez Bankasının açıklamış olduğu resmi iskonto uygulanır (VUK md. 281).”

“Yabancı para cinsinden çek veya senede bağlı olmayan alacaklar, borsa rayici ile değerlendirilir. Yabancı paranın borsa rayici yoksa değerlemeye uygulanacak kur Maliye Bakanlığınca belirlenir (VUK md. 280).”

Mukayyet değer her türlü alacakların değerlemesinde kullanılır.

VUK’a Göre Reeskont Uygulaması:

Alacakların değerlendirme gününün kıymetine indirgenmesine reeskont işlemi denir. Reeskont işlemi yapılırken paranın zaman değerini (vade farklarını) senedin vadesi ve faiz oranını dikkate alarak hesaplamak daha sonra hesaplanan faiz gelirleri dönem mali karının tespitinde kullanmak ve bu tutarları senetlerin mukayyet değerinden indirgeyerek değerlendirme günündeki tasarruf değerleri kaydetmektir (Demir, 2012: 402-403).

“238 Sayılı VUK Genel Tebliğine” göre Maliye Bakanlığı’ nın yayımlamış olduğu reeskont faiz tutarının hesaplanması için iç iskonto formülü aşağıdaki gibidir;

$$F = \frac{(A \times n \times t)}{36000 + (n \times t)}$$

F: reeskont faiz tutarı

A: senedin nominal değeri

n: reeskont faiz oranı

t: vade

Senedin bilanço günü itibariyle tahsiline kadar kalan süre vade olarak formülde yer alır. Bilanço günü itibariyle alacak senetleri belirlenen vade üzerinden resmi iskonto haddi dikkate alınarak reeskont faiz gideri hesaplanır.

Reeskont uygulanabilmesi için gerekli şartlar; vergi mevzuatına göre alacakların senede bağlı olması standartlarda alacakların senede bağlı olma şartı yoktur, alacakların vadeli olması, alacak senetlerinin tek düzen hesap planı formatında bilançoda kaydedilmesi, alacakların ticari kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesiyle alakalı olması, mükellef reeskont işleminde serbesttir ama reeskont işlemi seçilmiş ise her bir senede uygulanması ve bilanço esasına göre defter tutmak gereklidir (Demir, 2012: 404-406).

Şüpheli Alacaklar:

Şüpheli alacak, alacağın bazı nedenlerle tahsilinin kuşku hale geldiği alacaklardır. Vadesinde tahsil edilemeyen ve tahsilinin ileri bir tarihte yapılıp yapılamayacağı belirsiz olan senetli ve senetsiz alacaklardır (Yücel, 2011: 248).

“Ticari ve zirai kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi ile ilgili olmak şartıyla dava veya icra safhasında bulunan alacaklar ile yapılan protestoya veya yazı ile bir defadan fazla istenilmesine rağmen borçlu tarafından ödenmemiş bulunan dava ve icra takibine değmeyecek derecede küçük alacaklar şüpheli alacak sayılır. Değerleme gününün tasarruf değerine göre şüpheli alacaklar için pasifte karşılık ayrılabilir. Karşılık hesabında bu karşılığın hangi alacaklara ait olduğu belirtilir. Teminatlı alacaklarda bu karşılık teminattan geri kalan miktara inhisar eder. Sonradan tahsil edilen şüpheli alacaklar miktarları tahsil edildikleri dönemde kar-zarar hesabına aktarılır (VUK md. 323).”

VUK 'un 323. maddesinde düzenlenen şüpheli alacakların uygulama şartlarını şöyle özetlenebilir (Küçük, 2013):

- Şüpheli hale gelen alacakları sadece bilanço esasına göre defter tutan mükellefler gider olarak kaydeder. Karşılık alacağın tasarruf değeri ile kayıtlı değeri arasındaki fark kadar olmalıdır. Şüpheli alacağın giderleştirilmesi geçicidir ve şüphelilik durumunun sonucuna göre kesin kayıt yapılır. Karşılık gideri, şüpheli alacak kısmen veya tamamen tahsil edilirse iptal edilir. Alacak kesin olarak tahsil edilemeyecekse gider kesinleşir ve şüpheli alacak kayıtlardan çıkartılır.
- Alacağın şüpheli hale gelmiş olmasında iki unsur vardır. İlk unsur, alacağın dava ve icra safhasında olmasıdır. İkinci unsur ise alacağın dava icra yoluna gidilmeyecek kadar küçük olması ve protesto veya birden fazla yazıyla istenilmesine rağmen hala ödenmemiş olmasıdır.
- Alacak hangi dönemde şüpheli hale geldi ise o dönemde karşılık ayrılır. Daha sonraki dönemde karşılık ayrılması Maliye yetkilileri tarafından kabul edilmemektedir. Böyle bir uygulama olursa mükellefin tercih hakkı olacak kanunda ise mükellefe böyle bir tercih hakkı vermediği için maliye yetkilileri tarafından kabul edilmemiştir.

2.3.3.2. TMS/TFRS'ye Göre Alacakların Değerlemesi

“Kredi ve alacaklar, sabit veya belirlenebilir nitelikte ödemelere sahip olan ve aktif bir piyasada işlem görmeyen finansal varlıklardır (TMS 39 par. 9). Finansal varlıklarda yer alan kredi ve diğer alacaklar itfa edilmiş maliyetleri ile değerlendirilir (TMS 39 UR 68).”

“Etkin faiz yöntemi: Finansal varlık veya borcun itfa edilmiş maliyetlerinin hesaplanması ve ilgili faiz gelir veya giderlerinin ilişkili olduğu döneme dağıtılması yöntemidir. Etkin faiz oranı; finansal aracın beklenen ömrü boyunca veya uygun olması durumunda daha kısa bir zaman dilimi süresince yapılacak gelecekteki tahmini nakit ödeme ve tahsilatlarını tam olarak ilgili finansal varlık veya borcun net defter değerine indirgeyen orandır (TMS 39 paragraf 9).”

Şüpheli Alacaklar:

“Finansal tablolara önceden yansıtılmış olan hasılat tutarının tahsil edilebilirliği konusunda bir belirsizliğin oluşması durumunda, tahsil edilemeyen veya tahsil edilebilme olasılığı imkansız olan tutar, gider olarak finansal tablolara yansıtılır (TMS 18 Hasılat paragraf 18).”

“İtfa edilmiş maliyetinden gösterilen kredi ve alacaklarda veya vadeye kadar elde tutulacak yatırımlarda değer düşüklüğü zararı meydana geldiğine ilişkin tarafsız bir göstergenin bulunması durumunda, ilgili zararın tutarı, gelecekteki tahmini nakit akışlarının (henüz oluşmamış gelecekteki kredi zararları hariç) finansal varlığın orijinal faiz oranı (diğer bir ifadeyle, ilk muhasebeleştirme sırasında hesaplanan etkin faiz oranı) üzerinden iskonto edilerek hesaplanan bugünkü değeri ile defter değeri arasındaki fark olarak ölçülür. Varlığın defter değeri, doğrudan veya bir karşılık hesabı kullanılmak suretiyle azaltılır. İlgili zarar tutarı kar veya zararda muhasebeleştirilir (TMS 39 paragraf 63).”

2.3.4. Stokların Değerleme Ölçülerinin Karşılaştırılması

Stoklar; I Nolu Muhasebe Uygulama Genel Tebliğinde bir yıldan az bir sürede kullanılacak olan veya nakde bir yıl içinde çevrilmesi düşünülen ilk madde ve malzeme, yarı mamul, mamul, ticari mal, yarı ürün, atıl ve hurda gibi işletmenin satmak, üretimde kullanmak veya tüketmek amacıyla edindiği varlıklardır.

2.3.4.1. VUK’a Göre Stokların Değerlemesi

Vergi kanunlarında stoklar emtia olarak yer almaktadır. İşletmenin kendi ürettiği, satmak için aldığı ticari mallar, ham ve yardımcı maddeler, yarı mamul ve üretimi tamamlanmış mamuller emtia olarak sayılır (Poyraz Tuğrul, 2011: 98).

Maliyet Bedeli ile Değerleme:

“Satın alınan veya imal edilen emtia, maliyet bedeli ile değerlemeye tabidir (VUK md. 274).”

Maliyet bedeli yerine emsal bedel ölçüsü de kullanılabilir. Stokların satış bedelinin değerlendirme gününde maliyet bedelinin altına düştüğü zaman stoklar maliyet bedeli yerine emsal bedeli ile değerlendirilir. Böyle bir durumda stokların maliyet bedeli ile değerlendirilmesi stokların piyasa değerinin üzerinde bir değeri gösterdiği ve gerçekten uzak değerlerin kullanılmasına neden olur. Stokların satış bedelinin % 10 ve daha fazla düşüklük göstermesi halinde emsal bedeli ile değerlendirilir (Demir, 2012: 225).

Değeri Düşen Mallar:

“Yangın, deprem ve su basması gibi afetler yüzünden veyahut bozulmak, çürümek, kırılmak, çatlamak, paslanmak gibi haller neticesinde iktisadi kıymetlerinde önemli bir azalış vaki olan emtia ile maliyetlerinin hesaplanması mutad olmayan

hurdalar ve döküntüler, üstüğü, deşe ve ıskartalar emsal bedeli ile değeri (VUK md. 278).”

Emtianın sahip olduğu özellikleri fiziki nedenlerden dolayı kaybetmesi ile emtianın değeri düşüklük meydana gelir. Bu emtiaların değerinin belirlenmesi emsal bedeli ile gerçekleşir. Takdir komisyonlarına başvurarak değeri düşen malların emsal bedelleri belirlenir. Ortalama fiyat esasını kullanılmaz çünkü emtiada yaşanan değer kaybı aynı değildir. Maliyet bedeli esasını ile de emsal bedelin belirlenmesi imkansızdır. (Demir, 2012: 253).

2.3.4.2. TMS/TFRS’ye Göre Stokların Değerlemesi

“Stoklar (TMS 2 paragraf 6);

- İşin normal akışı içinde (olağan işletme faaliyetleri kapsamında) satılmak için elde bulundurulmuş;
- Satılmak üzere üretilmekte olan ya da
- Üretim sürecinde ya da hizmet sunumunda kullanılacak ilk madde ve malzemeler şeklinde bulunan varlıklardır.”

“Stoklar, maliyet ve net gerçekleşebilir değeri düşük olanı ile değeri (TMS 2 paragraf 9).”

“İşin normal akışı içinde, tahmini satış fiyatından, tahmini tamamlanma maliyeti ve satışı gerçekleştirmek için gerekli tahmini satış giderleri toplamının, düşürülmesiyle elde edilen tutardır (TMS 2 paragraf 6).”

“Stoklar mali tablolarda, kullanımları veya satılmaları sonucunda elde edilmesi beklenen tutardan daha yüksek bir bedelle izlenemez. Maliyetlerin kullanım veya satış sonucu elde edilecek tutardan yüksek olması durumunda, stok değer düşüklüğü karşılığı ayrılır (TMS 2 paragraf 28). Stokların elde etme maliyetleri, her bir stok kalemi bazında net gerçekleşebilir değerine indirilir (TMS 2 paragraf 29).”

“Net gerçekleşebilir değere ilişkin tahminler yapılırken, ayrıca, stokların elde tutulma amacı da dikkate alınır. Örneğin, taahhüt edilen kesin satış veya hizmet sözleşmelerini yerine getirmek için elde tutulan stokların net gerçekleşebilir değerinin belirlenmesinde, sözleşme fiyatı esas alınır. Elde tutulan stoklar, satış sözleşmelerinde belirtilenlerden fazla ise, fazla olan kısmın net gerçekleşebilir değeri, genel satış fiyatları dikkate alınarak belirlenir (TMS 2 paragraf 31).”

“Net gerçekleşebilir değerin tahmini, hesaplama anında mevcut güvenilir kanıtlara göre stokların satılması halinde elde edilecek satış tutarları esas alınarak yapılır. Bu tahminler, dönem sonundaki mevcut koşullarla uyumlu oldukları ölçüde, dönem sonundan sonra oluşan fiyat ve maliyet dalgalanmalarıyla doğrudan bağlantılı olan olayları da dikkate alır (TMS 2 paragraf 30).”

Stokların Maliyeti:

“Stokların maliyeti; tüm satın alma maliyetlerini, dönüştürme maliyetlerini ve stokların mevcut durumuna ve konumuna getirilmesi için katlanılan diğer maliyetleri içerir (TMS 2 paragraf 10).”

“Stokların satın alma maliyeti; satın alma fiyatı, ithalat vergileri ve diğer vergiler (firma tarafından vergi idaresinden iade alınabilecekler hariç) ve nakliye, yükleme boşaltma maliyetleri ile mamul, malzeme ve hizmetlerin elde edilmesiyle doğrudan bağlantısı kurulabilen diğer maliyetleri içerir. Ticari iskontolar ve benzeri diğer indirimler, satın alma maliyetinin belirlenmesinde indirim konusu yapılır (TMS 2 paragraf 11).”

“Stokların dönüştürme maliyetleri; direkt işçilik giderleri gibi, üretimle doğrudan ilişkili maliyetleri kapsar. Bu maliyetler ayrıca ilk madde ve malzemenin mamule dönüştürülmesinde katlanılan sabit ve değişken genel üretim giderlerinden sistematik bir şekilde dağıtılan tutarları da içerir. Sabit genel üretim maliyetleri; amortisman, fabrika binası ve teçhizatının bakım onarım giderleri gibi, üretim miktarından bağımsız olarak nispeten sabit kalan dolaylı üretim maliyetleri ile fabrikanın yönetim ve idaresi ile ilgili maliyetlerdir. Değişken genel üretim giderleri, endirekt (dolaylı) malzeme ve endirekt (dolaylı) işçilik gibi, üretim miktarı ile birlikte doğru orantılı olarak değişen dolaylı üretim maliyetleridir (TMS 2 paragraf 12).”

“Diğer maliyetlerin stok maliyetine dahil edilmesi stokları mevcut konum ve duruma getirdikleri ölçüde olmaktadır. Örneğin, bazı genel üretim giderleri kapsamı dışındaki giderlerin veya özel bir müşteri siparişine ait ürün tasarım, geliştirme maliyetlerinin stok maliyetleri kapsamına alınması uygun olabilir (TMS 2 paragraf 15).”

“Stokların maliyetine eklenilmeyen ve oluştuğu dönemin gideri olarak kabul edilen giderlere ilişkin örnekler şöyledir (TMS 2 paragraf 16):

- Normalin üstünde gerçekleşen, ilk madde ve malzeme (fire ve kayıplar), işçilik ve diğer üretim maliyetleri
- Bir sonraki üretim aşaması için zorunlu olanlar dışındaki depolama giderleri
- Stokların bulunduğu konum ve duruma gelmesinde katkısı olmayan genel yönetim giderleri ve
- Satış giderleri.”

TMS ve VUK değerleme ölçüleri olan maliyet bedellerinde kredi faizleri, kur ve vade farkları gibi unsurlar açısından farklılıklar mevcuttur. TMS’ de VUK’ dan farklı olarak emtiaya (özelliği varlıklar dışında) ait borçlanma maliyetleri stokların maliyetine katılmaz doğrudan finansman giderine kaydedilir (Demir, 2012: 305).

2.3.5. Maddi Duran Varlıkların Değerleme Ölçülerinin Karşılaştırılması

“I Nolu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğine” göre işletme faaliyetlerinde kullanılmak üzere edinilen ve kullanma süresi bir yıldan fazla olan varlıkların ve bunlara ait birikmiş amortismanların izlendiği hesap grubudur.

Hem işletme faaliyetlerinde kullanılan fiziki varlıklar hem de taşınır özelliğe sahip büro malzemeleri ve aletlerde maddi duran varlık olarak kabul edilir (Kaya, 2007: 68).

2.3.5.1.VUK’a Göre Değerleme

“İktisadi işletmelere dahil bilümm gayrimenkuller maliyet bedelleri ile değerlendirilir. Bu kanuna göre, aşağıda yazılı kıymetler gayrimenkuller gibi değerlendirilir (VUK md. 269):

1. Gayrimenkullerin mütemmim cüzüleri ve teferruatı;
2. Tesisat ve makinalar;
3. Gemiler ve diğer taşıtlar;
4. Gayrimaddi haklar.”

Maddi duran varlıklar kalemleri olan arazi ve arsalar, yeraltı ve yerüstü düzenleri, binalar, tesis makine cihazlar, taşıtlar ve demirbaşlar maliyet bedelleri ile değerlendirilirler. “VUK’ un 289.maddesine göre bölümde yazılı olmayan veyahut yazılı olup da kendi ölçüleriyle değerlendirilmesine imkan bulunmayan iktisadi kıymetlerden bina

ve arazi vergi değeriyle, diğerleri, varsa borsa rayici, yoksa mukayyet değerleri, o da yoksa emsal bedeliyle değerlenir.”

Maddi Duran Varlıklarda Amortisman:

“İşletmede bir yıldan fazla kullanılan ve yıpranmaya, aşınmaya veya kıymetten düşmeye maruz bulunan gayrimenkullerle 269 uncu madde gereğince gayrimenkul gibi değerlenen iktisadi kıymetlerin, alet, edevat, mefruşat, demirbaş ve sinema filmlerinin birinci kısımdaki esaslara göre tespit edilen değerinin, bu Kanun hükümlerine göre yok edilmesi amortisman mevzuunu teşkil eder. İlgili mevzuat gereğince sözleşme süresinden sonra bedelsiz olarak Devlete veya Devletçe tensip olunan bir teşekküle veya belediyeye intikali öngörülen amortisman tabi iktisadi kıymetlerden (sözleşme süresinde yenilenmesi gerekenler hariç), sermayenin veya özel maliyet bedellerinin itfası hükümlerine göre amortisman tabi tutulanlar, genel hükümler uyarınca ayrıca amortisman tabi tutulamazlar (VUK md. 313).”

“Mükellefler amortisman tabi iktisadi kıymetlerini Maliye Bakanlığının tespit ve ilan edeceği oranlar üzerinden itfa ederler. İlan edilecek oranların belirlenmesinde iktisadi kıymetlerin faydalı ömürleri göz önüne alınır (VUK md. 315).”

“Amortisman süresi, kıymetlerin aktife girdiği yıldan başlar. Bu sürenin yıl olarak hesaplanması için (1) rakamı mükellefçe uygulanan nispete bölünür. Faaliyetleri kısmen veya tamamen binek otomobillerinin kiralanması veya çeşitli şekillerde işletilmesi olanların bu amaçla kullandıkları binek otomobilleri hariç olmak üzere, işletmelere ait binek otomobillerinin aktife girdiği hesap dönemi için ay kesri tam ay sayılmak suretiyle kalan ay süresi kadar amortisman ayrılır. Amortisman ayrılmayan süreye isabet eden bakiye değer, itfa süresinin son yılında tamamen yok edilir. Her yılın amortismanı ancak o yıla ait değerlemede nazara alınabilir. Amortismanın her hangi bir yıl yapılmamasından veya ilk uygulanan nispetten düşük bir hadle yapılmasından dolayı amortisman süresi uzatılamaz (VUK md. 320).”

“Bu bölüm gereğince hesaplanan amortismanların, hesaplarda ayrıca gösterilmek şartıyla ilgili buldukları değerlerden doğrudan doğruya indirilmesi veya pasifte ayrı bir karşılık hesabında toplanması caizdir (VUK md. 321).”

VUK ve Genel Tebliğler ışığında amortisman ayırma koşulları; iktisadi kıymetin envantere dahil olması, bir yıldan fazla faydalı ömre sahip iktisadi kıymetler olmalı, iktisadi kıymetler yıpranmış, aşınmış veya kıymetten düşmüş olmalı, bu iktisadi

kıymetin gayrimenkul gibi değeri değerlendirilmesi gerekli, iktisadi kıymetin değeri belli bir haddin üstünde olmalıdır (Demir, 2012: 174).

2.3.5.2. TMS/TFRS'ye Göre Değerleme

“Bir işletmenin faaliyetlerinde benzer özellik ve kullanıma sahip varlıkların gruplandırılması bir maddi duran varlık sınıfını oluşturur. Aşağıdakiler farklı sınıflara örnek olarak sayılabilir (TMS 16 paragraf 37):

- Arazi;
- Arazi ve binalar;
- Makineler;
- Gemiler;
- Uçaklar;
- Motorlu taşıtlar;
- Mobilya ve demirbaşlar;
- Ofis gereçleri ve
- Taşıyıcı bitkiler.”

“Varlık olarak muhasebeleştirilme koşullarını sağlayan bir maddi duran varlık kalemi, maliyet bedeli ile ölçülür (TMS 16 paragraf 15).”

“Maddi duran varlıklarla ilgili bütün maliyetleri oluştuğu tarihteki değerleriyle muhasebeleştirir. Bu maliyetler, bir maddi duran varlık kaleminin ilk elde etme veya inşa edilmesi aşamasında oluşan ve sonradan; ekleme, kısmi yenileme ve bakım için katlanılan maliyetleri içerir (TMS 16 paragraf 10).”

Maliyet Unsurları:

“Aşağıda yer alan unsurlar bir maddi duran varlık kaleminin maliyetine aittir (TMS 16 paragraf 16):

- İndirimler ve ticari iskontolar düşüldükten sonra, ithalat vergileri ve iade edilmeyen alış vergileri dahil, satın alma fiyatı.
- Varlığın yerleştirileceği yere ve yönetim tarafından amaçlanan koşullarda çalışabilmesini sağlayacak duruma getirilmesine ilişkin her türlü maliyet.
- Maddi duran varlığın sökülmesi ve taşınması ile yerleştirildiği alanın restorasyonuna ilişkin tahmini maliyeti, işletmenin ilgili kalemin elde

edilmesi ya da stok üretimi dışında bir amaçla belirli bir süre kullanımı sonucunda katlandığı yükümlülük.”

“Doğrudan ilgili varlığa atfedilebilir maliyetler aşağıda belirtilmiştir (TMS 16 paragraf 17):

- Doğrudan maddi duran varlık kaleminin elde edilmesiyle veya inşaatıyla ilgili çalışanlara sağlanan faydalardan kaynaklanan maliyetler;
- Yerin hazırlanmasına ilişkin maliyetler;
- İlk teslimata ilişkin maliyetler;
- Kurulum ve montaj maliyetleri;
- Varlığın uygun şekilde çalışıp çalışmadığına dair yapılan test maliyetlerinden, varlığı gerekli yer ve duruma getirirken üretilen kalemlerin satışından elde edilen net hasılat düşüldükten sonra kalan tutar (teçhizatın denenmesi sırasında üretilen örnekler gibi) ve
- Mesleki ücretler.”

“Bir maddi duran varlık kaleminin maliyetine girmeyen maliyet unsurları; yeni bir tesis açılması ile oluşan maliyetler, yeni bir ürün veya hizmetin tanıtılmasına ilişkin maliyetler (reklam harcamaları), yeni bir müşteri kitlesi ile iş yapmak amacıyla katlanılan maliyetler, yönetim giderleri ve diğer genel giderlerdir (TMS 16 paragraf 19).”

İlk İktisaptan Sonraki Değerlemeler:

“İlk iktisaptan sonraki değerlendirme günlerinde bir işletme maliyet modelini ya da yeniden değerlendirme modeli olan muhasebe politikalarından seçim yapar ve bu politikayı ilgili maddi duran varlık sınıfının tamamına uygular (TMS 16 paragraf 29).”

a. Maliyet Modeli

“Varlık olarak bir maddi duran varlık kalemi muhasebeleştirildikten sonra, finansal tablolarda maliyetinden birikmiş amortisman ve varsa birikmiş değer düşüklüğü zararları indirildikten sonraki değeri ile gösterilir (TMS 16 paragraf 30).”

b. Yeniden Değerleme Modeli

“Güvenilir bir şekilde gerçeğe uygun değeri ölçülebilen bir maddi duran varlık kalemi, varlık olarak muhasebeleştirildikten sonra, yeniden değerlendirilmiş tutarı üzerinden gösterilir. Yeniden değerlendirilmiş tutar, yeniden değerlendirme tarihindeki gerçeğe uygun değerinden, müteakip birikmiş amortisman ve müteakip birikmiş değer düşüklüğü

zararlarının indirilmesi suretiyle bulunan değerdir. Yeniden değerlemeler, raporlama dönemi sonu (*bilanço*) tarihi itibariyle gerçeğe uygun değer kullanılarak bulunacak tutarın defter değerinden önemli ölçüde farklı olmasına neden olmayacak şekilde düzenli olarak yapılmalıdır (TMS 16 paragraf 31).”

“Eğer yeniden değerlendirme sonucunda bir varlığın defter değeri artmışsa, bu artış diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilmelidir ve doğrudan özkaynak hesap grubunda yeniden değerlendirme değer artışı adı altında kaydedilmelidir. Ancak, bir yeniden değerlendirme değer artışı, aynı varlığın daha önce kar ya da zarar ile ilişkilendirilmiş bulunan yeniden değerlendirme değer azalışını tersine çevirdiği ölçüde gelir olarak muhasebeleştirilir (TMS 16 paragraf 39).”

“Eğer yeniden değerlendirme sonucunda bir varlığın defter değeri azalmışsa, bu azalma gider olarak muhasebeleştirilir. Ancak, bu azalış diğer kapsamlı gelirden bu varlıkla ilgili olarak yeniden değerlendirme fazlasındaki her tür alacak bakiyesinin kapsamı ölçüsünde muhasebeleştirilmelidir. Diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilen söz konusu azalış, yeniden değerlendirme fazlası başlığı altında özkaynaklarda birikmiş olan tutarı azaltır (TMS 16 paragraf 40).”

“Bir maddi duran varlık kalemine ilişkin özkaynak hesap grubundaki yeniden değerlendirme değer artışı, ilgili varlık bilanço dışı bırakıldığında doğrudan geçmiş yıl karlarına kaydedilir. Aynı husus varlığın kullanımdan çekilmesi veya elden çıkarılması durumunda da geçerli olabilir. Öte yandan, değer artışının bir kısmı, varlık işletme tarafından kullanıldıkça da aktarılabilir. Bu durumda, aktarılan değer artışı, varlığın yeniden değerlendirilmiş defter değeri üzerinden hesaplanan amortisman ile orijinal maliyeti üzerinden hesaplanan amortisman arasındaki fark kadar olur. Yeniden değerlendirme değer artışından geçmiş yıl karlarına aktarım kar veya zarar üzerinden yapılamaz (TMS 16 paragraf 41).”

Maddi Duran Varlıklarda Amortismanlar:

“Bir maddi duran varlık kaleminin, toplam maliyetine göre önemli bir maliyeti olan her bir parçası ayrı ayrı amortismanla tabidir (TMS 16 paragraf 43).”

“Bir işletme, maddi duran varlık kaleminin başlangıçta muhasebeleştirilmiş olan tutarını, önemli parçalara ayırır ve her bir parçayı ayrı ayrı olarak amortismanla tabi tutar. Örneğin, bir uçağın gövdesi ve motoru ister mülkiyete, ister finansal kiralama konusuna olsun, her ikisine de ayrı ayrı amortisman ayırmak uygun olabilir. Benzer bir şekilde,

bir işletme, kiraya veren konumunda olduğu faaliyet kiralamasıyla ilgili olarak maddi duran varlık edinmişse, söz konusu kalemin maliyetine yansıtılan ve piyasa koşullarına göre elverişli olan ya da olmayan kiralama sürelerine atfedilebilir tutarların ayrı ayrı amortismanına tabi tutulması uygun olabilir (TMS 16 paragraf 44).”

“İşletme maddi duran varlık kaleminin bazı parçalarını ayrı olarak amortismanına tabi tuttuğu kapsamda, kalemin kalan kısmını da amortismanına tabi tutar. Kalan kısım, kalemin tek başına önemli olmayan parçalarından oluşur. İşletmenin bu parçalar için değişen beklentileri olması durumunda, kalan kısma ilişkin amortismanın ilgili tüketim alışkanlıkları ve/veya yararlı ömrü doğru olarak yansıtacak şekilde gerçekleştirilmesi için tahmin teknikleri kullanılabilir (TMS 16 paragraf 46). Her bir döneme ilişkin amortisman gideri, başka bir varlığın defter değerine dahil edilmediği sürece, gelir tablosu ile ilişkilendirilir (TMS 16 par. 48).”

2.3.6.Maddi Olmayan Duran Varlıkların Değerleme Ölçülerinin Karşılaştırılması

“I Seri Nolu Muhasebe Uygulama Genel Tebliğine göre Hiçbir fiziksel varlığı bulunmayan ve işletmenin belli bir şekilde yararlandığı veya yararlanmayı beklediği aktifleştirilen giderler ile belli koşullar altında hukuken himaye gören haklar ve şerefiyelerin izlendiği hesap grubudur.”

Maddi olmayan duran varlıklardan VUK’un 269.maddesinde “gayri maddi haklar” olarak bahsedilmektedir. İlgili maddede maddi olmayan duran varlıklara ilişkin tanımlamalar da bulunulmasa da bu varlıklara ilişkin örneklere yer verilmiştir (Deran ve Savaş, 2013: 76).

“Maddi olmayan duran varlık: Fiziksel niteliği olmayan tanımlanabilir parasal olmayan varlıktır (TMS 38 paragraf 8).”

“İşletmeler sıklıkla kaynak tüketir veya bilimsel ya da teknik bilgi, yeni süreç veya sistemlerin tasarım ve uygulanması, lisans, fikri mülkiyet hakları, piyasa bilgisi ve markalar (marka isimleri ve yayın hakları dahil) gibi maddi olmayan kaynakların elde etme, geliştirme, bakım veya iyileştirilmesi sırasında çeşitli borçlar yüklenirler. Bu geniş kapsamlı başlıklar altındaki kalemlerin yaygın örnekleri; bilgisayar yazılımı, patentler, telif hakları, sinema filmleri, müşteri listeleri, ipotek hizmeti sunma hakları, balıkçılık lisansları, ithalat kotaları, isim hakları, müşteri ve tedarikçi ilişkileri, müşteri sadakati, pazar payı ve pazarlama haklarıdır (TMS 38 paragraf 9).”

“Şerefiye dışındaki maddi olmayan duran varlıklar, haklar, geliştirme giderleri, yazılım programları, -petrol, doğal gaz gibi- yenilenemeyen kaynaklara ilişkin haklar ve rezervler, maden kaynaklarının araştırılması ve değerlendirilmesine ilişkin varlıklar, diğer maddi olmayan varlıklar şeklinde sınıflandırılabilir. Maddi olmayan duran varlık alımları için verilmiş olan avanslar, ilgili varlık aktifleştirilene kadar Peşin Ödenmiş Giderler kaleminde gösterilir. Şerefiyenin önemsiz olması durumunda, maddi olmayan duran varlıklar, alt kalemler açılmaksızın tek bir kalemden gösterilebilir (Finansal Tablo Örnekleri ve Kullanım Rehberi, 2013: 41).”

2.3.6.1. VUK a Göre Değerleme

Haklar:

Bir bedel ödenerek elde edilen imtiyaz, lisans, ticari marka, patent ve unvan gibi bazı hukuki tasarruflar ile kamu otoritelerinin işletmeye tanıdığı kullanma, yararlanma gibi yetkiler dolayısıyla yapılan harcamaları kapsar (Küçüksavaş, 2014: 433).

“İktisadi işletmelere dahil bilumum gayrimenkuller maliyet bedelleri ile değerlendirilir. Bu kanuna göre, aşağıda yazılı kıymetler gayrimenkuller gibi değerlendirilir (VUK md. 269):

- Gayrimenkullerin mütemmim cüzüleri ve teferruatı;
- Tesisat ve makineler;
- Gemiler ve diğer taşıtlar;
- Gayrimaddi haklar.”

Şerefiye:

Bir işletmenin devri sırasında katlanılan maliyet ile rayiç bedelle hesaplanan işletmeye ait net varlıkların (öz varlık) değeri arasında oluşan olumlu farkların kaydedilmesinde kullanılan bir hesaptır. Şerefiye hesaplanırken net defter değeri rayiç bedel tespit edilemediği durumlarda esas alınır (Küçüksavaş, 2014: 433).

“Kurumların aktifleştirdikleri ilk tesis ve taazzuv giderleri ile peştamallıklar mukayyet değerleri üzerinden eşit miktarlarda ve beş yıl içinde itfa olunur (VUK md. 326).”

Kuruluş ve Örgütlenme Gideri:

“Kurumlarda aktifleştirilen ilk tesis ve taazzuv giderleri mukayyet değeri ile değerlendirilir. Bu değer, ilk tesis ve taazzuv için yapılan giderlerden fazla olamaz. Kurumun tesis olunması veya yeni bir şubenin açılması veyahut da işlerin devamlı bir

surette genişletilmesi için yapılan ve karşılığında maddi bir kıymet iktisap olunmayan giderler bu cümledendir. İlk tesis ve taazzuv giderlerinin aktifleştirilmesi ihtiyaridir. Gerçek veya tüzel kişilerde peştamallıklar da mukayyet değerleriyle değerlendirilir (VUK md. 282).”

Araştırma ve Geliştirme Giderleri:

İşletmede var olan ürün ve teknolojinin geliştirilmesi ve yenilerinin de oluşturulması için yapılan harcamaların aktifleştirilen bölümünün izlendiği hesaptır. Hesabın borcuna maliyet bedeli ile kayıt yapılır ve eşit taksitlerle beş yıl içinde itfa edilerek yok edilir (Küçüksavaş, 2014: 434).

Özel Maliyet:

Kiralanmış gayrimenkuller için kiracı tarafından yapılan normal bakım, onarım ve temizleme giderleri dışında kalan giderler özel maliyet bedeli altında aktifleştirilir. Bu maliyet eşit taksitlerle kira süresi boyunca itfa edilir. Bu giderler gayrimenkulü genişletmek için yapılır. Motorlu bir kara nakil aracının yeni bir kasa veya motorla değiştirilmesi için yapılan giderler özel maliyet kapsamına girmektedir (Demir, 2012: 192).

“Gayrimenkuller kira ile tutulmuş ise veya elektrik üretim ve dağıtım varlıklarının işletme hakkı verilmiş ise, kiracı veya işletme hakkına sahip tüzel kişi tarafından yapılan bir ve ikinci fıkralardaki giderler bunların özel maliyet bedeli olarak ayrıca değerlendirilir. Kiracının veya işletme hakkına sahip tüzel kişinin faaliyetini icra için vücuda getirdiği tesisata ait giderler de bu hükümdedir. Gayrimenkuller veya elektrik üretim ve dağıtım varlıkları için yapılan giderler hem tamir, hem de kıymet artırma giderlerinden terekküp ettiği takdirde, mükellef bu giderlerden maliyet bedeline eklenecek kısmı ayrı göstermek mecburiyetindedir (VUK md. 272).”

“Gayrimenkullerin, elektrik üretim ve dağıtım varlıklarının ve gemilerin iktisadi kıymetlerini artıran ve 272’ nci maddede yazılı özel maliyet bedelleri, kira veya işletme hakkı süresine göre eşit yüzdelerle itfa edilir. Kira veya işletme hakkı süresi dolmadan, kiralanmış veya işletme hakkı alınan şeyin boşaltılması veya işletme hakkının herhangi bir sebepten sona ermesi halinde henüz itfa edilmemiş olan giderler, boşaltma veya hakkın sona erdiği yılda bir defada gider yazılır (VUK md. 327).”

Kiraya konu olan iktisadi kıymet kira süresi veya kullanım hakkı dolmadan terk edilmesi durumunda maliyet tutarı içerisinde itfa edilmeyen kısmı terk yılında zarar

yazılır. Kiracının iktisadi kıymeti satın alması durumunda kalan maliyet bedeli işlemin gerçekleştiği yılda gider yazılır (Demir, 2012: 197).

2.3.6.2. TMS/TFRS'ye Göre Değerleme

“TMS 38 Standardı, aşağıdakiler hariç tüm maddi olmayan duran varlıkların muhasebeleştirilmesinde uygulanır (TMS 38 paragraf 2):

- Başka bir Standardın kapsamına giren maddi olmayan duran varlıklar;
- “TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum” Standardında tanımlanan finansal varlıklar;
- Araştırma ve değerlendirme varlıklarının muhasebeleştirilmesi ve ölçümü (TFRS 6 Maden Kaynaklarının Araştırılması ve Değerlendirilmesi) ve
- Madenler, petrol, doğal gaz ve benzeri yenilenemeyen kaynakların geliştirilmesi ve çıkarılmasına ilişkin harcamalar.”

“İşletme, maddi olan ve olmayan unsurlar içeren bir varlığın, “TMS 16 Maddi Duran Varlıklar” Standardına göre mi, yoksa maddi olmayan duran varlık olarak bu Standarda göre mi ele alınması gerektiğine karar verirken, hangi unsurun daha önemli olduğuna ilişkin olarak muhakemede bulunur. Örneğin, özel bir bilgisayar yazılımı olmadan çalışmayan bilgisayar kontrollü bir makine için, ilgili yazılım, söz konusu donanımın önemli bir parçası olduğundan maddi duran varlık olarak değerlendirilir. Bilgisayarın çalışma sistemi için de aynısı geçerlidir. Yazılımın, ilgili donanımın ayrılmaz bir parçası olmaması durumunda, bilgisayar yazılımı maddi olmayan duran varlık olarak değerlendirilir (TMS 38 paragraf 4).

“Bu Standart, diğer konuların yanı sıra, reklam, eğitim, ilk tesis, araştırma ve geliştirme faaliyetleri için yapılan harcamalara uygulanır. Araştırma ve geliştirme faaliyetleri bilginin geliştirilmesine yöneliktir. Bu nedenle, bu faaliyetler fiziksel bir varlıkla sonuçlansa dahi (prototip gibi), varlığın fiziksel unsuru; içindeki bilgi gibi maddi olmayan unsuruna göre, ikincil bir durumdadır (TMS 38 paragraf 5).”

“Bir maddi olmayan duran varlık ilk muhasebeleştirilmesi sırasında maliyet bedeliyle ölçülür (TMS 38 paragraf 24).”

“Ayrı olarak elde edilen bir maddi olmayan duran varlığın maliyeti aşağıdakilerden oluşur (TMS 38 paragraf 27):

- İthalat vergileri ve iade edilmeleri mümkün olmayan satın alma vergileri de dahil, ticari iskontolar ve indirimler düşüldükten sonraki satın alma fiyatı ve
- Varlığı amaçlanan kullanımına hazır hale getirmeye yönelik, doğrudan varlıkla ilişkilendirilebilen herhangi bir maliyet.”

“İşletme içi yaratılan şerefiye, varlık olarak muhasebeleştirilmez (TMS 38 paragraf 48).” “Bazı durumlarda, gelecekte ekonomik yararlar sağlamak amacıyla harcamalar yapılır, ancak yapılan söz konusu harcamalar, bu Standarttaki muhasebeleştirme kriterlerini sağlayan bir maddi olmayan duran varlığın yaratılması sonucunu vermez. Bu tür harcamalar, çoğu kez işletme içi yaratılan şerefiyeye katkıda bulunur. İşletme içi yaratılan şerefiye, güvenilir bir şekilde maliyetten ölçülebilen, işletme tarafından kontrol edilen tanımlanabilir bir kaynak olmadığından, (yani ne ayrılabilir bir durumdadır ne de sözleşme veya diğer yasal haklardan kaynaklanmaktadır) bir varlık olarak muhasebeleştirilmez (TMS 38 paragraf 49).”

2.3.7. Finansal Borçların Değerleme Ölçülerinin Karşılaştırılması

İşletmeler özkaynaklarını kullanarak stok ve duran varlık alabilirler. Bunun yanında kaynağı banka kredisi kullanarak, vadeli çek ve senet vererek veya vadeli olarak sağlayabilir. Uzun vadeli finansman ihtiyacını karşılayacağını düşünen anonim şirketler tahvil ihraç eder, kısa vadeli finansman ihtiyacı içinse bono ve senet ihraç edebilirler (Güleryüz, 2014: 261).

Karı etkileyen önemli bir konu da borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilme yöntemidir. Doğrudan gider yazılması dönemin karını azaltacak, maliyete eklenmesi ve amortisman yoluyla gider yazılması ise dönemin karının yüksek çıkmasına yol açacaktır. İşletmenin ilk dönemlerde sağladığı kardan vergi ödemesi ile işletmenin nakit ve varlık açısından bir kayıp yaşayacağı söylenebilir. Bu açıklamalardan sonra mali ve ticari karın oluşmasında borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesi yöntemleri önemli bir konu olmuştur (Karataş, 2010: 135).

“Borçlar mukayyet değerleriyle değerlendirilir. Mevduat veya kredi sözleşmelerine müstenit borçlar değerlendirme gününe kadar hesaplanacak faizleriyle birlikte dikkate alınır. Vadesi gelmemiş olan senede bağlı borçlar değerlendirme günü kıymetine irca olunabilir. Bu takdirde senette faiz nispeti açıklanmışsa bu nispet, açıklanmamışsa

Cumhuriyet Merkez Bankasının resmi iskonto haddinde bir faiz uygulanır. Banka ve bankerler ile sigorta şirketleri borçlarını, Cumhuriyet Merkez Bankasının resmi iskonto haddi veya muamelelerinde uyguladıkları faiz haddiyle, değerlendirme günü kıymetine irca ederler. Alacak senetlerini değerlendirme gününün kıymetine irca eden mükellefler, borç senetlerini de aynı şekilde işleme tabi tutmak zorundadırlar (VUK md. 285).”

“Eshamli şirketlerle iktisadi kamu müesseseleri çıkardıkları tahvilleri itibari değerleriyle değerlemeye mecburdurlar (VUK md. 286).”

Finansal borçlar; gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılan ve diğer finansal borçlar olarak sınıflandırılarak değerlendirilir. İtfa edilmiş maliyet değeri, alınan banka kredileri, satıcılara borçlar, borç senetleri, ihraç edilen tahvil, senet ve bonolar gibi diğer finansal borçların değerlemesinde kullanılır. Etkin faiz yöntemi, itfa edilmiş maliyet değerinin hesaplanmasında kullanılır.

“Etkin faiz yöntemi: Finansal varlık veya borcun (veya bir finansal varlık veya borç grubunun) itfa edilmiş maliyetlerinin hesaplanması ve ilgili faiz gelir veya giderlerinin ilişkili olduğu döneme dağıtılması yöntemidir. Etkin faiz oranı; finansal aracın beklenen ömrü boyunca veya uygun olması durumunda daha kısa bir zaman dilimi süresince yapılacak gelecekteki tahmini nakit ödeme ve tahsilatlarını tam olarak ilgili finansal varlık veya borcun net defter değerine indirgeyen orandır (TMS 39 par. 9).”

2.3.7.1. Verilen Çekler ve Senetlerin Değerlemesi

Yukarıda yer alan “Alınan ve Verilen Çeklerin Değerlemesi” bölümünde yapılan açıklamaların tamamı Verilen çekler ve senetler içinde geçerlidir.

Reeskont uygulaması VUK’ da ihtiyaridir. Vergi matrahı alacak çek ve senetlerin reeskontu ile azalmakta, borç çek ve senetlerin reeskontu ile artırmaktadır. Borç çek ve senetlerini reeskonta tabi tutan mükellef vergi dairesinin kararı ile alacak çek ve senetlerini reeskonta tabi tutmada serbest bırakılmıştır. Alacak çek ve senetlerini reeskonta tabi tutan mükellefin borç çek ve senetlerini reeskonta tabi tutma zorunluluğu getirilmiştir (Güleryüz, 2014: 264).

2.3.7.2. Banka Kredilerinin Değerlemesi

Banka kredilerinin VUK’a ve TMS/TFRS’ye göre değerlendirilmesi aşağıdaki gibidir.

VUK’a Göre Değerleme:

“Borçlar mukayyet değerleriyle değerlendirilir. Mevduat veya kredi sözleşmelerine müstenit borçlar değerlendirilme gününe kadar hesaplanacak faizleriyle birlikte dikkate alınır (VUK md. 285).”

Yatırımların finansmanında kullanılan kuruluş dönemine ait olan kredilere ait faiz ve kur farkları amortisman yoluyla itfa edilmek üzere yatırım maliyetine eklenir. İşletme dönemine ait olanlar ait olduğu yılda doğrudan gider yazılması ya da maliyete eklenerek amortismanına tabi tutulabilir. Yatırım süreci gerektirmeyen otomobil gibi sabit kıymet alımlarında faiz ve kur farkının maliyete eklenmesi zorunlu olan kısmın tespit edilmesinde ilgili kıymetin iktisap tarihinden hesap dönemi sonuna kadar geçen süre dikkate alınır (Güleryüz, 2014: 270).

“Stok ve maddi duran varlık edinimleri ile ilgili kredi faizlerinin muhasebeleştirilmesinde aşağıdaki ilkelerin dikkate alınması gerekmektedir (Güleryüz, 2014: 270).”

	Maddi Duran Varlıklar	Stoklar
Aktife alındığı tarihe kadar	Maliyet	Maliyet veya Gider
Aktife alındığı tarihten dönem sonuna kadar	Maliyet veya Gider	Maliyet veya Gider
Aktife alındıktan sonraki dönemler	Maliyet veya Gider	Maliyet veya Gider

TMS/TFRS'ye Göre Değerleme:

“Banka kredileri, gelecekte sözleşmeden doğan nakit alma hakkını temsil eden finansal varlıklar ile gelecekte sözleşmeye bağlı nakit ödeme yükümlülüğünü temsil eden finansal borçların bilinen örneklerindedir (TMS 32 UR paragraf 4).”

“Borçlanma maliyetleri: Bir işletme tarafından yapılan borçlanmalarla ilgili olarak katlanılan faiz ve diğer giderlerdir (TMS 23 paragraf 5).”

“Borçlanma maliyetleri arasında aşağıdakiler sayılabilir (TMS 23 paragraf 6):

- “TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme” Standardında tanımlanan etkin faiz oranı yöntemi kullanılarak hesaplanan faiz gideri,
- "TMS 17 Kiralama İşlemleri" Standardı uyarınca finansal tablolara yansıtılan finansal kiralamalara ilişkin borçlanma maliyetleri ve

- Yabancı para ile borçlanmalarda, faiz maliyetleri ile ilgili düzeltme olarak dikkate alındıkları ölçüde olmak üzere, kur farkları.”

“Bir özellikli varlığın elde edilmesi, inşası veya üretimi ile doğrudan ilişkilendirilebilen borçlanma maliyetleri bu varlığın maliyetinin bir parçasını oluşturur. Diğer borçlanma maliyetleri gider olarak muhasebeleştirilir (TMS 23 paragraf 1).”
 “Amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilebilmesi zorunlu olarak uzun bir süreyi gerektiren varlıklar, özellikli varlıklardır (TMS 23 paragraf 5).”

“Aşağıdakilerden herhangi biri koşullara bağlı olarak, özellikli varlık olabilir (TMS 23 paragraf 7):

- Stoklar,
- İmalat tesisleri,
- Enerji üretim tesisleri,
- Maddi olmayan duran varlıklar,
- Yatırım amaçlı gayrimenkuller,
- Taşıyıcı bitkiler. Finansal varlıklar ve kısa süre içerisinde üretilen veya imal edilen stoklar özellikli varlık değildir. Elde edildiklerinde amaçlanan kullanıma veya satışa hazır hale gelen varlıklar da, özellikli varlık değildir.”

2.3.7.3.Senet ve Çeke Bağlı Olmayan Borçların Değerlemesi

“Bir senet veya çeke bağlı olmayan borçlar mukayyet (kayıtlı) değerleri ile değerlendirilir (VUK md. 285).”

“Yabancı paralar borsa rayici ile değerlendirilir. Yabancı paranın borsada rayicinin bulunmadığı durumlarda değerlemeye uygulanacak kur Maliye Bakanlığınca açıklanandır (VUK md. 280).”

Standartlarda tüm borçlar “etkin faiz yöntemi kullanılarak itfa edilmiş maliyet değeri” ile değerlendirilir.

2.3.7.4.Çıkarılmış Tahvil, Senet ve Bonoların Değerlemesi

Çıkarılmış tahvil, senet ve bonoların VUK ve TMS/TFRS değerlemeleri aşağıdaki gibidir.

VUK'a Göre Değerleme:

Tahvil, ödünç para bulmak için anonim şirketlerin çıkardıkları itibari kıymetleri eşit ve ibareleri aynı olan borç senetleridir. Yeni tahvil çıkabilmesi için çıkarılan tahvillerin bedelleri tamamen alınmış olması gerekir. Vadesi bir yılı aşan çıkarılmış tahviller “405 Çıkarılmış Tahviller” hesabına alacak kaydedilir. Tahvil, anapara borç ve taksitleri içerisinde bir yıl içinde ödenecek olanlar 304 Tahvil Anapara, Borç, Taksit ve Faizleri hesabına alacak 405 Çıkarılmış Tahviller hesabına borç kaydedilir (Demir, 2012: 519-520).

TMS/TFRS’ye Göre Değerleme:

Finansal bir borç olan tahviller finansal araçların içerisinde yer alır. Çıkarılmış tahvil senet ve bonolar da banka kredileri, verilen çek ve senetler gibi “etkin faiz yöntemi kullanılarak hesaplanan itfa edilmiş maliyet değeri” ile değeri (Güleryüz, 2014: 298).

3. BÖLÜM

LİTERATÜR TARAMASI

Yenigün ve Aydemir (2015) yaptıkları çalışma ile TMS/TFRS uygulamalarının oran analizi üzerindeki olası etkilerini araştırmışlardır. Çalışmada standartların uygulanması ile değişim gösterecek olan stoklar, maddi duran varlıklar, yatırım amaçlı gayrimenkuller gibi hesaplar için örnekler verilerek standartla birlikte hangi oran üzerinde etki edeceği incelenmiştir. Araştırma sonucunda oranlarda değişim yaşanmıştır. Bir oranda bir standartla birlikte artış olurken başka bir standartla birlikte azalış olmuştur. “TFRS 5 Satış Amacıyla Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler” standardı örneğinde bu standartta yapılan kayıt sonucunda “dönen varlık devir hızı oranı” azalmış, “TMS 2 Stoklar” standardı kayıtları sonucun da ise “dönen varlık devir hızı oranı” artmıştır.

Cengiz (2014) ilgili makalesinde UFRS uygulamalarının finansal analiz üzerine etkisini araştırmak için 6 yıldan oluşan standartlar öncesi ve sonrası olarak iki farklı dönemler oluşturmuş ve halka açık işletmeler içinden seçtiği 84 işletme için belirlemiş olduğu 15 oranı hesaplamıştır. Hesaplamalar sonucunda, önemli farklılıklar “özsermaye karlılığı, aktif karlılığı, toplam varlıklar/özsermaye, toplam borç/özsermaye, toplam borç/varlıklar” oranları için bulunmuştur. UFRS ile bu önemli oranlar, azalmıştır.

Blanchette, Racicot ve Sedzro (2013) çalışmalarında Toronto Borsası’nda kayıtlı olan 150 işletmenin aynı dönem finansal tablo rakamları ve finansal oranları UFRS ve yerel muhasebe sistemleri açısından karşılaştırmışlardır. Araştırma sonucunda; toplam seviyede finansal tablo rakamlarının ve oranlarının ortalama ve medyanları, istatistiksel olarak iki muhasebe rejiminde farklı değildir. Endüstri seviyesinde pek çok sektör, finansal tablolar ve oranlar üzerinde IFRS’ ye uyum önemli etki gösteriyor. İşletme seviyesinde bu durum, finansal tablo ve oranların her bölümünde ve muhasebe düzenlemelerinin birkaç kategorisinde farklılıklar biraz istikrarsızdır.

Terzi, Oktem ve Sen (2013) finansal oranlar ve finansal tablo rakamları yardımı ile 140 işletmenin ulusal muhasebe sistemine ve IFRS’ ye göre hazırlanmış finansal tabloları arasındaki farklılıkları incelemiştir. Ulusal muhasebe sistemine ve IFRS’ ye göre hazırlanmış üretim işletmelerinin finansal tablolarında istatistiksel olarak farklılıklar tanımlamışlardır. Finansal tablolardaki “stoklar, duran varlıklar, uzun vadeli

yabancı kaynaklar ve özsermayedeki” etkileri önemli seviyededir. Ek olarak, IFRS finansal tablolarına göre hesaplanmış “cari oran, alacak devir hızı oranı, varlık devir hızı oranı, toplam yabancı kaynaklar/maddi duran varlıklar, duran varlık devir hızı oranı, özsermaye devir hızı oranı, kısa vadeli yabancı kaynaklar/toplam borç ve kısa vadeli yabancı kaynak/toplam varlıklar oranı” yerel muhasebe sistemine göre hazırlanmış belirtilen oranlardan istatistiksel olarak ve önemli derecede farklıdır.

Dimitrios, Nikolaos, Konstantinos, ve Dimitrios (2013) çalışmalarında Atina Borsasına kayıtlı işletmelerin finansal oranları üzerinde Uluslararası Finansal Raporlama Standartları uygulamalarının etkilerini araştırmışlardır. Çalışma iki grup işletmeye uygulanmıştır. İlk grup, yıllardır Atina Borsasına kayıtlı olan işletmeleri içeriyor ve ikinci grup ise Atina Borsasına son zamanlarda kayıtlı olanları içeriyor. Araştırma sonucunda iki grup işletmenin oranları, ulusal muhasebe sisteminden IFRS’ ye geçiş boyunca benzer bir şekilde değişmiştir. Finansal oranların hesaplanmasında Yunanistan’ da IFRS’ nin benimsenmesi ve uygulanmasından kaynaklanan önemli bir etkisi yoktur.

Alkan ve Doğan (2012) Uluslararası Finansal Raporlama Standartları’ nın kısa ve uzun vadeli olarak finansal rasyolara etkilerini incelemişlerdir. 2004-2005 yıllarını geçiş dönemi olarak belirlemişler ve bu dönemde finansal rasyoların etkileri uzun dönemli etkilerden farklı olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Faaliyet oranlarında geçiş yıllarında “stok devir hızı, alacak devir hızı ve aktif devir hızı” oranlarında önemli bir farklılık yaşanmadığını, uzun dönemde ise UFRS sonrasında “stok devir hızı ve alacak devir hızı” oranlarında artışın, “aktif devir hızı” oranında ise azalışın gerçekleştiği bulgusuna ulaşmışlardır.

Balcı (2012) yaptığı araştırmada tekdüzen hesap planına göre hesaplanmış finansal tabloları değerlendirme gününde dikkate alınacak varsayımlar ışığında TFRS’ ye dönüştürmüştür ve daha sonra önceki finansal tablolar ile dönüşüm sonrası elde edilen finansal tablolar kullanılarak oran analizlerini yapmıştır. Analiz sonucunda, “likidite ve karlılık oranlarının” azaldığını, “finansal yapı ve faaliyet oranlarının” ise arttığını gözlemlemiştir ve oran analizi üzerinde TFRS değerlemelerinin etkilerinin olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Blanchette, Racicot ve Girard (2011) Kanada’da UFRS’ nin finansal oranlar üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Araştırma sonucu, oranların oynaklığı ile ilgilidir. IFRS’ yi önce benimseyenler için Kanada ulusal muhasebe sistemi altında oranlar karşılaştırıldığı zaman ön değerlendirmeler IFRS altında karşılaştırılan çoğu oranın önemli derecede daha yüksek oynaklığının ortaya çıktığına ulaşmışlardır. Farklılıkların istatistiksel olarak önemli olmamasına rağmen oranların ortalama ve medyanları arasındaki farklılıkları da gözlemlemişlerdir. Finansal oranların ortalama ve medyanlarının dağılımının, IFRS’ nin işletmelerin finansal durumlarını önemli derecede etkilemediği sonucuna ulaşmışlardır.

Atmaca ve Çelenk (2011) Türkiye’ de sečilmiř olan ilk 500 sanayi kuruluşuna UMS/UFRS’ nin bu işletmelerin finansal analizleri üzerine etkileri olup olmadığını araştırmak için anket uygulayarak elde edilen verileri regresyon analizi yardımıyla incelemişlerdir. UMS/UFRS’ lerin belirlenen işletmelerin finansal analizlerini daha kaliteli hala getirdiği sonucuna ulaşmışlardır.

Pazarskis, Alexandrakis, Notopoulos ve Kydros (2011) çalışmalarında bilişim teknolojileri sektöründe Atina Borsasında kayıtlı olan işletmelerin finansal tabloları üzerinde IFRS’ ye uyumun etkilerini incelemişlerdir. Çalışmada Yunanistan’ da IFRS benimsenmesinin öncesi ve sonrası 3 yılın finansal tabloları üzerine IFRS’ nin etkilerini analiz etmişlerdir. Oranların hiçbirinin, IFRS benimsenmesinden dolayı istatistiksel olarak önemli değişiklikler olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Atmaca (2010) ilgili makalesinde UMS/UFRS’ lerin finansal analize etkilerini belirlemek için 2007 yılının ilk 500 işletmesine anket uygulamışlardır. Finansal analize etkilerini yatırım, yönetim ve kredi amaçlı olarak incelemiştir. Bu amaçlar doğrultusunda UMS/UFRS’ lerin finansal analizi etkilediğini ortaya koymuştur.

Stent, Bradbury ve Hooks (2010) çalışmalarında Yeni Zelanda’ da 56 işletme üzerinde inceleme yapmışlar ve IFRS’ nin finansal tablo kalemleri ve temel finansal oranlar üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. İşletmelerin %87’sinin UFRS’ den etkilendirilmiştir. En çok etkilenen finansal tablo kalemleri borçlar ve özkaynaklardır. Oranlarda ise 4 tanesinin medyanlarında UFRS’ nin uygulanması ile artış olmuştur. Bunlar; “özkaynak karlılık oranı, varlıkların karlılığı, kaldıraç ve satış gelirleri” oranıdır.

“Aktif devir hızı oranının” medyanı ise azalmıştır. Sonuçlar UFRS’ nin erken ve geç benimseyenler üzerindeki etkilerinin oldukça farklı olduğunu göstermiştir.

Elitaş (2010) TMS/TFRS’ lerin benimsenmesinin finansal oranlar üzerine etkilerini belirlemek için iki işletmenin ulusal muhasebe uygulama esaslarına ve TMS/TFRS’ ye göre hazırlanmış finansal tablolar ile belirlemiş olduğu oranları hesaplamış ve karşılaştırmalarını yapmıştır. Araştırma sonucunda, standartlarla birlikte bazı oranlarda mutlak ve oransal olarak önemli değişimlerin olduğu bazılarında ise önemsiz sayılabilecek düzeyde değişimin gerçekleştiğine ulaşmıştır.

Ataman ve Özden (2009) düzeltme kayıtları yaparak tekdüzen hesap planına göre hazırlanmış finansal tabloları UFRS’ ye dönüştürmüşlerdir. Elde edilen iki farklı finansal tabloların rasyo analizlerini hesaplamışlardır ve farklılıkları incelemişlerdir. Oranlardaki değişim aynı yönde gerçekleşmemiştir. Standartlar karlılık oranlarında azalışa, faaliyet oranlarında ise artışa neden olmuştur.

Lantto ve Sahlström (2009) Finlandiya’ da IFRS’ yi benimsemenin finansal oranlar üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Sonuçlar IFRS’ yi benimsemenin temel oranların değiştiğini göstermektedir. “Karlılık oranları ve özkaynakların borçlanma oranı” dikkate değer bir şekilde artarak ve “finansal yapı oranları, özkaynak ve likidite oranları” azalarak IFRS’ nin benimsenmesi Finlandiya işletmelerinin temel finansal oranlarını etkilemiştir. Karlılık oranlarındaki artış ve finansal yapı oranlarındaki azalış, gelir tablosu karlarındaki artışla açıklanabilir.

Ağca ve Aktaş (2007) çalışmalarında BİST’ te yer alan işletmelerin 2004 yılı UMS/UFRS’ ye göre hazırlanan finansal tabloları ile standarttan önceki mevzuata göre hazırlanan finansal tablolarındaki değişimi incelemişlerdir. Standartlara göre hazırlanmış finansal tablolardaki değişim hem kalemlerde hem de değer olarak gerçekleşmiştir ve istatistiki olarak anlamlı değişiklikler yaşanmıştır.

4. BÖLÜM

FİNANSAL ANALİZ SONUÇLARININ VUK VE TMS/TFRS

AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASINA YÖNELİK BİR

UYGULAMA

4.1. ARAŞTIRMANIN AMACI ve ÖNEMİ

Küreselleşme ile birlikte işletmelerin faaliyetlerini uluslararası alanlarda devam ettirmesi muhasebe uygulamalarında ortak bir dil oluşturma zorunluluğu doğurmuştur. Uluslararası Muhasebe Uygulamaları ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları, bu zorunluluğun gereği olarak yayımlanmıştır. Türkiye’de de bu standartlara tam uyumlu olarak Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları yayımlanmıştır ve işletmeler TMS/TFRS’ ye uygun olarak mali tablolarını hazırlamaktadırlar. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’ de TMS/TFRS uygulamalarının finansal analiz sonuçları üzerine etkilerini belirlemektir. Finansal analiz sonuçları üzerine etkileri belirlenirken dikkat edilmesi gereken nokta, hesaplanan bir orandaki değişimi artış ya da azalış olarak ifade etmenin doğru olmadığıdır çünkü TMS/TFRS uygulamalarının hesaplanan oranda hem artışa hem de azalışa neden olabilir. Önemli olan değişimin nedenlerini anlayabilmektir.

4.2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Araştırmanın kapsamını, Borsa İstanbul (BİST)’da işlem gören ve Gıda Sanayi sektöründe yer alan 2 işletme oluşturmaktadır. Çalışmada kullanılan veriler, “Kamuyu Aydınlatma Platformu” (KAP)’nun resmi web sayfasından elde edilmiştir. Kullanılan veriler, belirlenen 2 işletmenin 2012 yılı hem VUK hem de TMS/TFRS’ ye göre yıllık olarak hazırlanmış olduğu bilanço ve gelir tablolarıdır. Çalışmanın evrenini KAP’ ta yer alan işletmeler oluşturmaktadır. Bu işletmelerin sadece 2 tanesinin VUK’ a ait bilanço ve gelir tablosuna ulaşılmıştır. Sebebi ise BİST’te işlem gören işletmeler TMS/TFRS’ ye göre mali tablolarını kamuya duyurma mecburiyetindedirler. VUK’ a göre mali tabloların yayımlanmasında işletmelerin bir zorunluluğu yoktur. BİST’ te kayıtlı bu işletmeler, VUK’ a göre hazırlanan mali tablolarını yayımlamakta serbest oldukları için kamuya sadece VUK’ a göre hazırlanmış gelir tablolarını ilan etmişlerdir. KAP’ ta sektörler dikkate alınarak işletmelerin yayımlanmış olduğu tablolar tek tek incelenmiştir

ve sadece 2 işletmenin hem VUK hem de TMS/TFRS bilanço ve gelir tabloları elde edilmiştir.

4.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırma için kullanılacak verilerin, birincil ya da ikincil veriden hangisinin kullanılacağına veri toplama yöntemi seçilmeden karar verilmelidir. Verilerin niteliğine bağlı olarak birincil ve ikincil veri toplama yöntemi de farklı olacaktır. Birincil veri, ilk kez toplanan orijinal bir nitelik taşıyan verilerdir. Birincil veri gözlem, görüşme, anket gibi yöntemlerle tanımlayıcı araştırmalarda toplanmaktadır. İkincil veri ise daha önce başkaları tarafından toplanmış, istatistiksel süreçlerden geçmiş olanlardır (Kothari, 2004: 95). Yayımlanmış veriler, ikincil veri içerisinde yer almaktadır. Yayımlanmış verilere; kamu kurum ve kuruluşlarının yayınlarından, teknik ve ticari dergilerden, iş veya endüstri alanı, bankalar veya borsalar ile ilgili çeşitli birimlerin rapor ve yayınlarından ulaşılabılır (Kothari, 2004: 111). Bu çalışmada, ikincil veri kullanılmıştır. BİST’ te kayıtlı işletmelerin yayımlanmış olan mali tabloları ikincil veri sınıfına girmektedir. Hazırlanan mali tablolara, KAP’ın web sayfasından ulaşılmıştır. Sektörlere göre ayrılan işletmeler tek tek incelenerek çalışmaya uygun 2 işletmenin gerçek verilerine ulaşılmıştır. Gıda Sanayi sektöründe faaliyet gösteren çalışmada isimleri X ve Y olarak anılacak olan işletmelerin 2012 yılı gerçek verileri kullanılmıştır. İşletmelerin TMS/TFRS’ ye göre hazırlanmış bilanço ve gelir tablosuna, KAP’ın ana sayfasında “bildirim sorguları” sekmesinde “finansal tablolar” seçilerek açılan sayfada şirketlere ait veriler girilerek ulaşılmıştır. VUK’ a göre hazırlanmış verilere ise nasıl ulaşılabileceğini KAP’ ta yetkili kişiler ile iletişime geçilerek öğrenilmiştir.

4.4. ARAŞTIRMANIN KISITLARI

Bu çalışmada halka açık işletmelerin hem VUK hem de TMS/TFRS’ ye göre hazırlanmış tabloları kullanılarak finansal oranlar hesaplanacaktır. Ülkemizde halka açık işletmeler finansal tablolarını TMS/TFRS’ye göre yayımlamak zorundadırlar. Bu tablolara KAP’ın sayfasından kolaylıkla ulaşılabilmektedir. VUK’a göre hazırlanmış finansal tablolara ulaşmak ise zordur. Çünkü işletmeler VUK’a ait tabloları yayımlama konusunda serbesttirler. KAP’ta işletmelerin sadece VUK gelir tablolarına kolaylıkla ulaşılabilmektedir. Bu çalışmada 2 işletmenin aynı yıl VUK bilanço ve gelir tablosuna ulaşılmıştır. Bu 2 işletmenin finansal analizleri yapılabilmektedir. Bu durum verileri kısıtlı

hale getirmiştir. İşletmelerin geçmiş yıl analizleri ve sektör içindeki karşılaştırılmaları yapılamamıştır.

4.5. VERİLERİN ANALİZİ

Literatürde finansal analizde kullanılan oranların sayısı pek çoktur. Bu oranların hepsinin çalışmada hesaplanması ve analiz edilmesi imkansız olacaktır. Bundan dolayı çalışmada yaygın olarak kullanılan 24 oran seçilmiştir. Bu oranlar aşağıdaki gibidir:

1. LİKİDİTE ORANLARI
Cari Oran
Asit-Test Oranı (Likidite Oranı)
Stok Bağımlılık Oranı
Nakit Oran
2. FİNANSAL YAPI ORANLARI
Finansal Kaldıraç Oranı
Özkaynakların Aktif Toplam Oranı
Finansman Oranı
Duran Varlık Devamlı Sermaye Oranı
Duran Varlık Özkaynak Oranı
3. FAALİYET ORANLARI
Stok Devir Hızı Oranı
Ortalama Stokta Kalma Süresi
Alacak Devir Hızı Oranı
Ortalama Tahsilat Süresi
Aktif Devir Hızı Oranı
Dönen Varlıklar Devir Hızı Oranı
Duran Varlıklar Devir Hızı Oranı
Özkaynak Devir Hızı Oranı
4. KARLILIK ORANLARI
Brüt Kar Marjı
Faaliyet Karının Net Satışlara Oranı
Olağan Karın Net Satışlara Oranı
Dönem Karının Net Satışlara Oranı
Satış Karlılığı
Özkaynak Karlılığı
Aktif Karlılığı

Çalışmada elde edilen veriler Microsoft Office Excel programı kullanılarak analiz edilmiştir. Yukarıda belirtilen oranlar, Microsoft Office Excel programı kullanılarak X ve Y işletmelerinin bilanço ve gelir tabloları ile TMS/TFRS ve VUK' a göre ayrı ayrı olarak hesaplanmıştır. X işletmesi için 48, Y işletmesi için 48 olmak üzere toplam 96 oran hesaplanmıştır.

4.6. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

X ve Y işletmesi için 2012 yılı VUK ve TMS/TFRS gerçek verileri kullanılarak belirlenen 24 finansal oran hesaplama sonuçları aşağıda Tablo 4. 1.'de yer almaktadır. Finansal oranlardaki değişim incelenirken VUK' göre standartlardaki değişim dikkate alınacaktır.

Tablo 4. 1. VUK ve TMS/TFRS' ye Göre X ve Y İşletmelerinin Finansal Analizi

	2012							
	X İŞLETMESİ				Y İŞLETMESİ			
	VUK		TMS/TFRS		VUK		TMS/TFRS	
1. LİKİDİTE ORANLARI								
Cari Oran								
Dönen Varlıklar/ KVKYK	2,758162	2,76	1,9289	1,93	1,1787	1,18	1,24494	1,24
Asit-Test Oranı (Likidite Oranı)								
(Dönen Varlıklar - Stoklar)/KVKYK	2,29864	2,3	1,73032	1,73	0,86958	0,87	1,19066	1,19
Stok Bağımlılık Oranı*								
(KVKYK - (Hazar Değerler+Menkul Kıymetler))/Stoklar	0,895455	0,9	4,87694	4,88	3,15877	3,16	17,9853	17,99
Nakit Oran *								
(Hazar Değerler + Menkul Kıymetler)/ KVKYK	0,588519	0,59	0,03151	0,03	0,02354	0,02	0,02373	0,02
2. FİNANSAL YAPI ORANLARI								
Finansal Kaldıraç Oranı								
Toplam Yabancı Kaynaklar/ Aktif Toplam	0,295456	0,3	0,31059	0,31	0,75622	0,76	0,74664	0,75
Özkaynakların Aktif								
Toplam Oranı								
Özkaynaklar/ Aktif Toplam	0,704544	0,7	0,68941	0,69	0,24378	0,24	0,25336	0,25
Finansman Oranı								
Özkaynaklar/ Toplam Borç	2,3846	2,38	2,21968	2,22	0,32236	0,32	0,33932	0,34
Duran Varlık Devamlı								
Sermaye Oranı								
Duran Varlık/ (Özkaynaklar+UVYK)	0,71114	0,71	0,80921	0,81	0,73823	0,74	0,64158	0,64
Duran Varlık								
Özkaynak Oranı								
Duran Varlık / Özkaynaklar	0,866929	0,87	0,97377	0,97	1,2286	1,23	1,02801	1,03
3. FAALİYET ORANLARI								
Stok Devir Hızı Oranı								
Satılan Ticari Mal Maliyeti/ Ortalama								
Ticari Mallar	8,105718	8,11	2,09477	2,09	22,1997	22,2	24,1938	24,19
Ortalama Stokta Kalma Süresi								
360/ Stok Devir Hızı Oranı	44,41309	44,41	171,857	171,86	16,2164	16,22	14,8799	14,88
Alacak Devir Hızı Oranı								
Net Satışlar/ Ortalama Ticari Alacaklar	2,495428	2,5	2,1221	2,12	1,49353	1,49	1,52445	1,52
Ortalama Tahsilat Süresi								
360/ Alacak Devir Hızı Oranı	144,2638	144,26	169,643	169,64	241,04	241,04	236,151	236,15
Aktif Devir Hızı Oranı								
Net Satışlar/ Toplam Aktif	0,519268	0,52	0,42731	0,43	0,70969	0,71	0,72166	0,72
Dönen Varlıklar Devir Hızı Oranı								
Net Satışlar/ Ortalama Dönen Varlıklar	1,334159	1,33	1,30011	1,3	1,01312	1,01	0,97582	0,98
Duran Varlıklar Devir Hızı Oranı								
Net Satışlar/ Ortalama Duran Varlıklar	0,850159	0,85	0,63652	0,64	2,36954	2,37	2,77082	2,77
Özsermaye Devir Hızı Oranı								
Net Satışlar/ Ortalama Özkaynaklar	0,737027	0,74	0,61983	0,62	2,91121	2,91	2,84843	2,85
4. KARLILIK ORANLARI								
Brüt Kar Marjı								
Brüt Satış Karı/ Net Satışlar	0,092082	0,09	0,00528	0,01	0,0992	0,1	0,05066	0,05
Faaliyet Karının Net Satışlara Oranı								
Faaliyet Karı/ Net Satışlar	-0,134846	-0,13	-0,1813	-0,18	-0,0263	-0,03	-0,0762	-0,08
Olağan Karın Net Satışlara Oranı								
Olağan Kar / Net Satışlar	-0,142571	-0,14			-0,1096	-0,11		
Dönem Karının Net Satışlara Oranı								
Dönem Karı / Net Satışlar	-0,157868	-0,16	-0,1123	-0,11	-0,1091	-0,11	-0,1511	-0,15
Satış Karlılığı								
Net Kar / Net Satışlar	-0,157868	-0,16	-0,1337	-0,13	-0,1091	-0,11	-0,1153	-0,12
Özsermaye Karlılığı								
Net Kar/ Özsermaye	-0,116353	-0,12	-0,0829	-0,08	-0,3176	-0,32	-0,3285	-0,33
Aktif Karlılığı								
Net Kar / Toplam Varlıklar	-0,081976	-0,08	-0,0571	-0,06	-0,0774	-0,08	-0,0832	-0,08
* TMS/TFRS' de Nakit Oran	(Nakit Değer+Serbest Menkul Değerler)/KVKYK							

4.6.1. Likidite Oranları

X ve Y işletmeleri için “cari oran, asit-test oranı, stok bağımlılık oranı ve nakit oran” gibi likidite oranları hesaplanmıştır. Likidite oranlarındaki değişim Tablo 4.2’de yer almaktadır.

Tablo 4.2. X ve Y İşletmelerinin Likidite Oranları ve Değişimleri

	X İŞLETMESİ			Y İŞLETMESİ		
	VUK	TMS/TFRS	+/-	VUK	TMS/TFRS	+/-
CARİ ORAN	2,76	1,93	-0,83	1,18	1,24	+0,06
ASİT-TEST ORANI (LİKİDİTE ORANI)	2,3	1,73	-0,57	0,87	1,19	+0,32
STOK BAĞIMLILIK ORANI	0,9	4,88	+3,98	3,16	17,99	+14,83
NAKİT ORAN	0,59	0,03	-0,56	0,02	0,02	-

İşletmelerin likidite oranlarında meydana gelen değişimi gösteren Tablo 4.2’ye göre oranlarda hem artış hem de azalış meydana gelmiştir. Bu değişimler dönen varlık ve KVKYK’ da meydana gelen değişikliklerden kaynaklanmıştır. Cari oran, X işletmesinde standartlarla birlikte 0,83 azalmıştır. Dönen varlıklardaki azalış ve KVKYK’ da yaşanan artış cari oranı azaltmıştır. Bu azalış, önemli derecede olmuştur. TMS/TFRS aleyhine bir durum olmuştur. Finansal analizi önemli derecede etkileyebilir. Y işletmesinde ise cari oran, 0,06 artmıştır. Dönen varlıklar ve KVKYK’ da yaşanan artış bu oranı artırmıştır. Bu artış ise TMS/TFRS lehine bir durum olabilir fakat büyük bir artış olmadığı için analizi çok etkilemeyebilir. Asit- test oranınının genelde 1 olması istenmektedir. 1’in altında ise stok bağımlılık oranına bakılır. X işletmesinde asit-test oranı 0,57 azalmıştır. Standartlarda azalış önemli ölçüde gerçekleşmiştir ama oran 1’ in altına düşmemiştir. Y işletmesinde ise VUK’ a göre asit-test oranı 0,87 yani 1’in altında iken standartlara göre oran 1,19 olmuştur. Bu durum analizi önemli derecede etkileyebilir. Nakit oran ise X işletmesinde 0,56 azalmıştır. Azalış önemli bir derecede olmuştur. TMS/TFRS aleyhine bir durum olabilir ve finansal analizi de etkileyebilir. Y işletmesinde ise nakit oranda bir değişim yaşanmamıştır.

Likidite oranları incelendiğinde genelde bir oran bir işletmede artmışken diğer işletme de azalmıştır. Likidite oranlarının sonuçlarına göre standartlar bu oranları büyük ölçüde etkilemiştir. TMS/TFRS’ nin finansal analiz üzerine bir etkisinin olduğu görülebilmektedir fakat bu etkinin artış veya azalış olarak belirlenmesi mümkün değildir. Bir işletmede artış, diğerinde azalış olarak etkisini göstermiştir. Likidite oranlarında standartların uygulanması ile değişimler yaşanmıştır. Bu değişimlerin yanında farklılıkların nereden kaynaklandığını anlamak daha önemli bir konudur. Dönen varlıklar ve KVKYK’ da yaşanan farklılıklardan dolayı oranlarda da farklı yönde değişim gerçekleşmiştir. Tablo 4.3 ve 4.4’de her iki işletmenin dönen varlık ve KVKYK’ da meydana gelen değişimler yer almaktadır.

Tablo 4. 3. X ve Y İşletmelerinin VUK ve TMS/TFRS Dönen Varlık Verileri

	X İşletmesi		Y İşletmesi	
	VUK	TMS/TFRS	VUK	TMS/TFRS
DÖNEN VARLIKLAR	4.031.480	3.867.477	93.542.046	99.229.510
Hazır Değ./ Nakit ve Nakit Benzeri	834.688	37.656	1.867.899	1.891.468
Menkul Kıymetler/ Finansal Yatırımlar	25.523	25.523	0	0
Ticari Alacaklar	2.155.397	2.369.422	63.453.361	63.517.990
Diğer Alacaklar	95.944	195.942	30.380	1.519.853
Stoklar	671.663	398.167	24.532.398	4.326.594
Canlı Varlıklar	-	0	-	0
Diğer Dönen Varlıklar	248.265	480.097	3.658.008	27.973.605
Satış Amacıyla Elde Tutulan Duran Varlıklar	-	360.670	-	0

X işletmesinin dönen varlıklarında azalış, Y işletmelerinin dönen varlıklarında artış olmuştur. Bu artış ve azalışlar standartlarla birlikte “hazır değerler, menkul kıymetler, ticari ve diğer alacaklar, stoklar, diğer dönen varlıklar ve satış amacıyla elde tutulan duran varlıklardaki” değişimden kaynaklanmıştır. Aşağıda bu değişimler, nedenleri ve oranlara etkileri açıklanmıştır.

- X işletmesi için hazır değerler grubu içerisinde yer alan alınan çekler hesabına ait ileri tarihli çeklerin TMS/TFRS' ye göre hazır değerler grubu yerine ticari alacaklar grubunda izlenmesi hazır değerleri azaltmıştır. Bu azalış, dönen varlıklarda bir değişim yaratmamıştır çünkü alınan çekler kalemi, ticari alacaklar grubuna kaydedilmiştir. Fakat nakit oranın azalmasına neden olmuştur. Y işletmesinde ise TMS/TFRS' ye göre değişim yaratacak alınan çekler hesabı yer almamaktadır. Hazır değerlerde bir artış yaşanmıştır ama bu artışın işletmeye ait kısıtlı verilerden dolayı nereden kaynaklandığı bilinmemektedir.
- Ticari alacaklara TMS/TFRS' ye göre ileri tarihli alınan çeklerin eklenmesi X işletmesinin ilgili hesap grubunda artışa neden olmuştur. Verilen Depozito ve Teminatlar hesap kaleminin TMS/TFRS' de ticari alacaklar grubu içerisinde yer almaması her iki işletmede ilgili hesap grubunda azalışa yol açmıştır. Alınan çekler ve verilen depozito ve teminatlar kalemleri, TMS/TFRS' de dönen varlıklar içerisinde bir hesap grubundan çıkartılıp diğer hesap grubuna kaydedildiği için değişim yaratmamıştır. “Ticari alacakların itfa edilmiş maliyet bedeline indirgenmesi” ve tüm alacaklar için reeskont ayrılması işletmelerin ilgili hesap gruplarını etkilemiştir. Ticari alacaklarda meydana gelen azalma, cari oranı ve asit-test oranında azalışa neden olmuştur TMS/TFRS' de oluşturulan ilişkili taraflardan alacaklar kalemi işletmelerinin ticari alacaklar grubunda artışa yol açmıştır. Bu artış ise cari oran ve asit- test oranında artışa yol açmıştır.
- Stokların değerlendirme gününde maliyet ya da net gerçekleştirilebilir değerinden düşüğü ile değerlendirilmesi, vadeli varlık alımlarında vade farkının düşülmesi ve finansman giderlerinin maliyete eklenmemesi her iki işletmenin TMS/TFRS bilançolarında stok tutarlarının daha düşük görünmesine neden olmuştur. Bu durum cari oranı, asit-test oranını ve hatta stok devir hızını düşürmüştür, stok bağımlılık oranını artırmıştır. Stoklar azalmış olsa bile Y işletmesinde dönen varlıkların ve KVKYK' ın artması sayılan oranlarda değişimin yönü farklı olmuştur.

- X işletmesi bir yıl içerisinde satmaya karar verdiği bir duran varlığını, TMS/TFRS' ye göre satış amacıyla elde tutulan duran varlıklar hesap ismi ile dönen varlıklara kaydetmiştir. Dönen varlıklardaki artış ise cari oranı ve asit-test oranını artırmıştır.
- Diğer alacaklar hesap grubunda, her iki işletmede de artış yaşanmıştır. X ve Y işletmelerinde bu artışın nedenlerinden biri VUK diğer alacaklar grubunda yer almayan ve TMS/TFRS hesap grubuna eklenen vergi dairesinden alacaklar kalemidir. Bu kalemin eklenmesi cari oranda ve asit-test oranında artışa yol açmıştır. Zamanlama ve değerlendirme farklılıklarından dolayı standartlar ve VUK arasında uyumsuzluklar ortaya çıkmaktadır. Zamanlama açısından VUK' da bir kalem duran varlıklarda kaydedilirken TMS/TFRS' de dönen varlıklarda kaydedilebilir. Bu durum X işletmesinde şöyle gerçekleşmiştir; VUK' a göre hazırlanmış olan bilançoda duran varlıklar/diğer alacaklar hesap grubunda yer alan ortaklardan alacaklar kaleminin TMS/TFRS' ye göre hazırlanan bilançoda dönen varlıklara kaydedilmesidir. Dönen varlıklarda bir artış olurken duran varlıklarda bir azalış olmuştur. Cari oranı ve asit-test oranını artırırken duran varlığın etkilediği oranları da azaltır. Verilen depozito ve teminatlar hesap kaleminin TMS/TFRS' ye göre diğer alacaklar grubunda yer alması artışa yol açmıştır.
- Diğer dönen varlıklar hesap grubunda gerçekleşen artışın nedenleri ise X işletmesi için VUK' a göre stoklarda yer alan verilen sipariş avansları kaleminin TMS/TFRS' de diğer dönen varlıklar grubunda yer almasıdır. Bu durum oranlar üzerinde değişim yaratmamıştır. Diğer bir neden VUK bilançosunda duran varlıklarda kaydedilen gelecek yıllara ait giderler kaleminin TMS/TFRS bilançosunda dönen varlıklar grubunda kaydedilmesidir. Bu durumda cari oranda ve asit-test oranında artışa, duran varlıktan etkilenen oranlarda ise azalışa neden olmuştur. Y işletmesi değerlendirildiğinde VUK' a göre kaydedilmiş diğer dönen varlıklardan farklı olarak TMS/TFRS' de verilen avanslar duran varlıklar için maddi duran varlık verilen avansları ayrıldıktan sonra kalan verilen avansların diğer dönen varlıklara kaydedilmesi artışa yol açmıştır. VUK

bilançosunda duran varlıklar içerisinde kaydedilen gelecek yıllara ait giderler hesabının bir kısmı TMS/TFRS' ye göre gelecek aylara ait giderler hesabına aktarılmıştır. Aktarılan kısım ise diğer dönen varlıklar hesabında kaydedilmiştir. Bu durum yine cari oran ve asit-test oranında artışa, duran varlığın etkilediği oranlarda ise azalışa neden olur.

Tablo 4.4. X ve Y İşletmelerinin VUK ve TMS/TFRS KVK Verileri

	X İşletmesi		Y İşletmesi	
	VUK	TMS/TFRS	VUK	TMS/TFRS
KVK	1.461.654	2.005.016	79.360.149	79.706.349
Mali Borçlar	400.019	797.980	37.788.093	37.881.601
Ticari Borçlar	852.523	773.662	33.248.950	35.671.535
Diğer Borçlar	99.031	215.247	2.850.640	5.732.315
Alınan Avanslar	57.496	-	417.503	-
Ödenecek Vergi ve Yükümlülükler	54.384	-	1.964.095	-
Borç ve Gider Karşılıkları	-1.799	119.569	-	159.631
Çalışanlara Sağlanan Fayda Karşılıkları	-	-	-	261.267
Gelecek Aylara Ait Gelirler Ve Gider Tahakkukları	-	-	890.181	-
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	-	98.558	2.200.689	-

Tablo 4.4' de işletmelerin KVK'da meydana gelen değişim gösterilmiştir. X işletmenin KVK' da büyük bir artış yaşanırken Y işletmesinde büyük bir tutarda artış yaşanmamıştır. Bu artışlar; "mali borçlar, ticari ve diğer borçlar, alınan avanslar, ödenecek vergi ve yükümlülükler, borç ve gider karşılıkları, gelecek aylara ait gelirler ve gider tahakkukları ve diğer kısa vadeli yükümlülüklerdeki" değişimlerden kaynaklanmaktadır. Bu değişimler, nedenleri ve oranlar üzerindeki etkileri aşağıda açıklanmıştır.

- Mali borçlarda her iki işletmede de artış yaşanmıştır. X işletmesinin VUK' a göre uzun vadeli olarak kaydettiği banka kredilerinin bir kısmının TMS/TFRS' de kısa vadeli banka kredileri hesabına kaydedilmesi ve hesaplanan kredi faizlerinin tahakkuklarının kaydedilmesi mali borçlarda bir artış yaşatmıştır. Bu artış likidite oranlarında azalışa yol açmıştır. Standartlarda mali borçlara türev finansal borçlar eklenmiştir. Y işletmesinde de factoring borçları mali borçlara kaydedilmiştir. Standartlara geçişle birlikte mali borçlarda çok fazla bir değişim beklenmemektedir. Mali borçlar, standartlarda etkin faiz yöntemiyle hesaplanan itfa edilmiş maliyet ile değerlendirilir. Etkin faiz yöntemi, kredi faiz oranına benzer olduğundan sonuçların çok farklı olması beklenmemektedir.
- Ticari borçlarda itfa edilmiş maliyet bedeline indirgeme ticari borçlar tutarının azalmasına neden olur. Her iki işletmede de alınan depozito ve teminatlar kaleminin standartlarda ticari borçlar grubunda yer almaması azalışa yol açmıştır. Bu durum oranlar üzerinde bir değişim yaratmamıştır. Y işletmesinde meydana gelen artışın nedeni ise standartlara ilişkili taraflara borçlar kaleminin eklenmesidir.
- Diğer borçlar grubunda her iki işletmede de artış meydana gelmiştir. VUK' da ayrı bir hesap grubu olarak yer alan alınan avanslar ve ödenecek vergi ve yükümlülükler hesap grupları TMS/TFRS' de diğer borçlar grubunda kaydedilmektedir. Bu hesaplar diğer borçlarda artışa neden olmuştur ve VUK' da ticari borçlarda kaydedilen alınan depozito ve teminatlar kalemi de standartlarda diğer borçlarda kaydedilir. Standartlarda gerçekleşen bu artışlar X ve Y işletmelerinin finansal tablo dipnotlarından gözlemlenmektedir. Bu artışlar oranları etkilememektedir çünkü kalemler KVKYK' da bir gruptan çıkartılıp diğer bir gruba kaydedilmiştir.
- TMS-TFRS açısından borç ve gider karşılıkları grubunda kıdem tazminatı karşılıklarına ilaveten çalışanlara sağlanacak diğer faydalara ilişkin karşılıklar da ayrı başlıklarda izlenebilir. Y işletmesinde bu hesapların kaydedildiği dipnotlardan anlaşılmıştır.

4.6.2. Finansal Yapı Oranları

Her iki işletmenin finansal yapı oranları; “finansal kaldıraç oranı, özkaynakların aktif toplam oranı, finansman oranı, duran varlık devamlı sermaye oranı ve duran varlık özkaynak oranı” olarak hesaplanmıştır. Bu oranlardaki değişim Tablo 4.5’deki gibidir.

Tablo 4.5. X ve Y İşletmelerini Finansal Yapı Oranları ve Değişimleri

	X İŞLETMESİ			Y İŞLETMESİ		
	VUK	TMS/TFRS	+/-	VUK	TMS/TFRS	+/-
FİNANSAL KALDIRAÇ ORANI	0,30	0,31	+0,01	0,76	0,75	-0,01
ÖZKAYNAKLARIN AKTİF TOPLAM ORANI	0,70	0,69	-0,01	0,24	0,25	+0,01
FİNANSMAN ORANI	2,38	2,22	-0,16	0,32	0,34	+0,02
DURAN VARLIK DEVAMLı SERMAYE ORANI	0,71	0,81	+0,10	0,74	0,64	-0,10
DURAN VARLIK ÖZKAYNAKLAR ORANI	0,87	0,97	+0,10	1,23	1,03	-0,20

Tablo 4.5’e göre finansal kaldıraç oranı, X işletmesinde standartlar ile birlikte 0,01 artmıştır. Toplam yabancı kaynaklar ve aktif toplamda meydana gelen küçük bir artış, oranda da ufak bir artışa yol açmıştır. Bu artış analiz üzerinde büyük bir etki göstermeyebilir. Y işletmesinde ise finansal kaldıraç oranı, 0,01 azalmıştır. Aktif toplamda artış yaşanmıştır. Fakat yabancı kaynaklardaki azalış aktif toplamdaki artıştan biraz daha fazla olduğu için finansal kaldıraç oranında ufak bir azalma meydana gelmiştir. Bu azalış analizi büyük ölçüde etkilemeyebilir. Finansal kaldıraç oranı, standartlardan artış ve azalış yönünde etkilenmiştir. Özkaynakların aktif toplam oranı, X işletmesinde 0,01 azalmıştır. Hem özkaynaklar hem de aktif toplam artmıştır fakat aktif toplamdaki artış özkaynaklardaki artıştan biraz daha fazla olduğu için oran 0,01 azalmıştır. Azalış dikkate değer bir ölçüde olmadığı için analizi önemli ölçüde etkilemeyebilir. Y işletmesinde özkaynakların aktif toplam oranı ise X işletmesinin aksine 0,01 artmıştır. Özkaynaklardaki artış aktif toplamındaki artıştan fazla olduğu için oranda da artış meydana gelmiştir. 0,01 düzeyindeki artış analizi çok fazla etkilemeyebilir. Finansman oranı, X işletmesinde 0,16 azalmıştır. Önemli bir azalış

olabilir ve analizi etkileyebilir; Y işletmesinde ise 0,02 artmıştır. Özkaynaklardaki artış, toplam borçlardaki azalış ile finansman oranı 0,02 artmıştır. Artış küçük bir niceliktedir ve analizi büyük ölçüde etkilemeyebilir. Duran varlık devamlı sermaye oranı, X işletmesinde 0,10 artmıştır. Duran varlık ve devamlı sermaye artmıştır. Fakat duran varlıklardaki artış devamlı sermayedeki artıştan fazla olduğu için bu oranda da 0,10 artış gerçekleşmiştir. Bu artış analizi etkileyebilecek niceliktedir. Y işletmesinde ise 0,10 azalmıştır. Duran varlık azalmıştır, devamlı sermaye ise artmıştır. Fakat duran varlıklardaki azalış daha fazla olduğu için oran, 0,10 azalmıştır. Azalış analizi etkileyebilir. Duran varlık özkaynak oranı ise X işletmesinde 0,10 artmıştır. Duran varlık ve özkaynaklarda artış yaşanmıştır. Duran varlıklardaki artış daha fazla olduğu için oranda 0,10 artış gerçekleşmiştir. 0,10' luk artış analizi etkileyebilir niceliktedir. Y işletmesinde ise tam tersi bir durumla 0,10 azalmıştır. Duran varlık azalmış, özkaynaklar artmıştır. Duran varlıklardaki azalış daha fazla olduğu için oran da 0,10 azalmıştır. Bu azalış da analizi etkileyebilecek düzeydedir.

Finansal yapı oranlarındaki değişimler incelenmiştir. Standartlarla birlikte gelen değişimler sonucunda analiz de etkilenecektir. Ama bu etkinin yönünü belirlemek mümkün değildir çünkü standartların oranlar üzerindeki etkisi, işletmeden işletmeye değişmiştir. Finansal yapı oranlarındaki değişimler likidite oranlarına göre daha düşüktür. Değişimler birbirine yakın ve farklı yönlerde gerçekleşmiştir. “Duran varlıklarda, toplam borçlarda ve özkaynaklarda” yaşanan değişimler finansal yapı oranlarını da etkilemiştir. Bu değişimler aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 4. 6. X ve Y İşletmelerinin VUK ve TMS/TFRS Duran Varlık Verileri

	X İşletmesi		Y İşletmesi	
	VUK	TMS/TFRS	VUK	TMS/TFRS
DURAN VARLIKLAR	6.326.627	7.899.431	39.994.917	34.946.202
Ticari Alacaklar	0	0	11.602	0
Diğer Alacaklar	6.330	0	0	11.807
Mali Duran Varlıklar	0	0	8.925.710	0
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	-	0	-	240.000
Maddi Duran Varlıklar	6.163.274	7.699.593	21.649.833	30.034.221
Maddi Olmayan Duran V.	147.652	3.774	1.420.053	826.058
Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları	9.371	0	7.987.719	-
Şerefiye	-	0	-	-
Ertelenmiş Vergi Varlığı	-	196.064	-	-
Diğer Duran Varlıklar	0	0	0	3.834.116

Tablo 4.6'ya göre standartlarla birlikte X işletmesinin duran varlıkları artmış, Y işletmesinin duran varlıkları ise azalmıştır. Bu artış ve azalışlar “ticari ve diğer alacaklar, mali duran varlıklar, maddi ve maddi olmayan duran varlıklar, yatırım amaçlı gayrimenkuller, gelecek yıllara ait giderler ve gelir tahakkukları, diğer duran varlıklar ve ertelenmiş vergi varlığındaki” değişimlerden kaynaklanmaktadır. Bu değişimler, nedenleri ve oranlar üzerindeki etkileri aşağıdaki gibidir:

- Ticari alacaklar X işletmesinde hesaplanmamıştır. Y işletmesinde ise VUK’ da yer alırken TMS/TFRS ile düzenlenen bilançoda yer almamaktadır. VUK’ da ticari alacaklar grubunda yer alan verilen depozito ve teminatlar hesap kalemi TMS/TFRS’ de diğer alacaklar grubunda yer almaktadır. Bu değişim duran varlıklar üzerinde bir etki göstermemektedir. Dolayısıyla oranlarda da bir değişim olmayacaktır.
- Diğer alacaklar, standartlarda X işletmesinde azalırken; Y işletmesinde artmıştır. X işletmesinde VUK’ da duran varlıklar/ diğer alacaklarda

kaydedilen ortaklardan alacaklar hesap kalemi standartlarda zamanlama farklılıklarından dolayı dönen varlıklar/ diğer alacaklar hesabına kaydedilmiştir. Bu durumda duran varlıklarda bir azalma meydana gelmiştir. Duran varlık devamlı sermaye oranı ve duran varlık özkaynak oranı bu değişimden etkilenmiştir. Y işletmesindeki artış ise VUK' da ticari alacaklarda kaydedilen verilen depozito ve teminatlar kalemi standartlarda diğer alacaklar grubuna aktarılmıştır. Bu durumda duran varlıklarda bir değişim olmamıştır çünkü duran varlıkların içerisindeki hesap gruplarında değişim olmuştur.

- Mali duran varlıklar, Y işletmesinde VUK' da yer alırken standartlarda yer almamaktadır. Bu durum duran varlıkların azalmasına neden olmuştur. Duran varlık devamlı sermaye oranı ve duran varlık özkaynak oranı duran varlıkların azalmasından etkilenmiştir. Aktif toplam, azalmıştır. Aktif toplamın azalması ile birlikte finansal kaldıraç oranı ve özkaynakların aktif toplam oranı artmıştır.
- Yatırım amaçlı gayrimenkul olarak sınıflandırılan bir duran varlık gerçeğe uygun değer ile değerlendirilmektedir. Y işletmesinde yatırım amaçlı gayrimenkuller kalemi duran varlıklarda artışa neden olmuştur. Bu varlıklarda meydana gelen değer artışları nedeni ile kar önemli ölçüde artacaktır. Bu durum özkaynaklarda da artışa neden olacaktır. Bu artışlar finansal yapı oranlarını etkileyecektir.
- Maddi duran varlıklarda, her iki işletmede de artış yaşanmıştır. Standartlarda yeniden değerlendirme modeli ile değerlemeden dolayı artış sağlanmıştır. Bu artışlar, duran varlıkları etkilemiştir. Maddi duran varlık değer artış fonlarının izlendiği özkaynaklar da etkilenmiştir. Maddi duran varlıklardaki değer düşüklüğü, gelir tablosunda karı azaltıcı etki göstererek karlılığı düşürmüştür. Karın düşmesi özkaynaklarda da etkisini gösterdiğinden finansal yapı oranları da etkilenmiştir.
- Maddi olmayan duran varlıklar, her iki işletmede de azalmıştır. Standartlar açısından kuruluş ve örgütlenme giderleri ve araştırma harcamaları aktifleştirilemediğinden maddi olmayan varlıklarda yer almayacak; bu tür giderler ortaya çıktıkları dönemde gider

kaydedilecektir. Bu kalemlerin giderleştirilmesi ve maddi olmayan duran varlıklarda değer düşüklükleri duran varlıkları ve karlılığı düşürecektir dolayısı ile finansal yapı oranları da düşecektir.

- Gelecek yıllara ait giderler ve gelir tahakkukları hesap grubunda her iki işletmede de azalış meydana gelmiştir. Zamanlama farklılığından dolayı VUK’ da ilgili hesap grubu duran varlıklarda kaydedilmiştir. TMS/TFRS’ de ise dönen varlıklarda kaydedilmiştir. Bu durum söz konusu işletmelerin duran varlıklarında azalma meydana getirmiştir. Duran varlıkların azalması dönen varlıklarında artması ile aktif toplamda bir değişme olmamıştır. Duran varlıklardaki azalış ise duran varlık devamlı sermaye oranında ve duran varlık özkaynak oranında azalışa neden olmuştur. Dikkat edilmesi gereken nokta özkaynaklardaki ve uzun vadeli yükümlülüklerdeki değişimdir.
- “Gelir Vergilerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 12) Hakkında Tebliğ’ e göre zamanlama ve değerlendirme farklılıklarından dolayı TMS/TFRS ile VUK arasında uyumsuzluklar ortaya çıkmaktadır. Buna göre TMS/TFRS’ nin bu dönem gelir veya gider olarak kabul ettiği bir işlem VUK’ a göre bu dönem gelir veya gider olarak kabul edilmeyebilir. Standartların gider kabul ettiği bir işlem VUK tarafından bu dönem gider olarak kabul edilmez ise tutar vergi matrahına eklenecek ve işletme daha fazla vergi ödeyecektir. Fazladan ödenen bu vergi tutarı ertelenmiş vergi varlığı olarak duran varlıklarda yer alacaktır. Eğer ertelenmiş vergi varlığı özkaynaklar içerisinde yer alan bir hesaptan dolayı ortaya çıkmamış ise bunun vergi gelir etkisi de gelir tablosunda dönem net karından önce ve dönem net karını artıracak şekilde yer alacaktır.” X işletmesinde kaydedilen ertelenmiş vergi varlığı; kıdem tazminatı, alacak reeskontu, stoklar değer düşüş karşılığı, kredi faiz tahakkuku düzeltilmesi, gider tahakkukları, şüpheli alacak karşılıkları, kur farkı, ertelenmiş gelir, diğer ve binalar ve amortismanlardan oluşmaktadır. Ertelenmiş vergi varlığı duran varlıkları artırmıştır. Duran varlıklardaki bu artış, duran varlık devamlı sermaye oranını ve duran varlık özkaynak oranını artıracaktır. Duran varlıkların artması ile aktif

toplam da artacaktır; finansal kaldıraç oranı ve özkaynakların aktif toplam oranı azalacaktır.

- Diğer duran varlıklar ise Y işletmesinde hesaplanmıştır. VUK’ da duran varlıklar/gelecek yıllara ait giderler ve gelir tahakkukları hesabında kaydedilen gelecek yıllara ait giderler kalemi standartlara göre bir kısmı dönen varlıklarda kaydedilmiş; diğer kısmı ise duran varlıklar/ diğer duran varlıklarda kaydedilmiştir. Bir kısmının dönen varlıklarda izlenmesi ile standartlarda duran varlıklarda azalış meydana gelmiştir. Dönen varlıklarda ise artış olmuştur ve aktif toplam bu durumdan etkilenmemiştir. Duran varlık devamlı sermaye oranı ve duran varlık özkaynak oranı ise azalmıştır.

Tablo 4. 7. X ve Y İşletmelerinin VUK ve TMS/TFRS UYK Verileri

	X İşletmesi		Y İşletmesi	
	VUK	TMS/TFRS	VUK	TMS/TFRS
UYK	1.598.709	1.649.672	21.623.542	20.475.273
Mali Borçlar	1.598.709	1.203.876	21.623.542	20.288.488
Kıdem Tazminatı Karşılığı	-	79.631	-	0
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	-	310.513	-	186.785
Diğer Uzun Vadeli Yük.	0	55.652	0	0

Tablo 4.7’ye göre X işletmesinin UYK’da artış, Y işletmesinin UYK’da ise azalış olmuştur. Bu artış ve azalışlar “mali borçlar, kıdem tazminatı karşılığı, diğer uzun vadeli yükümlülükler ve ertelenmiş vergi yükümlülüğündeki” değişimden dolayı gerçekleşmiştir. Bu değişimler, nedenleri ve oranlar üzerindeki etkileri aşağıdaki gibidir:

- Mali borçlar, her iki işletmede de azalmıştır. Her iki işletmede VUK’a göre kaydedilen banka kredileri TMS/TFRS’ ye göre bir kısmı kısa vadeli yabancı kaynaklarda bir kısmı ise uzun vadeli yabancı kaynaklarda kaydedilmiştir. Bu durumda uzun vadeli yabancı kaynaklar

azalmıştır; kısa vadeli yabancı kaynaklarda artmıştır. Toplam borçta, bir değişim olmamıştır.

- Kıdem tazminatı karşılığı X işletmesinde VUK'da hesaplanmamışken TMS/TFRS' de hesaplanmıştır. Bu kalem uzun vadeli yabancı kaynakları artırmıştır. Bu artışla birlikte toplam yabancı kaynaklarda da artış yaşanmıştır. Toplam yabancı kaynaklardaki artış ile finansal kaldıraç oranı artmıştır; finansman oranı azalmıştır.
- “Gelir Vergilerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 12) Hakkında Tebliğ’ e göre standartların gelir olarak kabul ettiği fakat VUK tarafından henüz gelir olarak kabul edilmeyen tutarlar, vergi matrahının hesaplanmasında indirim olarak yer alacak ve böylece işletmenin ödeyeceği vergi tutarı bu dönem için azalacaktır. Fakat gelir gerçekleştiği dönemde bunun vergisi ödeneceği için işletme açısından ertelenmiş vergi borcu doğuracak ve uzun vadeli yabancı kaynaklar içerisinde yer alacaktır. Bunun gider etkisi, gelir tablosunda dönem net karından önce muhasebe karından indirim olarak yer alacaktır.” X ve Y işletmesinde ertelenmiş vergi yükümlülüğü uzun vadeli yabancı kaynakları artırmıştır. Bu artışla birlikte toplam yabancı kaynaklarda da artış yaşanmıştır. Toplam yabancı kaynaklardaki artış ile finansal kaldıraç oranı artmıştır; finansman oranı azalmıştır.
- Diğer uzun vadeli yükümlülüklerde ise X işletmesinde VUK’ da kısa vadeli yabancı kaynaklarda kaydedilen alınan depozito ve teminatlar standartlarda ise uzun vadeli yabancı kaynaklara kaydedilmiştir. Bu durum toplam borçları etkilememiştir.

Tablo 4.8. X ve Y İşletmelerinin VUK Özkaynak Verileri

	X İşletmesi	Y İşletmesi
	VUK	VUK
ÖZKAYNAKLAR	7.297.745	32.553.272
Ödenmiş Sermaye	17.000.000	38.568.870
Sermaye Yedekleri	3.368.321	1.065.810
Kar Yedekleri	24.653	3.256.806
Geçmiş Yıl Karları	158.890	0
Geçmiş Yıl Zararları	(12.405.007)	0
Dönem Net Karı (Zararı)	(849.112)	(10.338.214)

Tablo 4.9. X ve Y İşletmelerinin TMS/TFRS Özkaynak Verileri

	X İşletmesi	Y İşletmesi
	TMS/TFRS	TMS/TFRS
ÖZKAYNAKLAR	8.112.220	33.994.090
Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar	8.112.220	33.667.294
Ödenmiş Sermaye	17.000.000	38.568.870
Hisse Senedi İhraç Primleri	548.144	29.834
Değer Artış Fonları	4.112.727	3.404.352
Birleşmeye İlişkin Özsermaye	0	6.315
Özsermaye Enflasyon Düzeltmesi Farkları	0	0
Yabancı Para Çevrim Farkları	0	(24.936)
Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedek	24.652	874.373
Geçmiş Yıllar Kar/ Zararları	(13.008.777)	5.559.160
Net Dönem Zararı/Karı	(564.526)	(14.750.674)
Azınlık Payları	0	326.796

X ve Y işletmelerinin özkaynak verilerini gösteren Tablo 4.8 ve Tablo 4.9 incelendiğinde her iki işletmenin de özkaynaklarında artış meydana gelmiştir. Bu artış “değer artış fonları, kardan ayrılan kısıtlanmış yedek, geçmiş yıl kar/zararı ve dönem

net karı/zararından” kaynaklanmaktadır. Tablolarda yer alan hesap gruplarındaki değişim, nedenleri ve oranlar üzerindeki etkileri aşağıdaki gibidir:

- Ödenmiş sermaye her iki işletmede de değişmeyecektir.
- VUK’ da sermaye yedeklerinde kaydedilen hisse senedi ihraç primleri ve maddi duran varlık yeniden değerlendirme artışları, standartlarda ayrı olarak hisse senedi ihraç primi ve değer artış fonları olarak kaydedilmiştir. Hisse senedi ihraç primleri her iki işletmede de değişmemektedir. “Maddi duran varlıklarda yeniden değerlendirme modelinin uygulanması durumundaki değer değişimleri, yatırım amaçlı gayrimenkullerin ve satış amaçlı elde tutulan duran varlıkların” değerlemesinde gerçeğe uygun değerlerindeki artış veya azalışların, özkaynaklarda değer artış veya azalışlara yol açmaktadır. Her iki işletmede de özkaynaklarda değer artışı yaşanmıştır. Bu artış, özkaynakların aktif toplam oranını ve finansman oranını artırmıştır; duran varlık devamlı sermaye oranını ve duran varlık özkaynak oranını ise azaltmıştır.
- X işletmesinde VUK’ da kar yedekleri adı altında kaydedilen hesap grubu TMS/TFRS’ de kardan ayrılan kısıtlanmış yedekler hesap grubunda kaydedilmiştir. İşletmede değişim yaşanmamıştır. Fakat Y işletmesinde bir değişim yaşanmıştır.
- Birleşmeye ilişkin özsermaye Y işletmesinde artışa yol açmıştır. İşletmenin bağlı ortaklıklarından birinin satılması ile elde edilen tutar özkaynaklar altında ayrı olarak kaydedilmiştir. Bu artış, özkaynakların aktif toplam oranı ve finansman oranı artmıştır; duran varlık devamlı sermaye oranı ve duran varlık özkaynak oranını ise azalmıştır.
- Y işletmesinde hesaplanmış olan yabancı para çevrim farkları hesabı hakkında, bilanço dipnotlarından hiçbir bilgi elde edilememiştir.
- Geçmiş yıl kar/zararları ile ilgili X işletmesinin dipnotlarından elde edilen bilgiye göre geçmiş yıllar zararları ve özleri itibarıyla birikmiş kar niteliğinde olan olağanüstü yedekler geçmiş yıl kar/zararları hesabında gösterilmiştir. Bu bilgi ışığında geçmiş yıllar zararları VUK’ a göre standartlarda tutar olarak artmıştır. Geçmiş yıl zararlarının artması ile özkaynaklar olumsuz olarak etkilenmiştir. Özkaynaklardaki değişim,

özkaynakların aktif toplam oranını ve finansman oranını azaltmıştır; duran varlık devamlı sermaye oranını ve duran varlık özkaynak oranını artırmıştır. Y işletmesinin VUK'a göre geçmiş yıl kar/ zararı yok iken standartlarda geçmiş yıl karı kaydedilmiştir. Geçmiş yıl karı, özkaynakları artırmıştır. Özkaynaklardaki artış, özkaynakların aktif toplam oranını ve finansman oranını artırmıştır; duran varlık devamlı sermaye oranını ve duran varlık özkaynak oranını azaltmıştır.

- X işletmesinde dönem net zararında, VUK'a göre standartlarda bir iyileşme olmuştur ve zarar azalmıştır. Bütün standartların uygulanması ile gerçekleşen değişimler sonucu X işletmesinin zararı azalmıştır. Özkaynaklarda, zararın azalmasından dolayı artış gerçekleşmiştir. Gerçekleşen artış ile özkaynakların aktif toplam oranı ve finansman oranı artmıştır; duran varlık devamlı sermaye oranı ve duran varlık özkaynak oranı azalmıştır. Y işletmesinde ise tersi bir durum gerçekleşmiştir ve dönem zararı artmıştır. Standartların uygulanması sonucu işletmenin dönem zararı artmıştır ve özkaynaklarda daha fazla azalma gerçekleşmiştir. Oranlardaki değişim ise X işletmesinde gerçekleşenden zıt yönde olmuştur.

4.6.3. Faaliyet Oranları

İşletmelerin hesaplanan faaliyet oranları; “stok devir hızı, alacak devir hızı, dönen varlık devir hızı, duran varlık devir hızı, özsermaye devir hızı oranları ile ortalama tahsilat süresi ve ortalama stokta kalma süresidir.” Bu oranlar ve değişimleri Tablo 4.10'da ki gibidir.

Tablo 4.10. X ve Y İşletmelerinin Faaliyet Oranları ve Değişimleri

	X İŞLETMESİ			Y İŞLETMESİ		
	VUK	TMS/TFSR	+/-	VUK	TMS/TFRS	+/-
STOK DEVİR HIZI ORANI	8,11	2,09	-6,02	22,2	24,19	+1,99
ORTALAMA STOKTA KALMA SÜRESİ	44,41	171,86	+127,45	16,22	14,88	-1,34
ALACAK DEVİR HIZI ORANI	2,5	2,12	-0,38	1,49	1,52	+0,03
ORTALAMA TAHSİLAT SÜRESİ	144,26	169,64	+25,68	241,04	236,15	-4,89
AKTİF DEVİR HIZI ORANI	0,52	0,43	-0,09	0,71	0,72	+0,01
DÖNEN VARLIKLAR DEVİR HIZI ORANI	1,33	1,3	-0,03	1,01	0,98	-0,03
DURAN VARLIK DEVİR HIZI ORANI	0,85	0,64	-0,21	2,37	2,77	+0,4
ÖZSERMAYE DEVİR HIZI ORANI	0,74	0,62	-0,12	2,91	2,85	-0,06

X ve Y işletmelerinin faaliyet oranlarındaki değişime göre stok devir hızı oranı, X işletmesinde standartlarda VUK'a göre 6,02 azalmıştır. Dikkate değer bir azalış gerçekleşmiştir ve analizi önemli derecede etkileyebilir. Stok devir hızının azalması ile ortalama stokta kalma süresi ise 127,45 artmıştır. Büyük ölçekte bir artış yaşanmıştır ve analizi önemli ölçüde etkileyebilir; Y işletmesinde ise X işletmesinin aksine 1,99 artış yaşanmıştır. Önemli bir artıştır ve analizi önemli ölçüde etkileyebilir. Stok devir hızının artması ile de ortalama stokta kalma süresi 1,34 azalmıştır. Değişimler iki işletme de farklı gerçekleşmiştir. Alacak devir hızı oranı, X işletmesinde 0,38 azalmıştır. Büyük bir azalış gerçekleşmiştir analizi büyük ölçüde etkileyebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Alacak devir hızının azalması ile ortalama tahsilat süresi, 25,38 artmıştır. Büyük nicelikte bir artış gerçekleşmiştir ve analizi önemli ölçüde etkileyebilir; Y işletmesinde ise 0,03 artmıştır. Bu artış küçük bir niceliktedir ve analizi önemli ölçüde etkilemeyebilir. Alacak devir hızındaki artış, ortalama tahsilat süresini

4,89 azaltmıştır. Azalış dikkate değerdir ve analizi etkileyebilir. Aktif devir hızı oranı, X işletmesinde 0,09 azalmıştır. Analizi büyük ölçüde etkileyecek düzeyde bir azalış gerçekleştirmemiş olabilir; Y işletmesinde ise 0,01 artmıştır. Artış analizi önemli ölçüde etkilemeyecektir. Dönen varlık devir hızı oranı, X ve Y işletmesinde 0,03 azalmıştır. Analizi büyük ölçüde etkileyecek düzeyde bir azalış olmayabilir. Duran varlık devir hızı oranı, X İşletmesinde 0,21 azalmıştır ve analizi etkileyebilir. Y işletmesinde ise 0,4 artmıştır ve analizi etkileyebilecek düzeydedir. Özsermaye devir hızı oranı ise X işletmesinde 0,12 azalmıştır. Azalış analizi etkileyebilir. Y işletmesinde 0,06 azalmıştır. Azalış küçük bir niceliktedir ve analizi etkilemeyecektir.

Faaliyet oranlarındaki değişimler incelenmiştir. Standartlardan bazı oranlar önemli ölçüde etkilenmiştir; bazıları daha düşük düzeyde etkilenmiştir. Stok devir hızı oranı buna bağlı olarak ortalama stokta kalma süresi, alacak devir hızı oranı ve yine buna bağlı olan ortalama tahsilat süresindeki değişimlerin analizi etkileme düzeyi yüksek olacaktır. Diğer oranlar ise daha düşük seviyede etki gösterebilir. Standartların etkileri, faaliyet oranlarında iki işletme için farklı düzeyde ve yönde gerçekleşmiştir. Bu oranlardaki farklılıklar işletmelerin dönen varlıkları, duran varlıkları ve özkaynaklarındaki değişimlerden dolayı meydana gelmiştir. Aşağıda bu değişimler, nedenleri ve oranlar üzerindeki etkileri yer almaktadır.

- Ticari alacaklara TMS/TFRS' ye göre ileri tarihli alınan çeklerin eklenmesi X işletmesinin ilgili hesap grubunda artışa neden olmuştur. Ticari alacaklardaki artış, alacak devir hızını düşürecek; ortalama tahsilat süresini artıracaktır. Verilen Depozito ve Teminatlar hesap kaleminin TMS/TFRS' de ticari alacaklar grubu içerisinde yer almaması her iki işletmede ilgili hesap grubunda azalışa yol açmıştır. Bu azalış, alacak devir hızını artırmış ve ortalama tahsilat süresini azaltmıştır. Ticari alacakların itfa edilmiş maliyet bedeline indirgenmesi ve tüm alacaklar için reeskont ayrılması işletmelerin ilgili hesap gruplarını etkilemiştir. Ticari alacaklarda meydana gelen azalma, alacak devir hızını artırmış ve ortalama tahsilat süresini azaltmıştır.
- İşletmelerin dönen varlıklarına ilişkin olarak yukarıda yapılan açıklamalar ışığında stokların standartlarda VUK' tan farklı olarak

değerlenmesi standartlarda stokların daha düşük görünmesine neden olmaktadır. Bu durumda stok devir hızı düşecektir.

- X işletmesinin TMS/TFRS' ye göre satış amacıyla elde tutulan duran varlıklar hesap ismi ile dönen varlıklara kaydetmiş olduğu tutar, dönen varlıkları artırmıştır; duran varlıkları azaltmıştır. Dönen varlıklardaki artış, dönen varlık devir hızı oranını azaltmıştır. Duran varlıklardaki azalış ise duran varlık devir hızını artırmıştır.
- Dönen varlıklarda geriye kalan hesap grupları olan diğer alacaklar ve diğer dönen varlıklardaki değişimin nedenleri yukarıda dönen varlıklarla ilgili açıklamalarda detaylı olarak yer verilmiştir. Bu hesap gruplarındaki artışlar, dönen varlıkları artırdığı için dönen varlık devir hızı oranı azalır. Azalışlar ise dönen varlık devir hızı oranını artırır.
- Mali duran varlıklar Y işletmesinde standartlarda yer almaması, duran varlıkların azalmasına neden olmuştur. Duran varlıklar azaldığında duran varlık devir hızı oranı artmıştır.
- Y işletmesinde yatırım amaçlı gayrimenkuller kalemi duran varlıklarda artışa neden olmuştur. Bu artış duran varlık devir hızı oranını azaltmıştır.
- Maddi duran varlıklarda, her iki işletmede de standartlarda yeniden değerlendirme modeli ile değerlemeden dolayı artış sağlanmıştır. Bu artışlar, duran varlıkları artırmıştır. Duran varlık devir hızı oranı ise azalmıştır.
- Maddi olmayan duran varlıklarda, her iki işletmede standartlarda kuruluş ve örgütlenme giderleri ve araştırma harcamaları aktifleştirilemediğinden duran varlıklar azalacaktır. Duran varlıkların azalması ise duran varlık devir hızı oranı artacaktır.
- X işletmesinde kaydedilen ertelenmiş vergi varlığı, duran varlıkları artırmıştır ve duran varlık devir hızı oranı ise azalmıştır.
- Maddi duran varlıklarda yeniden değerlendirme modelinin uygulanması durumundaki değer değişimleri, özkaynaklarda değer artış veya azalışlara yol açmaktadır. Her iki işletmenin özkaynaklarındaki değer artışı, özsermaye devir hızı oranını azaltmıştır.

- Y işletmesinde işletmenin bağlı ortaklıklarından birinin satılması ile elde edilen birleşmeye ilişkin özsermaye tutarının eklenmesi ile özsermaye devir hızı oranı azalmıştır.
- X işletmesinde geçmiş yıl zararlarının artması ile özkaynaklar azalmıştır ve özsermaye devir hızı oranı artmıştır. Y işletmesinin VUK' a göre geçmiş yıl kar/ zararı yok iken standartlarda geçmiş yıl karı kaydedilmiştir. Geçmiş yıl karı, özkaynakları artırmıştır ve özsermaye devir hızı oranı azalmıştır.
- X işletmesinde dönem net zararında, standartlar ile birlikte bir iyileşme olmuştur ve zarar azalmıştır. Özkaynaklarda, zararın azalmasından dolayı artış gerçekleşmiştir. Bu artış ise özsermaye devir hızı oranını azaltmıştır. Y işletmesinde ise standartların uygulanması sonucu işletmenin dönem zararı artmıştır ve özkaynaklarda daha fazla azalma gerçekleşmiştir. Bu durumda ise özsermaye devir hızı oranı artmıştır.

4.6.4. Karlılık Oranları

X ve Y işletmeleri için hesaplanan karlılık oranları; “brüt kar marjı, faaliyet karının net satışlara oranı, olağan karın net satışlara oranı, dönem karının net satışlara oranı, satış karlılığı, özsermaye karlılığı ve aktif karlılığıdır.” Bu oranların VUK ve TMS/TFRS hesaplamaları Tablo 4.11'deki gibidir.

Tablo 4.11. X ve Y İşletmelerinin Karlılık Oranları ve Değişimleri

	X İŞLETMESİ			Y İŞLETMESİ		
	VUK	TMS/TFRS	+/-	VUK	TMS/TFRS	+/-
BRÜT KAR MARJİ	0,09	0,01	-0,08	0,10	0,05	-0,05
FAALİYET KARININ NET SATIŞLARA ORANI	-0,13	-0,18	-0,05	-0,03	-0,08	-0,05
OLAĞAN KARIN NET SATIŞLARA ORANI	-0,14	-	-	-0,11	-	-
DÖNEM KARININ NET SATIŞLARA ORANI	-0,16	-0,11	+0,05	-0,11	-0,15	-0,04
SATIŞ KARLILIĞI	-0,16	-0,13	+0,03	-0,11	-0,12	-0,01
ÖZSERMAYE KARLILIĞI	-0,12	-0,08	+0,04	-0,32	-0,33	-0,01
AKTİF KARLILIĞI	-0,08	-0,06	+0,02	-0,08	-0,08	-

İşletmelerin karlılık oranlarındaki değişimlere göre brüt kar marjı, X işletmesinde standartlarda VUK'a göre 0,08 azalmıştır; Y işletmesinde ise 0,05 azalmıştır. İki işletmede meydana gelen azalış, analiz üzerinde az da olsa bir etki gösterebilir. Brüt kar marjı dışında kalan diğer oranlar zarardan dolayı eksi düzeye inmiştir. Faaliyet karının net satışlara oranı, X ve Y işletmelerinde standartlarda VUK' a göre 0,05 azalmıştır. Bu azalış küçük bir niceliktedir ve analize etkisi çok olmayabilir. Olağan karın net satışlara oranı standartlarda yer almamaktadır. Dönem karın net satışlara oranı, X işletmesinde standartlarda 0,05 artış olmuştur. Analizi büyük ölçüde etkileyecek düzeyde bir artış değildir. Y işletmesinde ise standartlarda 0,04 azalış olmuştur. Bu azalış da analizi önemli ölçüde etkileyecek düzeyde değildir. Satış karlılığı, X işletmesinde 0,03 artmış; Y işletmesinde ise 0,01 azalmıştır. Bu azalış ve artışlar analizi büyük ölçüde etkileyecek düzeyde değildir. Özsermaye karlılığı, X işletmesinde 0,04 artmıştır; Y işletmesinde ise 0,01 azalmıştır. Özsermaye karlılığında yaşanan değişimler, önemli büyüklükte olmadığı için analizi etkileme düzeyi düşüktür. Aktif karlılığı oranı ise X işletmesinde 0,02 artmıştır; Y işletmesinde ise değişmemiştir. Bu orandaki değişiklikler de analizi çok az etkileyebilir.

Karlılık oranları, işletmeler arasında artış/azalış yönünden farklılık göstermektedir. Karlılık oranlarındaki değişim likidite, finansal yapı ve faaliyet oranlarına kıyasla daha düşük seviyede gerçekleşmiştir. Oranlardaki değişimler birbirine çok yakındır ve değişim düzeyleri düşüktür. Değişimler düşük nicelikte gerçekleştiği için oranlardaki değişim analiz üzerinde çok önemli bir etki göstermeyebilir. Bu değişimler gelir tablosundaki kalemlerdeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Tablo 4.12’de X ve Y İşletmelerinin gelir tablolarındaki değişiklikler yer almaktadır.

Tablo 4.12. X ve Y İşletmelerinin VUK ve TMS/TFRS Gelir Tablosu Verileri

	X İşletmesi		Y İşletmesi	
	VUK	TMS/TFRS	VUK	TMS/TFRS
Net Satışlar	5.378637,60	5.028.161	94.769.527,27	96.829.809
Brüt Satış Karı/ Zararı	495.275,16	26.547	9.401.008,60	4.905.691
Faaliyet Karı/Zararı	(725.288,35)	(911.778)	(2.493.481,86)	(7.380.667)
Olağan Kar/ Zarar	(766.835,65)		(10.383.084,02)	
Dönem Karı/Zararı	(849.112,12)	(564.526)	(10.338.214,48)	(14.629.573)
Dönem Net Karı/Zararı	(849.112,12)	(672.478)	(10.338.214,48)	(11.167.495)

Gelir tablosundaki değişiklikler ve nedenleri aşağıda açıklanmıştır:

- “Zarar, ticari alacakların itfa edilmiş maliyet bedeline indirgenmesi işleminin ortaya çıkardığı faiz gideri, stok maliyetlerinin finansman giderlerinden arındırılması ve değer düşüklüğüne uğraması, makinelerde yaşanan değer düşüklüğü, araştırma harcamalarının giderleştirilmesinden kaynaklanmaktadır (Balcı, 2012: 4703).”
- Vadeli olan hasılatın vade farkından ayrıştırılması, brüt satış kar/zararı düşürecek ve brüt kar marjı düşecektir. X ve Y işletmesinde brüt satış karı/zararında bu durum söz konusudur.
- “Vadeli alımlarda stokların vade farkından arındırılması, üretim işletmelerinde normal maliyet yöntemine göre kullanılan kapasite oranında sabit GÜG tutarının stok maliyetlerine eklenmesi ve net

gerçekleşebilir değerdeki artış/ azalışlar sonucu satılan malların maliyeti tutarını düşürecektir (Balcı, 2012: 4693).” X işletmesinde bu durumlar gerçekleşerek satılan malın maliyeti azalmıştır ve bu azalış brüt kar marjını etkileyecektir.

- “Araştırma, kuruluş ve örgütlenme harcamalarının aktifleştirilmemesi, üretim işletmelerinde normal maliyet yöntemi çerçevesinde atıl kapasite oranında sabit GÜG paylarının faaliyet gideri kabul edilmesi, faaliyet giderlerini artırıp, karlılık oranlarını düşürecektir (Balcı, 2012: 4693).” Faaliyet giderlerinin artması ile X ve Y işletmelerinin faaliyet zararı artmıştır.
- “TMS 1’e göre hiçbir gelir veya gider kaleminin ne gelir tablosunda ne de dipnotlarda olağandışı başlığı altında raporlanamayacağı belirtilmektedir (TMS 1 paragraf 87).” Bu standart gereği işletmelerin olağan kar/zararları TMS/TFRS’ de hesaplanmamıştır.
- Dönem zararı, standartlarla birlikte X işletmesinde azalmıştır; Y işletmesinde ise artmıştır.
- Dönem net zararı ise X işletmesinde standartlarla birlikte azalmıştır; Y işletmesinde artmıştır.

SONUÇ

UMS/UFRS'lerin tüm dünyada uygulanması ile ülkemizde de bu standartlara uygun olarak TMS/TFRS'ler benimsenmiştir. Bu standartlar, eski usul olan VUK' a göre hazırlanmış finansal tablolarda farklılıklar oluşturmaktadır. Finansal tablolardaki farklılıklar, finansal analiz sonuçlarını da etkilemektedir. Standartların, finansal analiz sonuçlarına etkilerini incelemek amacıyla çalışmada yer alan işletmelerin ikincil veri yöntemi ile elde edilen finansal tabloları kullanılmıştır ve finansal analiz kapsamında hem VUK' a göre hem de TMS/TFRS' ye göre oranları hesaplanmıştır.

Her iki işletmelerin likidite oranları, finansal yapı oranları, faaliyet oranları ve karlılık oranları hesaplanmıştır. Hesaplamalar sonucunda standartların uygulanması ile oranlarda değişiklikler yaşanmıştır.

Likidite oranlarındaki değişimlere bakıldığında standartların etkilerinin en çok hissedildiği oranlardır. Cari oran, asit-test oranı ve stok bağımlılık oranı iki işletmede de önemli derecede artış/azalıştır. Cari oran, X işletmesinde azalmışken Y işletmesinde artmıştır. Nakit oran X işletmesinde analiz sonucunu büyük ölçüde etkileyebilecek bir oranda azalmış, Y işletmesinde ise değişmemiştir. Sonuç olarak likidite oranlarında standartların uygulanması ile değişiklikler yaşanmıştır.

Finansal yapı oranlarında da değişiklikler yaşanmıştır fakat likidite oranlarındaki gibi büyük artış veya azalışlar gerçekleşmemiştir. İşletmelerdeki değişimler birbirine yakındır ve zıt yöndedir. Duran varlık devamlı sermaye oranında yaşanan değişim X işletmesinde +0,10 iken Y işletmesinde ise -0,10 olarak gerçekleşmiştir. Bu gibi diğer finansal yapı oranlarında da zıt yönde farklı oranlarda değişimler yaşanmıştır.

Faaliyet oranlarındaki değişim ise finansal yapı oranları gibi daha düşük düzeyde gerçekleşmemiştir. Stok devir hızı, alacak devir hızı ve bunlara bağlı olarak ortalama stokta kalma süresi ve ortalama tahsilat süresi gibi bazı oranlarda önemli derecede değişimler yaşanmıştır. Diğer faaliyet oranları ise daha düşük seviyede değişmiştir.

Son olarak karlılık oranları, standartların uygulanmasından en az etkilenen oranlardır. Her bir orandaki değişim analiz sonuçlarını etkilemeyecek kadar düşük seviyede gerçekleşmiştir.

Bu çalışmada kullanılan finansal oranların seçilen iki işletme finansal tabloları üzerinde uygulanmaları sonucunda TMS/TFRS uygulamalarının finansal analiz sonuçlarını etkilediği, bu etkinin artış veya azalış olarak belirlenmesinin mümkün olmadığı tespit edilmiştir. Çünkü herhangi bir oran bir işletmede artarken diğer bir işletmede azalabiliyor. Her bir finansal analiz oranının standartlardan farklı seviyelerde etkilendiği görülmektedir.

Ülkemizde BİST'te kayıtlı işletmelerin TMS/TFRS finansal tablolarına kolaylıkla ulaşılabilir. Fakat VUK tablolarına ulaşabilmek çok zordur. Bir sektöre ait sadece 2 işletmenin tablolarına ulaşılması verileri kısıtlı hale getirmiştir. Bu yüzden hem işletmelerin geçmiş yıl analizleri hem de sektör içindeki karşılaştırılması yapılamamıştır. Kısıtlı veriler ile standartların finansal analiz sonuçlarına etkileri belirlenmiştir.

KAYNAKLAR

- (2007). *1 Seri No' lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği*. 26482 Sayılı Resmi Gazete.
- (1992). *1 Seri No' lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği*. 21447 Sayılı Resmi Gazete.
- (2000). *232 Seri No' lu Gelir Vergisi Genel Tebliği*. 23988 Sayılı Resmi Gazete.
- (2012). *283 Seri No' lu Gelir Vergisi Genel Tebliği*. 28366 Sayılı Resmi Gazete.
- (2013). *423 Sıra No' lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği*. 28540 Sayılı Resmi Gazete.
- (2012). *5 Seri No' lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği*. 28178 Sayılı Resmi Gazete.
- Ağca, A., & Aktaş, R. (2007). First Time Application Of IFRS and Its Impact on Financial Ratios: A Study on Turkish Listed Firms. *Problems and Perspectives In Management* , 99-112.
- Ağca, A., & Aktaş, R. (2007). Uluslararası Muhasebe/ Finansal Raporlama Standartları İMKB' de Yer Alan Firmaların Finansal Tablolarını Nasıl Etkiledi ? *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 227-242.
- Akdoğan, N. (2007). Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarının Uygulanma Süreci: Sorunlar, Çözüm Önerileri. *Mali Çözüm Dergisi* , 101-118.
- Akdoğan, N., & Tenker, N. (2001). *Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Aksoy, T. (2005). Finansal Muhasebe ve Raporlama Standartlarında Uyumlaştırma ve UMS/UFRS Bazında Küresel Muhasebe Standartları Setine Yöneliş Eğilimi. *Mali Çözüm Dergisi* , 182-199.
- Alkan, G. İ., & Doğan, O. (2012). Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'nın Finansal Rasyolara Kısa ve Uzun Dönemli Etkileri:İMKB' de Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi* , 87-100.
- Altuğ, O. (2006). *Maliyet Muhasebesi*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.

- Arpacı, A. Ö. (2007). Kur Farkları ve Kredi Faizlerinin Maliyet Bedeli Karşısındaki Durumu. *Mali Çözüm Dergisi* , 161-166.
- Ataman, B., & Altuk Özden, E. (2009). Tek Düzen Hesap Planına Göre Hazırlanan Finansal Tabloların UFRS' ye Uyarlanması ve Rasyo Yöntemi ile Analizi. *Muhasebe Finansman Dergisi* , 59- 73.
- Atmaca, M. (2010). *Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına ve Vergi Yasalarına Göre Düzenlenen Temel Mali Tabloların Finansal Analiz Açısından Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi ve Türkiye Uygulaması*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi).
- Atmaca, M. (2010). Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarının İşletmelerin Finansal Analizine Etkilerini Değerlendirmeye Yönelik Bir Araştırma. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi* , 523-548.
- Atmaca, M., & Çelenk, H. (2011). Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarının Finansal Analize Etkilerinin Regresyon Analizi İle Ölçülmesine Yönelik Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi* , 113-125.
- Ayboğa, H. (2002). Globalleşme Sürecinde Muhasebe Alanındaki Gelişmelere Ülkemizin Uyumu. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 40-55.
- Ayçiçek, F. (2009). *Türkiye Muhasebe Standartları ve Vergi Usul Kanunu Açısından Değerleme ve Bir Uygulama*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi).
- Ayçiçek, F. (2011). Türkiye Muhasebe Standartlarında Bugünkü Değerinden Ölçülen Varlık ve Yükümlülükler. *Mali Çözüm Dergisi* , 71-90.
- Aydın, N., Ceylan, A., Başar, M., Coşkun, M., & Bakır, H. (2009). *Finansal Yönetim*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Balcı, B. R. (2012). TFRS' lerin Oran Analizine Etkileri. *Journal of Yasar University* , 4687- 4707.

- Başıgaç, H. (2006). *Maddi Duran Varlıkların Değerlemesinde Türk Vergi Mevzuatı ve TMS 16: Maddi Duran Varlıklar Hükümlerinin Karşılaştırılması*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Master Tezi).
- Bayazıtlı, E., Çelik, O., & Üstündağ, S. (2006). *Türkiye Muhasebe Standartlarına Genel Bakış*. Ankara: TESMER Yayınları.
- Bayri, O. (2010). Tekdüzen Muhasebe Sistemi ve Türkiye Muahsebe - Finansal Raporlama Standartlarına Göre Gelir Tablosunun Biçimsei Yapısı, Kavramı ve İçeriğinin Karşılaştırmalı Analizi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi* , 95-109.
- Bayri, O. (2010). Tekdüzen Muhasebe Sistemine ve Türkiye Muhasebe- Finansal Raporlama Standartlarına Göre Bilançonun Biçimsel Yapısı, Kavramı ve İçeriğinin Karşılaştırmalı Analizi. *Mali Çözüm Dergisi* , 89-116.
- Blanchette, M., Racicot, F. E., & Girard, J. Y. (2011). The Effect of IFRS on Financial Ration: Early Evidence in Canada. *Certified General Accountants Association of Canada* , 1-26.
- Blanchette, M., Racicot, F. E., & Sedzro, K. (2013). IFRS Adoption in Canada: An Empirical Analysis of the Impact on Financial Statements. *Certified General Accountants Association of Canada* , 1-67.
- Bostancı, S. (2002). Küreselleşen Muhasebede Standartlaşma ve Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu. *Mali Çözüm Dergisi* , 71-81.
- Boyraz, F. (2011, 12 1). *TMS/TFRS/KOBİ Standartlarına Göre Hesaplanan Ticari Kardan Mali Kara Geçiş*. Aralık 25, 2015 tarihinde <http://www.mukellefgazetesi.com.tr/275temmuz2011/fazilboyraziymm01122011.pdf> adresinden alındı
- Cengiz, H. (2014). Effects of International Financial Reporting Standards Application on Financial Ratios in Turkey. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi* , 163-177.
- Choi, F. D. (2003). *International Finance and Accounting Handbook*. Kanada : John Willey&Sons.

- Çaldağ, Y., & Ayanoğlu, Y. (2010). *Genel Muhasebe*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Çankaya, F. (2007). Uluslararası Muhasebe Uyumunun Ölçülmesine Yönelik Bir Uygulama: Rusya, Çin ve Türkiye Karşılaştırması. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi* , 127-148.
- Çonkar, K., Gökçe, N., & Tellioglu, T. F. (2007). TMS 23 Kapsamında Borçlanma Maliyetinin Boyutları. *Muhasebe ve Finansam Dergisi* , 71-84.
- Demir, Ş. (2012). *Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları (VUK Değerleme Yaklaşımı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Demir, V. (2008). TMS Kapsamında Finansal Araçlar ve Vergi Uygulamaları Karşılaştırması. *ASMMMO VI. Muhasebe Uygulamaları ve Vergi Mevzuatı Sempozyumu Bildirisi* , 65-89.
- Deran, A., & Savaş, İ. (2013). Maddi Olmayan Duran Varlıkların Değerleme ve Finansal Tablolarda Sunum Esasları. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* , 73-95.
- Dimitrios, B., Nikolaos, E., Konstantinos, P., & Dimitrios, V. (2013). The Impact of IFRS on Ratios of Listed and New Listed Companies of Athens Exchange. *Internaional Journal of Business and Social Research* , 139-157.
- Dündar, B. (2013). *Türkiye Muhasebe Standartları İle Vergi Yasalarındaki Ölçüm (Değerleme) Farklarının Saptanması ve Vergi İdaresine Raporlanması*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi).
- Elitaş, C. (2010). Türkiye Muhasebe Standartları/ Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının Benimsenmesinin Bazı Temel Finansal Oranlar Üzerindeki Etkisi Üzerine Uygulamalı Bir Değerlendirme. *Muhasebe ve Denetime Bakış* , 57-68.
- Elitaş, C., & Elitaş, B. L. (2010). *Türkiye Muhasebe Standartları/ Türkiye Finansal Raporlama Standartları Üzerine Yorumlar ve Örnek Uygulamaları*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- (1970). *Emlak Vergisi Kanunu 13576 Sayılı Resmi Gazete*.

- Erdoğan, B. (2010). *Vergi Kanunları ve Muhasebe Standartları Açısından Maddi Duran Varlıklar Hesap Grubunun Karşılaştırılması*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).
- Eren, M. (2013). Vadeli Çeklerde Reeskont Uygulaması. *Mali Çözüm Dergisi* , 145-162.
- (2005). *Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve* . 25702 Sayılı Resmi Gazete.
- (2012). *Finansal Tablo Örnekleri ve Kullanım Rehberi*. 28652 Sayılı Resmi Gazete.
- Fındık, H. (2016). Türkiye Muhasebe Standartları Çerçevesinde Finansal Varlıkların Muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi* , 61-82.
- Fırat, H., & Palak, V. K. (2008). TMS ve VUK Açısından Maddi Duran Varlıklarda Değerleme. *Mali Çözüm Dergisi* , 79-102.
- (2006). *Gelir Vergilerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 12) Hakkında Tebliğ*. 26122 Sayılı Resmi Gazete.
- (1961). *Gelir Vergisi Kanunu 10700 Sayılı Resmi Gazete*.
- Gökçen, G., Ataman Akgül, B., & Çakıcı, C. (2006). *Türkiye Muhasebe Standartları Uygulamaları (Uluslararası Muhasebe Standartları ile Uyumlu)*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Gücenme Gençoğlu, Ü. (2013, 11 1-3). Muhasebe Standartları Hakkında Genel Bilgiler ve Kavramsal Çerçeve. *Sakarya Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi* .
- Gücenme Gençoğlu, Ü., Özerhan, Y., & Karabınar, S. (2013). *Türkiye Finansal Raporlama Standartları*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sürekli Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi.
- Gülyüz, M. (2014). *Finansal Araçların Vergi Usul Kanunu ve Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarına Göre İncelenmesi* . İstanbul: Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).

- Güney, S., Yiğiter, Ş. Y., Korkmaz, M., & Ceylan, N. (2012). Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye Muhasebe Standartlarının Uluslararası Muhasebe Standartlarına Uyumlaştırılmasında Geline Son Nokta. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 109-128.
- Hızarcı, U. E. (2015). *Maddi Duran Varlıkların TMS 16 Maddi Duran Varlıklar Standardı İle VUK Açısından Karşılaştırmalı İncelenmesi*. İstanbul: Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).
- İbiş, C., & Özkan, S. (2006). Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS)' na Genel Bakış. *Mali Çözüm Dergisi* , 25-43.
- Işık, Y. (2013). *TFRS ve VUK' a Göre Oluşturulan Bilançoların Karşılaştırılması: Bir KOBİ Bilançosu Uygulaması*. Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi) .
- Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu*. (2015). 12 9, 2015 tarihinde http://www.kgk.gov.tr/contents/files/Pdf/KGK_Brosur.pdf adresinden alındı
- (2011). *Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname 28103 Sayılı Resmi Gazete*.
- Karataş, M. (2010). Borçlanma Maliyetlerinin UMS 23, KOBİ' ler İçin UFRS ve Vergi Usul Kanunu Kapsamında Değerlendirilmesi. *Mali Çözüm Dergisi* , 117-144.
- Karkacier, A. (2009). *Türkiye Muhasebe Standartları Uygulamalarının Bağımsız Denetim Sürecine Etkisi Üzerine Bir Araştırma*. Tokat : Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).
- Kaya, B., & Uçan, R. (2014). Vergi Usul Kanunu İle TMS/TFRS ' ye Göre Değerleme Ölçüleri. *Vergi Raporu Dergisi* , 9-31.
- Kaya, U. (2007). Maddi Duran Varlıkların Elde Edilmesinde TMS 16 ve Vergi Kanunlarındaki Düzenlemelerin Karşılaştırılması. *Mali Çözüm Dergisi* , 67-80.

- Kothari, C. R. (2004). *Research Methodology: Methods and Techniques*. New Delhi: New Age International.
- Küçük, M. (2013). *Değerleme ve Dönem Sonu İşlemleri*. 04 12, 2016 tarihinde http://uye.yaklasim.com/FileZone/yaklasim/Ucretsiz_Ekler/D%C3%B6nem%20Sonu/201301.htm adresinden alındı
- Küçük, Y. (2010). *Türkiye Muhasebe Standartları ve Vergi Usul Kanunu Çerçevesinde Stokların Değerlemesi ve Denetimi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).
- Küçüksavaş, N. (2014). *Finansal Muhasebe*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Maija Lantto, A., & Sahlström, P. (2009). Impact of International Financial Reporting Standard Adoption on Key Financial Ratios. *Accounting and Finance* , 341-361.
- Oksay, S., & Acar, O. (2005). *Sigorta Sektöründe Uluslararası Finansal Raporlama Standartları: Kurumsal ve Standartların Özetleri* . İstanbul: Sigorta Araştırma ve İnceleme Yayınları-3.
- Ozbudak, M., & Aydın, H. (1994). Vadeli Çekler ve Reeskont Uygulaması. *Vergi Dünyası* .
- Örten, R., Kaval, H., & Karapınar, A. (2010). *Türkiye Muhasebe - Finansal Raporlama Standartları Uygulama ve Yorumları*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Özbek, C. Y. (2008). Türkiye Muhasebe Standardı (TMS-2) Stoklar. *Muhasebe ve Denetimi Bakış Dergisi* , 77-102.
- Özerhan Akbulut, Y. (2008). Vergi Usul Kanunundaki Değerleme Hükümlerinin Türkiye Finansal Raporlama Standartları Kapsamında Değerlendirilmesi . *ASMMMO VI: Muhasebe Uygulamaları ve Vergi Mevzuatı Sempozyumu* , 1-30.
- Özkan, Ö., & Kocamış, T. U. (2011). Karşılıklar Standardı İle Vergi Usul Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu' na Göre Karşılık Kavramının İncelenmesi ve Muhasebeleştirilmesi. *Mali Çözüm Dergisi* , 191-214.

- Pamukçu, F. (2011). Gerçeğe Uygun Değer Muhasebesi ve Finansal Tablolara Etkisi. *Mali Çözüm Dergisi* , 103, s.79-95.
- Paramasivan, C. (2009). *Financial Management*. Delhi: IND: New Age International.
- Pazarskis, M., Alexandrakis, A., Notopoulos, P., & Kydros, D. (2011). IFRS Adoption Effects in Greece: Evidence from The IT Sector. *Managemant of International Business and Economics Systems 2011 Conference* , 60-71.
- Pekdemir, R. (2007). "UFRS" Furyası mı ? Rantiye Kapısı mı? *Mali Çözüm Dergisi* , 107-120.
- Pekdemir, R. (2011). TMS- TFRS Diye Diye... *Mali Çözüm Dergisi* , 117-128.
- Poyraz Tuğrul, A. (2011). *Stokların Türkiye Muhasebe Standartları İle Vergi Usul Kanunu Çerçevesinde Değerlendirilmesi ve Farklılıkların Muhasebe Açısından İncelenmesi*. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).
- Ramagopal, C. (2008). *Financial Management*. Delhi: IND: New Age International.
- Sağır, M. K. (2013). *Vergi Usul Kanundaki Değerleme Ölçüleri ile Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına Göre Değerleme Ölçülerinin Karşılaştırılması ve Örnek Uygulamalar*. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).
- Sansar, Y. (2015). *Vergi Usul Kanunu ve Türkiye Muhasebe Standartları Açısından Değerleme Esaslarının Karşılaştırılması ve Uygulama Örneği*. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).
- Sayılgan, G. (2013). *Soru ve Yanıtlarıyla İşletme Finansmanı* . Ankara : Turhan Kitabevi.
- Sermaye Piyasası Araçları*. (tarih yok). Mayıs 16, 2016 tarihinde SPK Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıkları -2 :
- <http://www.spk.gov.tr/displayfile.aspx?action=displayfile&pageid=76&fn=76.pdf&submenuheader=null> adresinden alındı

(2012). *Sermaye Piyasası Kanunu 28513 Sayılı Resmi Gazete.*

Seviğ, V., & Doğrusöz, B. (2008). Bankada Hesapta Tutulan Para Döviz Kuru İle Değerlenir. *Referans Gazetesi* .

Sevilengül, O. (2009). *Genel Muhasebe*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Stent, W., Bradbury, M., & Hooks, J. (2010). IFRS in New Zealand: Effects on Financial Statements and Ratios. *Pacific Accounting Review* , 92-107.

Sultanoğlu, B. (2014). *UFRS' nin Borsa İstanbul' daki Şirketlerin Finansal Tabloları Üzerindeki Etkisi: Finansal Bilginin İhtiyaca Uygunluğu ve Finansal Tablolar Analizi*. Ankara: Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi).

Terzi, S., Kıymetli Şen, İ., & Filiz, B. (2008). UFRS' ye Cari Dönem Bilanço ve Gelir Tablosunun Hazırlanması. *Mali Çözüm Dergisi* , 103-132.

Terzi, S., Oktem, R., & Kıymetli Şen, İ. (2013). Impact of Adopting International Financial Reporting Standards: Empirical Evidence from Turkey. *International Business Research* , 55-66.

Tokay, S. H., & Deran, A. (2008). Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları' nda Değerleme Ölçüleri. *Mali Çözüm Dergisi* , 90, s.15-48.

Tokay, S. H., & Deran, A. (2009). Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları'nda Gerçeğe Değer Ölçüsünün Kullanımı. *MÖDAV* , 149-188.

(2011). *Türk Ticaret Kanunu 27846 Sayılı Resmi Gazete.*

Türker, İ. (2010). IAS/ TMS 2 Stoklar Standardına ve Türk Vergi Sistemine Göre Stokları Değerleme. *MUhasebe ve Denetime Bakış Dergisi* , 105-120.

(2012). *Türkiye Finansal Raporlama Standartları 13 Gerçeğe Uygun Değer*. 28513 Sayılı Resmi Gazete.

(2006). *Türkiye Finansal Raporlama Standartları 3 İşletme Birleşmeleri* . 26125 Sayılı Resmi Gazete.

- (2011). *Türkiye Finansal Raporlama Standartları 9 Finansal Araçlar* . 27880 Sayılı Resmi Gazete.
- (2005). *Türkiye Muhasebe Standartları 16 Maddi Duran Varlıklar*. 26040 Sayılı Resmi Gazete.
- (2005). *Türkiye Muhasebe Standartları 18 Hasılat*. 26018 Sayılı Resmi Gazete.
- (2006). *Türkiye Muhasebe Standartları 19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar*. 26124 Sayılı Resmi Gazete.
- (2005). *Türkiye Muhasebe Standartları 2 Stoklar*. 25701 Sayılı Resmi Gazete.
- (2006). *Türkiye Muhasebe Standartları 21 Kur Değişiminin Etkileri*. 26040 Sayılı Resmi Gazete.
- (2005). *Türkiye Muhasebe Standartları 23 Borçlanma Maliyetleri*. 25988 Sayılı Resmi Gazete.
- (2011). *Türkiye Muhasebe Standartları 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar*. 28098 Sayılı Resmi Gazete.
- (2006). *Türkiye Muhasebe Standartları 32 Finansal Araçlar: Sunum*. 26330 Sayılı Resmi Gazete.
- (2006). *Türkiye Muhasebe Standartları 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü*. 26112 Sayılı Resmi Gazete.
- (2006). *Türkiye Muhasebe Standartları 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar*. 26111 Sayılı Resmi Gazete.
- (2006). *Türkiye Muhasebe Standartları 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme*. 26335 Sayılı Resmi Gazete.
- (2006). *Türkiye Muhasebe Standartları 40 Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller*. 26111 Sayılı Resmi Gazete.
- (2007). *Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu Faaliyet Raporu*. Ankara: TMSK (www.tmsk.org.tr).

- Ulusan, H. (2008). Değerleme Esasları ve Finansal Tabloların Niteliksel Özellikleri Açısından İncelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 129-154.
- Ulusan, H. (2009). Maliye Bakanlığı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ve Türkiye Muhasebe- Finansal Raporlama Standardı' na Göre Varlık ve Borçları Değerleme Esası: Bir Karşılaştırma(II). *Muhasebe ve Finansman Dergisi* , 149-164.
- (2008). *Uluslararası Finansal Raporlama Standartları*. Deloitte UFRS Kaynakları.
- Uyar, B. (2009). "TMS -2 Stoklar" Standardı Üzerine Genel Bir Değerlendirme. *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi* , 131-144.
- Uysal, Ö. Ö. (2006). Uluslararası Muhasebe Standartlarının Oluşum Süreci: IASC ve Önde Gelen Ulusal ve Uluslararası Örgütler. *Muhasebe ve Denetimi Bakış Dergisi* , 87-108.
- Üstündağ, S. (2000). Muhasebe Standartları Oluşturulması Süreci. *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi* , 31-57.
- (2009). *Vadeli Çeklerde Reeskont Uygulaması*. Vergi Usul Kanunu Sirküleri 41.
- (1961). *Vergi Usul Kanunu 10703-10705 Sayılı Resmi Gazete*.
- (1989). *XI Seri No. 1 Sermaye Piyasasında Mali Tablo ve Raporlara İlişkin İlke ve Kurallar Hakkında Tebliğ*. 20064 Sayılı Resmi Gazete.
- Yalkın, Y. K., Demir, V., & Demir, D. (2006). Uluslararası Finansal Raporlama Standardı ve Türkiye' de Finansal Raporlama Standartlarının Gelişimi. *Mali Çözüm Dergisi* , 291-307.
- Yazıcı, M. (2003). Muhasebe Standardının Tanımı. *Muhasebe ve Finansman Dergisi* , 33-37.
- Yenigün, T., & Aydemir, O. (2015). TMS/TFRS Uygulamalarının Oran Analizine Muhtemel Etkileri. *Muhasebe ve Finansman Dergisi* , 63-80.

Yılmaz, B. (2007). Muhasebe Standartlarının Oluşumu ve Uygulama Alanı. *Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* , 139-153.

Yücel, M. (2011). Vergi Usul Kanunu' na Göre Değersiz Alacaklar, Değersiz Alacaklar Yoluyla Gider Yazabilme Koşulları, Özellik Arzeden Hususlar ve Muhasebeleştirilmesi. *Mali Çözüm Dergisi* , 247-264.

ÖZGEÇMİŞ

Nagihan KANTARCI, 1990 yılında Tokat'ın Artova ilçesinde doğmuştur. İlk ve orta öğrenimini Artova' da tamamlamıştır. 2010 yılında Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü'nde lisans eğitime başlamıştır. 2014 yılında lisans eğitimini bitirmiş ve aynı yıl Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe ve Finansman Bilim Dalı'nda yüksek lisans eğitime başlamıştır.

